

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2017

Mgr. Lenka FORŠTOVÁ

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Tradice Staročeských májů a její revitalizace na Kolínsku

Mgr. Lenka Forštová

Diplomová práce

2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lenka Forštová**
Osobní číslo: **H11028**
Studijní program: **N6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Tradice Staročeských májů a její revitalizace na Kolínsku**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce bude sestávat z popisu tradice Staročeských májů na Kolínsku s důrazem na odlišnosti konání této slavnosti v obcích Kolínska, a zjištění důvodů, které vedou v revitalizaci této tradice v některých obcích Kolínska v posledních letech. Práce bude sestávat z kompilace již dostupných materiálů o tomto tématu a z vlastního výzkumu v obcích Kolínska, kde se tradice Staročeských májů v současné době udržuje (obce, kde se tato tradice udržuje bez přerušení po desetiletí, ale i obce, kde byla tato tradice znovuobnovena v několika posledních letech). Cílem práce je přiblížit tradici pořádání Staročeských májů v obcích na Kolínsku, zjistit hlavní příčiny či důvody návratu tradice do obcí na Kolínsku v posledních letech a v neposlední řadě popsat rozdílnost konání této tradice v jednotlivých obcích.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

kroniky obcí Kolínska

Černý, Pavel: Města a obce okresu Kolín. Kolín: Pegas print, 2001.

Kašpar, Alois: Výroční zvyky ? Staročeské máje, velikonoční zvyky, vánoční svátky radosti, 1975.

Krám, Josef: Stavění májky, 1989.

Pavelka, Josef: Společenské zvyky a zábavy, 1978.

Pomahač, Jiří: Staročeské máje.

Vácha, František: Jestřabí Lhota v minulosti a současnosti. Kolín: Obchodní tiskárny, 1977.

Zíbrt, Čeněk: Stavění májů: národopisná scéna: obřady, zábavy, písně, řeči, přípitky při slavení májových obyčejů. Praha: Česká beseda, 1929.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Zbyněk Andrš, Ph.O.

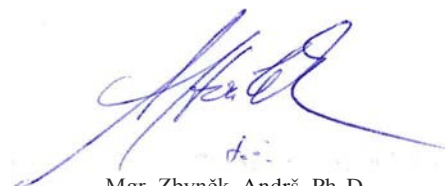
Katedra sociálních věd

Datum zadání diplomové práce: 30. dubna 2012

Termín odevzdání diplomové práce: 31. března 2013

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

Mgr. Zbyněk Andrš, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30.listopadu 2012

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Ovčárech dne 31. 8. 2017

Lenka Forštová

Poděkování:

Na tomto místě chci poděkovat všem, kteří mi byli při vypracování práce nápomocni. Především děkuji všem respondentům, kteří byli ochotni podělit se se mnou o své zkušenosti i názory. V neposlední řadě děkuji vedení všech obcí za spolupráci a poskytnutí cenných kontaktů na své občany. Zvláštní poděkování patří Mgr. Zbyňku Andršovi, Ph.D., který se mé práce ujal a poskytl mi i ve velmi krátkém čase mnoho námětů k přemýšlení.

Anotace

Práce se zabývá tradicí staročeských májů v Kolínském regionu a její revitalizaci v některých obcích tohoto regionu. V práci je poukázáno na rozdíly v pořádání májových oslav, důvody obnovení této tradice v některých obcích a na změny motivace mládeže účastnit se na této tradici.

Klíčová slova

Staročeské máje, revitalizace, tradice

Title

The tradition of May fest and it's revitalization in the Kolín region

Annotation

This thesis deals the tradition of May fest in the Kolín region and its revitalization in some villages of the region. The paper points out the differences in the organization of the May fest, the reasons for reviving this tradition in some communities, and changing incentives for young people to participate in this tradition.

Keywords

May fest, revitalization, tradition

OBSAH

Úvod.....	8
1 Důležité pojmy.....	11
1.1 Tradice.....	11
1.2 Revitalizace/obnova	11
1.3 Staročeské máje.....	11
1.4 Král/Máj	12
1.5 Májka.....	13
1.6 Máják.....	13
1.7 Kroj/krojový kostým	13
2 Historie stavění májů.....	15
3 Česká beseda	21
4 Středočeské kroje.....	22
5 Metodologie výzkumu a výběr lokalit.....	25
5.1 Výzkumný vzorek	28
6 Stanovení výzkumných otázek.....	30
7 Obce s nepřerušenu tradicí Staročeských májů	31
7.1 Máje v Ovčárech	31
7.2 Máje v Jestřabí Lhotě	50
7.3 Máje na Volárně	58
7.4 Máje v Sendražicích	65
8 Obce s obnovenou tradicí Staročeských májů	74
8.1 Máje ve Veltrubech	74
8.2 Máje v Konárovicích a na Jelenu	79
8.3 Máje ve Velkém Oseku	85
9 Motivace pro obnovu tradice Staročeských májů	91
10 Motivace mládeže pro účast na tradici Staročeských májů.....	95
11 Zhodnocení výzkumných otázek a předpokladů	99
12 Konec revitalizace tradice Staročeských májů na Kolínsku?.....	102
13 Závěr	105
POUŽITÁ LITERATURA.....	108
SEZNAM PŘÍLOH.....	111
PŘÍLOHY	112

Úvod

Tématu tradic na českém a moravském venkově se věnuje velké množství prací. A to jak v současné, tak minulé době. Přesto jsem se rozhodla k těmto pracím přispět méně častým tématem stavění májí a popsat tak současnou podobu tradice Staročeských májí na Kolínsku.

Cílem této práce je popsat tradici stavění májí tak, jak je slavena v dnešní době ve středních Čechách, konkrétně v okolí Kolína, kde se tato tradice dodnes hojně udržela. V práci se zaměřuji na popis tradice v obcích Kolínska, kde je slavena po desetiletí bez výrazného přerušení i v obcích, kde byla tato tradice obnovena či založena v posledních deseti letech. Mým cílem je zaměřit se na rozdíly v pořádání i slavení této tradice na relativně malém geografickém území, zjistit proč je tradice stavění májí v této oblasti v posledních letech hojně obnovována a zda bude tento trend přetrvávat i nadále, a jaké jsou hlavní důvody pro mládež aktivně se na této tradici podílet, utvářet ji a zachovávat pro další generace. Obecně se dá říci, **že prvořadým cílem této práce je popsat a porovnat konání tradice Staročeských májí v obcích Kolínska.**

Teoretická část je věnována stručnému náhledu do kontextu mnou zkoumaného tématu. Zabývám se zde charakteristikou důležitých pojmů, jako tradice, Máj, májka, kroj či krojový kostým. Dále se zde věnuji stručné historii i vzniku tradice stavění májí v minulosti a historii vzniku pásma lidových tanců Česká beseda, které je dnes součástí všech májových slavností na Kolínsku.

Praktická část práce se opírá o výzkum provedený na Kolínsku, konkrétně v obcích Sendražice, Ovčáry, Volárna, Jestřábí Lhota, Veltruby, Velký Osek a Konárovice. Tato část práce se zabývá samostatně tradicí stavění májí v každé sledované obci, přičemž jsou obce navzájem porovnávány a je poukazováno hlavně na konkrétní rozdíly v přípravách i samotném průběhu slavnosti v daných obcích. Pro přehlednost jsou obce rozděleny do dvou větších skupin, a to na obce s přerušenu tradicí Staročeských májů a obce s tradicí nepřerušenu. Důležitou součástí výzkumu bylo zjišťování motivace obcí pro obnovu tradice Staročeských májí v obcích, kde byla tato tradice po desetiletí přerušena. Do této skupiny spadali pouze tři mnou sledované obce a výsledky tedy nemohou být paušalizovány. Přesto ukazují možné motivace pro obnovu tradice stavění májí, a hlavně potřeby obyvatel obce, které k této motivaci vedou. Spojnicí obou sledovaných skupin obcí je pak kapitola o motivaci mládeže pro

aktivní zapojení se do pořádání májových slavností ve svých obcích. V poslední řadě se zde zabývám otázkou, zda je možné, aby se tradice Staročeských májí v této oblasti udržela i v budoucích letech a zda je pravděpodobné, že zde bude přibývat obcí s obnovenou tradicí Staročeských májí.

Při výběru literatury ke zvolenému tématu jsem vycházela ze čtyř hlavních tematických okruhů literatury. Prvním jsou publikace pojednávající o lidových zvycích a tradicích a jejich historii. Zde pro mě byly přínosem hlavně publikace Čenka Zíbrta¹, odkud jsem čerpala informace o prvopočátcích lidových tradic a zvyků, a knihy Jiřiny Langhammerové², kde autorka popisuje konkrétní tradice a zvyky včetně jejich průběhu. Mohla jsem si tak utvořit náhled na tradici stavění májí ještě před vstupem do terénu. Při studování literatury týkající se lidových tradic a zvyků jsem zjistila, že většina dosavadních výzkumů byla jen minimálně situována do středních Čech. Většina výzkumů se odehrávala v jiných oblastech ČR, převážně na Moravě a ve Slezsku, již méně pozornosti bylo věnováno různým částem Čech. Druhým okruhem mnou využívané literatury byly publikace pojednávající o zvycích, rituálech a jejich proměnách a obměnách daných stálou dynamikou a vývojem společnosti. Spadají sem i publikace pojednávající o sociokulturních změnách ve společnosti. Zde mi byla přínosem hlavně publikace Miroslava Války Sociokulturní proměny vesnice. Kniha pojednává jak o změnách způsobu života na venkově, tak o jeho vlivu na některé tradice dodržované venkovským obyvatelstvem.³ Autor se zde zabývá sice venkovem moravským a jeho tradicemi, ale nacházíme zde mnoho analogií ke změnám venkova českého a jeho tradic. V případě středních Čech však musíme uvažovat i blízkost hlavního města, a tedy i větší rychlost přejímání nových trendů. Současnými společenskými podmínkami se ve své době ve svých pracích zabývala také Alena Plessingerová, která svůj výzkum situovala právě do středních Čech na západ o Prahy, převážně na Kladensko.⁴ Její práce mi naskytl možnost nahlédnout do „současnosti“ tradice přibližně před dvaceti lety a tvořila pro mě vlastně takový můstek pro přechod od podoby tradice stavění májí ve vzdálenější minulosti a dnes. Třetí okruh byl vlastně

¹ ZÍBRT, Č. 1889. *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy: prostonárodní pokud o nich vypravují písemné památky až po náš věk*. Praha: Jos. R. Vilímek.

² LANGHAMMEROVÁ, J. 2004. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Praha: Lidové noviny.

³ VÁLKA, M. 2011. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita.

⁴ PLESSINGEROVÁ, A. 1990. Obraz současných společenských podmínek ve středočeské slavnosti „staročeské máje“, *Český lid* 77: 47-50.

spíše doplňkový, přesto velmi důležitý pro celkový náhled na téma Staročeských májí. Zabývala jsem se zde hlavně podobou českých krojů, předně krojů středočeských, kdy mi byla přínosem hlavně práce Jiřiny Langhammerové *Lidové kroje z České republiky*⁵, a podobou lidových tanců a vznikem lidového pásma tanců *Česká beseda*, kdy jsem čerpala hlavně z knihy Zdeňka Míky *Zábava a slavnosti staré Prahy*⁶. Poslední okruh literatury se týkal samotného výzkumu a možností jeho zpracování a interpretace. Důležitým zdrojem pro mě byly i odborné slovníky a obecné encyklopedie. Dalšími zdroji inspirace mi pak byli i některé závěrečné práce studentů českých univerzit.

⁵ LANGHAMMEROVÁ, J. 2001. *Lidové kroje z České republiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

⁶ MÍKA, Z. 2008. *Zábava a slavnosti staré Prahy: od konce 18. do počátku 20. století*. Praha: Ostrov.

1 Důležité pojmy

1.1 Tradice

Stavění májí bylo v historickém kontextu rituálem s pravidelným opakováním v přesně daném čase a s daným průběhem konání samotného rituálu a cílem za jehož účelem byl konán (zajištění úrody ale i tehdy již též zábava). Stavění májí mělo své pevné místo ve výročním lidovém cyklu. V současné době mi však označení výroční rituál již nepřipadá zcela přesné a výstižné, proto jsem se rozhodla pro označení této slavnosti ve své práci používat termín tradice. A to ve smyslu „[...] vzorce chování, který je přenášen z generace na generaci“ (Ottova všeobecná encyklopedie M-Ž, 2003: 527). Tuto definici jsem si zvolila proto, že v současné době se do slavnosti Stavění májí již nezapojuje celá komunita, jako do výročního rituálu, ale jen její zlomek (většinou potomci těch, kteří se slavnosti účastnily v předešlých generacích) a již nemá zajišťovat dřívější cíle, jako bylo zajištění dobré úrodnosti (jak půdy, tak dívek), ale plní jen funkci zábavnou. Stavění májí jako rituál plnilo též zábavnou funkci, ale jen pro obveselení zainteresované komunity. V současné době plní zábavnou funkci pro širší obecnost, než je komunita, a to převážně pro pasivní obecnost.

1.2 Revitalizace/obnova

Termín revitalizace pochází z latiny a znamená znovuoživení či znovunabytí životnosti. V současné době se používá v mnoha oblastech, zejména obnovy krajiny (zeleně ve městech, rybníků, přírodních biotopů apod.). V této práci se zabývám obnovou, tedy znovuoživením, revitalizací, tradice Staročeských májí. Revitalizací proto, že i v obcích, kterými se budeme zabývat a mohlo by se na první pohled zdát, že tradice staročeských májí je vystavena zcela nově, tomu tak není. Slavnost stavění májí se objevovala v celém regionu. Do dnešních dnů však přežila bez přerušení této tradice jen v některých obcích. V některých obcích se na tradici již nikdy nenavázalo v dalších na ni bylo navázáno. Byla tedy obnovena, ne uměle vytvořena.

1.3 Staročeské máje

Staročeské máje jsou slavnost, která navazuje na slavnost stavění májí, která se konala v mnoha vesnicích, ale i městech, v minulosti. V současné době jde o slavnost pořádanou především na venkově. Koná se v průběhu měsíce května a jde o událost, kterou často navštěvují lidé z širšího okolí obce, která Staročeské máje pořádá.

V současné době již slavnost nemá dřívější ritualizovanou podobu a jde spíše o folklorní akci s primárním účelem pobavit přihlížející a z pohledu účastníků se mládeže, užít si víkend trochu jinak. Slavnost může mít v různých (i přímo sousedících) obcích lehce odlišný průběh, jiný termín konání i jiné podmínky pro pořádání slavnosti. Staročeské máje, nebo též stavění májů, se koná převážně v Čechách. Určitou podobnost Staročeských májí bychom mohli nalézt s Hody pořádanými na Moravě. Jde však jen o dílčí podobnosti během těchto slavností, jako celek jsou odlišné (termín konání, účel konání, průběh samotné slavnosti).

V souladu se zkoumanou lokalitou budu užívat pro označení květnových slavností termín Staročeské máje, nikoli stavění májí.

1.4 Král/Máj

Názvem Král je označována ústřední máj slavnosti Staročeských májí. V minulosti byla ústřední májí například i ozdobená bříza či jiný strom, převažovali však smrky. V současné době jde zpravidla o vzrostlý smrk s očištěným kmenem od kůry a ponechanou špičkou koruny. Špička koruny stromu je ozdobena různobarevnými krepovými papíry. Špička stromu v mnoha obcích nese barvy trikolory (symbolizují barvy státní vlajky, tedy červená, modrá a bílá). V dřívějších dobách byla ústřední máj zdobena šátky, květinami, ale i drobnými předměty (např. lahve s alkoholem). Květinami se v současnosti zdobí Máj např. při moravských Hodech. Pod ozdobenou korunou je zavěšen zdobený (opět krepovými papíry) věnec z chvojí. Ústřední máj byl zpravidla vztyčován ve středu obcí nebo na jiných výrazných místech, či alespoň dobře viditelných z okolní krajiny (vyvýšenina v obci apod.). V současné době je, pokud možno, umístován do středu obcí, avšak stále častěji je vztyčen prostě jen na místě, kde je k tomu dobře přístupný prostor. Ve středu obcí často vadí elektrické vedení, automobilová doprava či stížnosti některých obyvatel obcí na nepořádek, který z Máje odpadá. Užívání názvů Máj a Král je v různých oblastech různé. V mnou zkoumané oblasti však převažuje termín Král, který proto budu v této práci užívat primárně. Abych přehledně odlišila ústřední máj, tedy Krále, od herce představujícího postavu krále, budu v této práci tuto postavu nazývat "král máje" či „král“.

1.5 Májka

Májka je ozdobená břízka, která stojí před domem dívky. V některých obcích jsou májkou označeny jen domy svobodných dívek, v jiných jsou májkami označeny všechny domy, kde žijí ženy. Májka je zdobena různobarevnými krepovými papíry. V některých obcích výzdoba májky určuje, zda žije v domě svobodná dívka či provdaná žena. V jiných obcích zase určuje velikost májky počet písní, které má kapela dívce před domem zahrát jako sólo. Májky před domy v obcích, kde se slaví Staročeské máje nacházíme vždy, avšak jejich zdobení a význam může být různý.

1.6 Máják

Máják je osoba, mužská či ženská, která se podílí na tradici Staročeských májí. Jde především o krojované osoby, které během slavnosti tančí po vsi a na závěr slavnosti tančí Českou besedu. Často jsou však jako Májáci označováni všichni lidé, kteří se přímo podílí na přípravě Staročeských Májí, od kterých je jejich označení odvozeno.

1.7 Kroj/krojový kostým

Oděv, který nosí krojovaná mládež během slavnosti Staročeských májí neodpovídá žádnému historickému kroji. V pravém slova smyslu jde tedy o kostým, který má kroj nahrazovat. Dívčí krovový kostým se skládá ze sukně, haleny, vestičky a zástěry. Již z tohoto výčtu je patrné, že mnohou součástí tradičního kroje v kostýmu chybí. Často nejsou dodrženy ani tradiční zdobné vzory. Je upraven střih např. vestiček a neodpovídá ani délka sukní. Nejblíže má svou podobou krojový kostým dívek ke kroji neprovdaných dívek. Chlapecký krojový kostým v mnou zkoumané oblasti nosí jen v jedné obci. Spíše než historické parádní mužské odění, však připomíná oděv pohádkového hloupého Honzy. Skládá se z punčoch, krátkých kalhot, košile, vesty a čepice. Obnova samotných částí chlapeckého krojového kostýmu vychází spíše z historických předloh než dívčí, ale je směsí více krajů a období. V ostatních obcích chlapecké krojové kostýmy nenesí. Jsou oděni do tmavých kalhot od obleku a bílé košile a pentlí.

Přestože jde v oděni Májáků spíše o krojové kostýmy než opravdové kroje, budu v této práci používat pro jejich oděni výraz kroj. A to z toho důvodu, že je ve mnou

sledované oblasti toto označení všeobecně vžitě, přestože je mylné. Podobou skutečných středočeských krajů se budu zabývat níže.

2 Historie stavění májů

V předindustriální době udávaly životní rytmus a řád zemědělské práce a křesťanský liturgický kalendář. S hospodářským rokem však byla spojena i řada výročních rituálů (některé přetrvaly z pohanských dob, jiné se slili s křesťanskými svátky), jejichž magický význam postupně ustupuje do pozadí vlivem modernizace života na venkově a začínají v nich převládat funkce zábavné, integrační a ekonomické. Některé tradice vlivem modernizace dokonce zanikají. Ke změnám dochází po roce 1989, kdy se se změnou politických poměrů opět mění i společenský život na vesnici. Vesnice si zachovává moderní ráz a odklon od zemědělských prací, ale zároveň dochází k revitalizaci některých starších (často již skoro zapomenutých) tradic, které mohou nadále plnit zábavné a integrační funkce v obci. Miroslav Válka ve své knize Sociokulturní proměny vesnice popisuje tento stav společenského života na vesnici jako „[...] různorodý konglomerát ritualizovaného chování vyrůstajícího ze starých agrárních tradic, křesťanské víry, sekundárních občanských projevů industriální civilizace a z fenoménů moderního globalizovaného světa“ (Válka 2011: 117). Miroslav Válka zde uvádí, že modernizace rituálu se např. projevuje „[...] v přesunu občů z pracovních dnů na dny pracovního volna (sobota, neděle), v organizačním zajištění některou ze společenských organizací“ (Válka 2011: 118), dále to může být i využití moderní techniky při přípravě daného rituálu (např. jeřáb, traktor apod.). Další posun vidí Válka v transformaci obdarování potravinami a naturáliemi na příspěvky finanční či častování alkoholem.

Často zachovanými rituály jsou rituály konané na jaře. Důvod můžeme najít i v tom, že právě jarní rovnodennost měla vždy důležité místo ve výročním cyklu. Významnost těchto rituálů můžeme hledat v tom, že právě toto období odpovídá začátku hospodářského roku. V nadsázce se dá říci, že tedy bylo posledním obdobím, kdy si lidé mohli užít zábav, protože přes léto jim to hospodářské činnosti již nedovolovali. Zajímavé je, že právě jarní tradice, jako je masopust, pálení čarodějnic nebo právě májové slavnosti, přetrvali i do dnešních dní, nebo jsou nejčastěji obnovované.⁷ Právě jednomu z jarních rituálů, stavění májí, se budeme zabývat v této práci.

Není zcela jasné kam v historii datovat vznik tradice stavění májí. V pramenech se často dozvídáme, že se slaví odedávna. Vzhledem k tomu, že v minulých stoletích

⁷ Další takové rituály spadají do předvánočního času. Jak z pohledu jejich zachování, tak obnovování.

stavění májů bezprostředně navazovalo na pálení čarodějnic o filipojakubské noci kloním se k předpokladu, že rituál stavění májů vznikl přibližně ve stejné době. Jiřina Langhammerová ve své knize Lidové zvyky uvádí, že původ pálení čarodějnic můžeme hledat v keltské kultuře, která se na našem území objevovala na přelomu letopočtu. Keltský kalendář byl odlišný od křesťanského, má jiné mezníky. Právě první květen je jedním z nich, je středem mezi jarní rovnodenností a letním slunovratem. Keltové proto tomuto dni přisuzovali význam. Jejich svátek „baltaine“ se slavil právě v noci z 30. dubna na 1. května. Podobnost s pálením čarodějnic nalezneme i v pálení magických ohňů a očišťování jejich prostřednictvím světa od zlých sil. V tuto noc mohlo již v keltské době navazovat stavění májí (přestože to není vědecky doloženo), které měly v dávných dobách zcela pozitivní charakter – symbol života, ochrany a jeho růstu. (Langhammerová 2004: 107-113) Kdy jindy by se mělo takovému symbolu dařit lépe než v čerstvě očištěném světě. V pramenech se však o stavění májí dozvídáme v 15. století. Důkladnější popisy pocházejí až ze století 16.

Stavění máje se slavilo i udrželo v mnoha místech a podobách po celé České republice dodnes. V Čechách se slavilo převážně o filipojakubské noci a během měsíce května, na Moravě převážně v létě o svatodušních svátcích nebo o Hodech. Právě Hody mají mnoho analogií se stavěním májí v Čechách, ať už jde o samotnou hlavní máj, či prvky divadla na závěr slavnosti (divadlo má dokonce obdobný průběh jako o májových slavnostech v Čechách). Starší tradice uvádějí stavění májí během noci na prvního května. Tyto májky se stavěli po celé vesnici. Kromě hlavního máje to byly ještě malé májky, které chlapi stavěli svým vyvoleným před domy. Jinde se stavěly májky před domy všem neprovdaným dívkám. Pannám krásné zdobené stromky, dívkám padlým to byly stromky suché, někde dokonce jen otýpky slámy. Krásná zelená májka vždy stála před domem na význačném místě. Hanlivé májky byly často stavěny za komín, nebo dokonce na hnůj. Hlavní máj měla podle oblastí různé podoby. Šlo převážně o smrky, jedle, borovice, popřípadě břízy. Malé májky byly převážně břízky. Ústřední máj byla vždy stavěna na významném místě v obci – na návsi (později i na jiných místech jako např. u kostela, před obecním úřadem, dnes i na sportovních hřištích). Čím byla máj vyšší, tím skýtala větší prestiž pro mládence, kteří ji v obci postavili. Mnohdy bylo velmi složité ji nejen postavit, ale i vymanévrovat z lesa a dopravit do vsi. Menší májky se, kromě děvčat, také stavěli významným postavám obce, tedy starostovi, vrchnosti, faráři, učiteli či dalším výrazným úředníkům. Je patrné, že spotřeba stromků byla

v období, kdy se tato tradice praktikovala ve všech vsích v okolí, značná. Od konce 18. století se proto setkáváme se zákazy takto pořádaných oslav ze strany majitelů lesů. V mnoha obcích se tak přešlo k „ekologičtější“ variantě, kdy se staví jen Král ve středu obce. Tato varianta je velmi častá i dnes, např. v jižních Čechách. Máje postavené o filipojakubské noci v mnoha obcích stály do konce května, v jiných do Svatodušních svátků či dokonce přes celé léto. Májky byly zdobeny barevnými fábory z papíru, šátky, květinami, pozlátky. V pozdější době byly dokonce přizdobovány malými lahvičkami s alkoholem, různými pochutinami či drobnými předměty. Ty, spíše než jako ozdoby, sloužily jako trofej pro mladíky, kteří se pro ně odváží na Krále, mnohdy vyššího než 20 m, vylézt. V mnoha obcích byl pod korunu Krále zavěšen též ozdobený věnec z chvojí.

K tradici stavění máje se pojí různé zvyky. Jedním z nich je, že Král musí zůstat stát do rána. Zde jde o čest mládenců z obce, kde máj stojí. Dodnes se pořádají loupežné výpravy za účelem podtětí Krále mládencům ze sousední vsi. Mládenci se tak často scházeli v noci pod májí, kde u ohně drželi stráž. Že tato stráž byla i možností k dalšímu veselí nasvědčuje i fakt, že se při hlídání Krále často pil alkohol a chlapci se snažili do rána zabavit vymyšlením a psaním nápisů vápnem po celé obci. Jiřina Langhammerová tuto činnost nazývá „vylévání cestiček“ (Langhammerová 2004: 116). Mládenci vyhašeným vápnem zředěným vodou vápennou čarou spojovali domy milenců, malovali jim na vrata srdce, psaly jejich jména před domy. Tato tradice se udržuje v mnoha obcích dodnes. Před domy se vápnem píše veršovánky, hesla a jiné vzkazy, které mnohdy chápou jen osoby, kterých se týkají, jindy slouží pro pobavení celé komunity. Někdy se můžeme setkat i s nápisy, které upozorňují na nekalé jednání osoby žijící ve stavení apod.

Další zábavou pod Králem, tentokrát již v denních hodinách, je tanec a zpěv. Májovým zvykům vždy vládli mladí a svobodní lidé, kteří stejně jako samotná nazdobená máj vyjadřují životní radost a optimismus. Tomu odpovídá právě i radostný zpěv a tanec mládeže. Tančili se lidové tance i tance, které byly v dané době moderní. Ve starší době se zatím nesetkáváme s tančením České besedy. Ta totiž vzniká až v 2. pol. 19. století (viz níže). S Českou besedou na venkově se setkáváme tedy spíše až na přelomu 19. a 20. století a s jejím zařazením do májových oslav i déle. Dnes se pod Králem tančí právě Česká beseda, v některých obcích doplňovaná i o besedu moravskou. Byly zpívány lidové písně, v různém tempu. Často se můžeme setkat

i s různými jejich obměnami – např. jména se nahrazují jmény konkrétních osob ze vsi, kterým je příběh písně podobný a mládež je tedy zpívá konkrétní osobě, nebo jen za jména obdobně znějící, nahrazují se názvy vsí (např. v písni *A ta naše chasa mladá* se celkem běžně zaměňuje „naše mladá“ za „ovčárecká“, „volárenská“, „sendražická“, apod.) nebo se žertovně přetváří celé sloky (např. místo „ten má holku namluvenou, ženit se musí“ zaznívá „ten má holku jak tříkolku, každej mu na ní jezdí“). V dnešní době však ne všechna mládež zná celé písně a často zpívá jen jejich nejznámější úryvky.

V mnoha obcích se v minulosti i dnes konají obchůzky po obydlích, před kterými stojí nazdobená májka. Ve starších dobách obcházeli obec s muzikou jen chlapi. Každé dívce, které v noci postavili májku zahráli před domem sólo. Tento průvod se postupně zvětšoval, jak se k němu během putování po vsi připojovali další lidé a končil právě pod Králem, kde se celá chasa bavila tancem a zpěvem. Dnes se setkáváme s podobnými obchůzkami, ale tvoří je již částečně organizovaný průvod. Průvod tvoří jak chlapi, tak dívky v krojích, kteří obcházejí celou obec a stejně jako za dřívějších časů nechávají zahrát před domy označenými ozdobenou májkou dívkám z domu sólo. Dnes upravené tak, že krojovaná chasa tvoří kolem tančících párů kolo. Kromě krojovaného průvodu prochází obcí i mnoho dalších lidí (obyvatel obce i přespolních), kteří průvod doprovází. S přibývajícím počtem odtančených sól, přibývá i obecnstva. Lidé v průvodu hodnotí, jak to které dívce sluší, jak má ozdobenou májku, čtou si žertovné nápisy a v neposlední řadě zdraví své známé a povídají si. V dnešní době v mnoha obcích též doprovází průvod kočár tažený koňmi, ve kterém jede král máje a jeho rádce, nebo tzv. šatlava. Oba tyto vozy mají stejnou funkci. Doprovází je drábové, policajti, četníci (terminologie se mění podle obcí), kteří zatýkají přihlížející průvodu. Dovedou je ke králi máje či do šatlavy a zatčený se musí ze svých skutků vykoupit. Za určitý finanční obnos jsou králem či žalárníkem počastováni alkoholem a propuštěni na svobodu.

Jak jsem již několikrát zmínila, byly oslavy stavění májí záležitostí mládeže. Mládež tuto zábavu nejen organizovala, ale i financovala. Proto v historii vzniklo hned několik způsobů, jak si mládež vydělávala na zaplacení muzikantů. Langhammerová uvádí příklad z Podkrkonoší, kdy mládenci obcházeli domy dívek s malým májíčkem upevněným na dřevěný talíř a zvali děvčata na odpolední zábavu. Ty jim za pozvání dávali peníze právě do takto vyzdobeného talířku. Jinde obdobně chodili se zmenšeninou Krále zase děvčata. Výdělek byl v obou případech využit na zaplacení

muziky (Langhammerová 2004: 117). Dnes se můžeme v některých obcích setkat s podobným zvykem. Během průvodu krojované mládeže obcí jde vždy jeden krojovaný pár o dům napřed. Jeho obyvatele počastuje alkoholem a pozve je na májovou slavnost a večerní zábavu. Pán domu pak dá páru do pokladničky za pozvání určitý obnos peněz. V dnešní době však již mládež neplatí pouze muziku, ale má i jiné výdaje, proto hledá i jiné způsoby, jak na májové oslavy vydělat (kromě dotací obcí v různé výši). Jsou to například různé brigády, které mládež pořádá – sběr železného šrotu v obci, dosazování sazenic do lesních školek, čištění lesa apod.

V úvodu této kapitoly jsem se zmiňovala, že se vesnice vlivem moderní techniky a globalizace mění. Tuto změnu můžeme v pořádání dnešních májů pozorovat především v termínu konání májových oslav. Ve starších dobách se stavění májí spojovalo s filipjakubskou nocí a prvním májem. Pálení čarodějnic tedy plynule přecházelo v oslavu stavění májí. Dnes jsou tyto dvě akce zcela oddělené. Zatímco 30. duben patří výhradně pálení čarodějnic, 1. květen je dnes slaven „jen“ jako svátek práce, tedy volný den (popřípadě den úklidu po pálení čarodějnic) či jako den zamilovaných. Májové oslavy se ve 20. století přesunuly z prvního máje na květnové soboty. V některých obcích je termín konání oslav každoročně stejný (např. poslední májová sobota), jinde se každoročně mění. Vždy však jde o soboty. V současné době se v mnoha vesnicích májové oslavy přesunují na druhou polovinu měsíce května. Důvod je zcela praktický. V druhé polovině května již bývá teplejší a slunečnější počasí. To ocení jak krojovaná mládež (jejich oděv má ve většině obcí krátké rukávy a již se nedodrhuje vrstvení oděvu jako tomu bylo u pravých krojů), tak přihlížející. Přeci jen k procházkám a celodennímu pobytu venku více láká hezké počasí než chladno a deštivo. V některých obcích je navíc i večerní zábava pořádána pod širým nebem. V takovém případě je zárukou úspěchu vždy pěkné počasí. Kromě data pořádání oslav se dnes oproti minulosti liší i doba kácení Krále. Jak již bylo zmíněno, dříve stál Král v obci přes celé léto. Dnes se setkáváme v některých obcích i s touto variantou, avšak převládají obce, kde se Král kácí mnohem dříve. Často stojí jen do konce května, někde do začátku letních prázdnin. Opět máme několik různých faktorů, které k tomuto „předčasnému“ odstranění dominanty obce vede. Někde to jsou bezpečnostní důvody, kdy se obce obávají, že král „neustojí“ letní bouřky a silnější vítr, a proto Krále kácí preventivně dříve, než se stane neštěstí. Stále častějším důvodem jsou však soukromé bazény na zahradách obyvatel obce. Král v dnešní době měří kolem 30 m. Když začne v této výšce schnout a začnou

z něj opadávat kousky větví, krepového papíru a mnoho jehličí, vede to mnoho majitelů bazénů, kam tento nepořádek také padá, ke stížnostem na obec a žádostem o rychlé pokácení Krále. V minulých dobách se slavilo i kácení Krále. Šlo o veselici s hudbou a zpěvem, kdy se scházela opět téměř celá vesnice. Dnes se kácení Krále ve většině obcí (ve všech mnou zkoumaných) odehrává v tichosti a bez ceremonií. V některých vsích se Král podetne stejně jako tomu bylo při jeho kácení v lese a poté se vykope „pařez“, jinde, kde je méně prostoru, je král rozřezáván od špičky a jeho kusy jsou spouštěny na lanech dolů. Technika kácení vždy záleží na množství okolního prostoru a vzdálenosti zástavby od Krále. V některých obcích je Král během májových oslav dražen. Někdy vítěz dražby zajišťuje i odstranění Krále, častěji je mu Král po skácení dopraven mládeží domů. Tam, kde není Král dražen, určuje jeho využití mládež (využije se za rok jako základ pro hranici na čarodějnice, vymění jej s hostinským za sud piva, přenechají jej k využití obci, vyrobí z něj další atrakci na dětské hřiště, lavičky na hřiště apod.).

3 Česká beseda

Česká beseda, ačkoliv je v současné době spojena s venkovským prostředím, vznikla jako salónní tanec, který byl poprvé tančen v Praze. Můžeme se dočíst, že lidové tance z venkova začaly do městské společenské zábavy pronikat na počátku 30. let 19. století, a to hlavně rejdovák a rejdovačka. Lidové tance se stávaly rychle módní záležitostí a byly řazeny do tanečních pořádků i význačných plesů hlavního města. Rejdovák a rejdovačku začala rychle nahrazovat oblíbená polka. Česká beseda tak vznikla jako reakce na současnou oblibu venkovských tanců v 60. letech 19. století jako pásmo českých lidových tanců. K jejímu vzniku dal popud Jan Neruda a z lidových tanců ji sestavil hudební skladatel Ferdinand Heller ve spolupráci s tanečním mistrem Karlem Linkem. Poprvé se beseda představila lidem v Praze v sále Konviktu (v daném období význačný taneční sál) 13. 11. 1962. Tehdy ji tančilo 24 tanečních párů. Česká beseda si velmi rychle získávala na oblibě a rychle se šířil do dalších tanečních sálů nejen v Praze ale i dalších městech a odtud i na venkov (Míka 2008: 122). V současné době se s ní setkáváme během tanečních vystoupení folklórních skupin, a především během květnových slavností Staročeských májí.

Česká beseda se skládá ze čtyř částí. Každá část začíná úvodem orchestru, poté navazuje lidová píseň, na kterou se tančí. Součástí České besedy jsou tance: sousedská (valčíkový pomalejší tanec), furiant (tanec rychlého tempa střídající 3 dvoudobé a 2 třídobé takty), komínek (pomalý krokový tanec), polka, řezanka (rychlý tanec s polkovým krokem), obkročák (tančí se dokola v živém tempu, 2/4 takt), rejdovák (mírně rychlejší tempo tance, 3/4 takt), kalamajka (svižný dynamický tanec, kde se střídá rychlá a pomalejší část s kalamajkovým krokem), kuželka, bavorák (kolový tanec, kdy se střídá valčík s obkročákem) a strašák (závěr České besedy). V každé části jsou použity různé tance (např. furiant je obsažen v několika částech České besedy). Každá část se skládá z úryvků několika lidových písní korespondujících svým tempem s daným tancem.⁸

⁸ Přehledná taneční sestava České besedy viz příloha 1.

4 Středočeské kroje

Pojem kroj je relativně široký a má více významů užívání. Jiřina Langhammerová ve své práci Lidové kroje z české republiky jeho šíři demonstruje na výkladu ze Slovníku spisovné češtiny, podle něhož je kroj „*oděv, charakteristický pro určitý kraj, dobu nebo organizaci*“ (Slovník spisovné češtiny 1998: in Langhammerová 2001: 7). My se však budeme zabývat krojem, který oblékalo obyvatelstvo venkova. Tento kroj byl v průběhu doby označován krojem národním. Od 20. st. však převažuje termín lidový kroj. Oděvů měli lidé několik, rozlišených podle toho, k jaké příležitosti se oblékaly. Běžný pracovní oděv byl ve svém smyslu také krojem (byl unikátní podle oblasti, kde lidé žili a pracovali). V této práci se však zabýváme slavnostní Stávení májí, a proto se i v tematice krojů zaměříme na kroje užívané při slavnostech, tedy kroje sváteční. Právě svátky a různé výroční oslavy a zábavy byly v minulosti dobou, kdy se lidé (hlavně dívky) mohli krásně obléci. Své kroje o slavnostech nenosili jen dospělí, ale i děti. Obecně lze říci, že sváteční kroje byly velmi zdobné. Pro české země byly časté hlavně vyšívky, dále pak i promyšlená barevnost krojů, užití cenných materiálů na krojích, ale i šperků. Výrazný rozdíl ve svátečních krojích nalezneme v kategoriích věku a stavu. Mladí a svobodní mají vždy kroj výraznější a barevnější. Starší generace zase mívají kroj zdoben dražšími materiály. U mládeže je také menší rozdíl mezi krojem letním a zimním.

Langhammerová popisuje dívčí kroj kolem poloviny 19. st. takto: „*Dívky nosí košilky z jemného bílého plátna s vyduťnými rukávy, zdobené živůtky a šněrovačky, řasnaté delší sukně podložené spodničkami do široké siluety. Obvyklá je široká a dlouhá zástěra, často bohatě vyšíváná, hlavně v Čechách. Na nohou barevné i bílé punčochy, zdobené střevíce, místy i vysoké boty. Úprava hlavy je rozdělená podle krajů, ale drží se hlavně u starších forem kroje zásady, kdy svobodné dívky nezakrývají, ale naopak svéráznou úpravou zdůrazňují krásu vlasů – s copy, různými pletenci, kytkami, stuhami a jehlicemi*“ (Langhammerová 2001: 57). Chlapci mají oproti dívkám úbor jednodušší. Dle Langhammerové chlapci obecně nosili nažehlenou košili, která byla hlavně na rukávech a na prsou bohatě vyšíváná. Přes ni vestu. Jen výjimečně krátké kamizoly (dlouhé kabáty nosili jen ženatí a starší muži). V některých oblastech měli mládenci dokonce vyšíváné nohavice kalhot či nosili zdobené pásky. Když měli chlapci klobouky či čepice, zdobili je živou květinou, kterou často dostávali od děvčete z lásky nebo různými péry. Od dívek mohli dostat též vyšíváný kapesníček, který poté nosily

viditelně v klopě, v kapce, někde dokonce za poklopem kalhot (Langhammerová 2001: 59).

Manželský stav byl významným ukazatelem postavení osoby ve společnosti. Proto jej odlišoval již samotný oděv. Bylo tak na první pohled jasné, že jde o osobu, která vyžaduje uctivější zacházení než mladá chasa. Langhammerová uvádí, že vdaná žena nikdy neukazuje vlasy, a proto nosí různé pokrývky hlavy. Její oděv je navíc na rozdíl od děvčat více zakrývající. Nosí delší sukně, dlouhé rukávy. Je též méně zdobný. Převažují tmavé barvy a těžší materiály. Kroj je též zdoben výšivkou, avšak méně barevnou a decentnější. Naopak šperky, které ženy nosí jsou výraznější a dražší, než nosí neprovdaná děvčata. Pro ženaté muže je zase charakteristický dlouhý kabát, který u mládenců nenajdeme. Kabáty byly šity z tmavších látek (hlavně zelená, hnědá, tmavě modrá), sahali až do půli lýtek a často byly vzadu rozšířené šosy a nástřihy. Zepředu byly zdobeny mnoha výraznými lesklými knoflíky. Některé byly drobně vyšívány a lemovány (Langhammerová 2001: 63).

Střední Čechy jsou rozsáhlá oblast České republiky, která není zcela jednotná (např. krajina, způsob obživy), proto jsou i kroje této oblasti poměrně různorodé. Celkové pojetí oděvu je v mnohém podobné, větší rozdíly najdeme v konkrétním zdobení krojů a doplňcích. Navíc musíme vzít v potaz relativní blízkost hlavního města, odkud se již v 19. st. šířila městská móda. Rozdíl tak v porovnání s jinými oblastmi nalezneme v užívaných materiálech (např. živůtky z brokátu, sametu, užívání pevných šněrovaček apod.). Také v této oblasti rychleji do kroje pronikají strojové materiály namísto ručního vzorování. Přes to všechno si však kroje zachovávají svůj tradiční charakter a od městského oblečení se jasně odlišují.

Ve středních Čechách se kroj přestává nosit poměrně brzy. Nejdříve k tomu dochází v okolí Prahy, kde dochází k odklonu od kroje již od 30. let 19. st. V této době byly kroje kolem Prahy ještě poměrně klasického střihu. K výrazným změnám stylu kroje (pokud zcela z oblasti nevymizí) dochází kolem poloviny 19. st. Čím více se vzdalujeme od Prahy tím déle se kroje nosily a déle přežívaly i starší formy krojů.

Mnou sledovaná oblast se nachází přibližně 60 km od Prahy v polabské nížině. Právě v Polabí byly dle Langhammerové pro kroje klasické zlaté a stříbrné výšivky, a to i na plátěných kusech oděvů (Langhammerová 2001: 144). U žen to byly hlavně plachetky na hlavu, u mužů vyšívání náprsenky košil. Dále zde byl patrný přechod na strojově vyráběné materiály. V oblíbě byly i šifonové doplňky (např. zástěrky). Byla

však zachována skladba kroje i vrstvení jednotlivých kusů oděvu tak, jak jsem se již zmínila výše. Obecně tedy můžeme říci, že kroje jsou po celé České republice různé – jinak je formuje krajina kolem velkých měst, jinak v průmyslových a převážně agrárních oblastech. Lidové kroje se v České republice nenosí již po generace, ale odklon od tradičních krojů probíhal v různých oblastech v různou dobu (kolem Prahy již v 1. pol. 19. st. na Chodsku skoro o sto let později). I když z běžného života již kroje vymizely, stále se využívají při různých hlavně folklorních slavnostech. V některých případech již není využíván tradiční kroj (jako je tomu právě na Chodsku, kde se tradiční kroj udržel poměrně dlouho v běžném životě), ale je nahrazován jednodušší variací oděvu, která má kroj připomínat (např. Slavnosti stavění májí na Kolínsku).⁹

⁹ Výraznou rozdílnost tradičního svátečního kroje z poloviny 19. st. ze středních Čech a krojového kostýmu užívaného dnes při slavnostech Staročeských májí ukazují fotografie v příloze č. 2.

5 Metodologie výzkumu a výběr lokalit

Výzkum byl proveden v sedmi obcích na Kolínsku. Šlo o obce Ovčáry, Sendražice, Volárna, Jestřabí Lhota, Velký Osek, Veltruby a Konárovice. Všechny obce byly vybrány z praktických důvodů. Staročeských májí v Ovčárech jsem již několik let aktivně účastnila. Všechny ostatní obce byly vybrány jako geograficky nejbližší, a tedy vhodné pro porovnávání rozdílů ve sledované tradici. Příbuzenské a přátelské vazby na obyvatele některých zkoumaných vesnic mi umožnily snazší navázání dalších kontaktů v daných obcích. Obce, kde jsem neměla žádný kontakt, jsem oslovovala prostřednictvím Obecních úřadů a starostů obcí, kteří mi poté předali kontakt na vedoucího organizační skupiny Staročeských májí v jejich obci. Zde se mi potvrdila zkušenost z předešlých prací, že pokud vás uvede do komunity někdo komunitě blízký, jsou členové této skupiny otevřenější a jejich výpovědi bývají obsáhlejší. Obsahově kvalitnější informace jsem tedy získala spíše od skupin, kam mě uvedli jejich členové než od skupin, kam jsem byla uvedena starostou obce.

Všichni respondenti byli osloveni ve spojitosti s tradicí Staročeských májí na Kolínsku. Všichni respondenti se zúčastnili výzkumu dobrovolně a byli seznámeni s účelem výzkumu a možnou publikací získaných informací v DP. Všem respondentům byla zaručena anonymita. Respondenti jsou tedy v práci označováni jako R1-R15 spolu se základními údaji. V práci jsou uvedena pouze jména starostů obcí, obnovitelů tradic, jména kapel a jejich kapelníků. Jde o jména běžně dohledatelná a jejich neuvedení by tedy nemělo smysl. Při výzkumu nebyl pořízen žádný zvukový záznam rozhovoru. Vzhledem k hlučnosti zkoumaného prostředí nebyl shledán jako nejvhodnější prostředek pro záznam rozhovorů. Některé informace byly získávány i prostřednictvím telefonické či e-mailové konverzace.

Součástí Staročeských májí v Ovčárech jsem byla v letech 2009–2016. Z hlediska této práce jsem se jimi zbývala od roku 2012. V Ovčárech jsem od roku 2012 uskutečnila přes 40 rozhovorů k tématu Staročeských májí. Rozhovory byly vedeny jak s mládeží, tak staršími obyvateli obce. Vzhledem ke vzdáleným příbuzenským vazbám jsem měla otevřenou cestu i k obyvatelům Jestřabí Lhoty a Volárny. V obou vsích bylo uskutečněno přes 20 rozhovorů s májáky a několik rozhovorů se staršími obyvateli obce. V Sendražicích jsem využila vazby na 3 dřívější tanečnický, kteří byli mými spolužáky na střední škole. Bývalí spolužáci mě představili 2 pamětníkům z obce s nimiž jsem mohla probrat historii májové slavnosti v obci. Díky těmto kontaktům

(a několika zdejšími známými mých ovčáreckými známými) jsem mohla být přítomna všem přípravám na slavnost i v Sendražicích a mohla uskutečnit 15 rozhovorů s májáky. V obcích nejvzdálenějších od Ovčár, tedy ve Velkém Oseku a Konárovicích, jsem žádné kontakty neměla. Obě vsi jsem oslovila prostřednictvím vedení obce. V obou vsích mi vyšlo vedení obce vstříc a starostové obcí mi poskytli základní informace o současných slavnostech Staročeských májů i o jejich historii v obci. V Konárovicích měla největší přehled o historii slavnosti paní starostka, která byla též obnovitelkou této akce v obci. Ve Velkém Oseku mi pan starosta doporučil, na koho z místních obyvatel se v otázce historie obce a jejích tradic obrátit. V obou obcích jsem uskutečnila přes 10 rozhovorů s účastníky slavností. Poslední mnou oslovenou obcí byly Veltruby. Ve Veltrubech se mi nepodařilo kontaktovat zdejší obyvatele prostřednictvím OÚ, protože zdejší OÚ neměl zájem o spolupráci. Obrátila jsem se tedy na několik spolužáků ze základní školy, kteří mi dali kontakty na vedoucí mládeže v obci. Ve Veltrubech jsem získala nejméně rozhovorů, celkem pouze 9. Nejvíce informací ohledně historie májových slavností jsem získala zprostředkovaně od obyvatel okolních vesnic během májových oslav. Všech sledovaných májových slavností jsem se zúčastnila jako divák. Slavnosti v Ovčárech jako divák i jako tanečnice v kroji.

V praxi jsem využila čtyři metody výzkumu. A to pozorování, zúčastněné pozorování, polostrukturované rozhovory a neformální rozhovory. Pro výzkum jsem se rozhodla nevyužít dotazníkové šetření. Průběh májových slavností je ve sledovaných obcích natolik rozdílný, že by dotazníky musely být velmi podrobné, abych si na jejich základě mohla utvořit představu o tradici, nebo odlišné pro různé obce, což by mi neumožňovalo jejich důkladné porovnání.

Polostrukturované rozhovory jsem vedla především se starosty obcí, vedoucími mládeže a pamětníky obcí. Vždy jsem si předem připravila tematické okruhy rozhovorů a některé konkrétní otázky. Respondenti většinou mluvili na dané téma volně, mnohdy mi nabídli i zcela nový pohled na danou problematiku (např. rozdílnost motivace mládeže pro účast na slavnosti v kontextu různých generací). Na mnou kladené doplňující otázky odpovídali ve většině případů překvapivě otevřeně.

Neformální rozhovory jsem vedla v průběhu slavností či jejich příprav ve všech sledovaných obcích. Byly to rozhovory vedené převážně s větším množstvím respondentů současně. Některé byly vyvolány okolnostmi (např. poznámka některého přihlížejícího slavnosti, komplikace při přípravách apod.), avšak většinou to byly mnou

vyvolané debaty týkající se určité tematiky (návky, beseda, motivace pro účast na slavnosti). Během příprav šlo o delší rozhovory týkající se převážně zázemí slavností a motivace pro účast na ni či její pořádání. Kratší rozhovory pak probíhali v rámci samotných oslav.

V průběhu celého výzkumu jsem pozorovala průběh příprav májových oslav i samotného slavnostního dne. Během příprav slavností jsem se zaměřovala i na vzájemné vztahy mezi připravujícími. Na základě některých pozorovaných faktů jsem poté prováděla některé rozhovory. Pozorování je tak důležitou součástí všech částí mého výzkumu.

Metodu zúčastněného pozorování jsem mohla využít díky své pozici mezi ovčáreckou mládeží. Jako zdejší máják jsem se aktivně zapojovala do všech etap příprav májových oslav (zajištění hudby, návky besedy, předmájové brigády aj.) i samotné oslavy Staročeských májí v Ovčárech. Májové odpoledne jsem absolvovala jako krojovaná tanečnice. Právě v rámci svého působení mezi zdejšími májáky jsem uskutečnila nejvíce rozhovorů na téma motivace mládeže pro účast na tradici Staročeských májí a mohla poznat všechny organizační aspekty této tradice. Zúčastněné pozorování mi umožnilo vytvořit si ucelený obraz této tradice v Ovčárech, který mi byl výchozím bodem pro porovnání této tradice v různých obcích Kolínska.

V praktické části práce jsou využity konkrétní výpovědi některých respondentů. Citovaní respondenti jsou uváděni vždy pod čarou pod označením R1-R15. Osoby veřejně činné (starostové obcí, kapelníci hudebních skupin) jsou uvedeni pod svými skutečnými jmény. Osoby uvedené ve výpovědích respondentů, z důvodu zachování anonymity, nesou fiktivní jména.

Seznam citovaných respondentů:

- R1: žena, 52 let, Ovčáry
- R2: žena, 39 let, Ovčáry
- R3: žena, 20 let, Ovčáry
- R4: žena, 48 let, Ovčáry
- R5: muž, 30 let, Ovčáry
- R6: žena, 24 let, Ovčáry

- R7: žena, 22 let, Ovčáry
- R8: žena, 28 let, Jestřabí Lhota
- R9: žena, 67 let, Volárna
- R10: žena, 26 let, Volárna
- R11: žena, 70 let, Ovčáry
- R12: muž, 28 let, Sendražice
- R13: muž, 25 let, Sendražice
- R14: muž, 27 let, Velký Osek
- R15: muž, 26 let, Veltruby

5.1 Výzkumný vzorek

Práce pojednává o Revitalizaci tradice Staročeských májů na Kolínsku. Výzkumný vzorek je tedy situován právě do oblasti Kolínska a je vztahován k této tradici. Obsahuje složky, které tyto slavnosti ve sledované oblasti Kolínska po lidské stránce utvářejí. Výzkumný vzorek zahrnuje jak současné aktivní účastníky májových slavností ve sledovaných obcích, tak pasivní účastníky slavností. Spadají sem tedy organizátoři slavností, tanečníci, doprovodné postavy, hudebníci, diváci, bývalí účastníci slavností i pamětníci slavností v daných obcích.

Každá ze složek výzkumného vzorku je přínosná pro určitou oblast výzkumu. Díky širokému věkovému rozpětí respondentů jsem měla možnost porovnávat např. spolupráci mládeže v různých dobách existence tradice z pohledu dobové mládeže. Vzhledem k počtu sledovaných vesnic zase možné směry ovlivňování podoby tradice mezi vesnicemi navzájem. Jiný úhel pohledu na tradici mi mohly nabídnout názory přihlížejících diváků, kteří v mnoha případech za sezonu navštíví několikery Staročeské máje v kraji. Ačkoliv tyto pohledy spolu na první pohled jen minimálně souvisí, opak je pravdou. Všechny sledované vesnice i generace tanečníků se vzájemně ovlivňují a ovlivňují tím i celkovou podobu této tradice na Kolínsku. Proto jsou pro výzkum důležité všechny složky výzkumného vzorku.

Výzkumný vzorek není genderově specifikován, zahrnuje muže i ženy, ale je genderově nevyrovnaný. Přestože je mezi organizátory slavností a účinkujícími více mužů než žen, více respondentů jsem získala mezi ženami a dívkami. Tuto skutečnost připisuji faktu, že muži a chlapani mají během příprav slavností více povinností a dívky tak mají více času pro rozhovory. Zajímavé je, že i mezi starší generací jsem se setkávala s větší ochotou o tématu rozmlouvat spíše mezi ženami. Ženy též na otázky

odpovídaly podrobněji a mnohdy sami nastiňovaly další možné směry tématu. Častěji se také zabývaly průběhem slavností v okolních obcích a podrobněji srovnávaly jaké byly slavnosti za jejich mladých let a nyní. Výzkumný vzorek zahrnuje jedince od 10 do 98 let.

Všichni respondenti uvedení v této práci jsou součástí výzkumného vzorku.

6 Stanovení výzkumných otázek

Během svého výzkumu jsem se snažila zodpovědět hlavně tyto otázky: Jsou v realizaci slavnosti Staročeských májů v obcích na Kolínsku nějaké rozdíly; jsou tyto rozdíly výraznější mezi obcemi s nepřerušenu a přerušenu tradicí slavnosti Staročeských májů; jaké jsou hlavní důvody obnovy tradice Staročeských májů v obcích Kolínska; co láká dnešní mládež zapojit se do pořádání slavnosti Staročeských májů; je nějaký rozdíl v motivaci mládeže účastnit se májových slavností mezi mládeží dnešní a minulou; je pravděpodobné, že se slavnosti na Kolínsku udrží i nadále?

Předpoklady výzkumných otázek:

- Ve sledovaných obcích jsou patrné rozdíly v tradici Staročeských májů.
- Větší rozdíly ve slavení tradice Staročeských májů jsou mezi obcemi s nepřerušenu tradicí slavnosti a obcemi, kde byla tradice v posledních letech obnovena.
- Hlavním impulzem pro obnovení tradice Staročeských májů v obcích, kde byla tato tradice přerušena, je možný finanční zisk ze slavnosti.
- Hlavní motivací mládeže zapojit se do příprav slavnosti Staročeských májů je snaha zapojit se do kolektivu.
- Slavnosti Staročeských májů budou i nadále na Kolínsku obnovovány.

Předpoklady výzkumných otázek budou zhodnoceny v samostatné kapitole Zhodnocení výzkumných otázek.

7 Obce s nepřerušenou tradicí Staročeských májů

V této kapitole se budu zabývat popisem Staročeských májů v obcích, kde se tato slavnost slaví bez přerušení (nebo s minimálním přerušením na jednu či dvě sezóny) po celé 20. století. Tato kapitola je spíše popisná. To proto abych na vybraných slavnostech ukázala, že se jejich podoba může i na tak malém prostoru, který jsem zkoumala, a s obdobnou historií pořádání slavnosti (tradice nebyla výrazně přerušena po desetiletí) lišit. Lišit se může v mnoha aspektech – počet zainteresovaných lidí, jejich věk, hlavní organizátor akce, datum oslav, doba trvání oslav, využití různých technik při přípravě této akce, poskytovatel financí apod.

Nejvíce prostoru bude věnováno Májím v Ovčárech. Důvodem není to, že by byly nejvíce tradiční či jediné správné, ale to, že jsem se jich aktivně účastnila po několik sezón, a tudíž je znám nejdokonaleji. Právě osobní zkušenost s jejich pořádáním mi umožňuje využít je jako výchozí bod pro porovnání ostatních slavností Májí na Kolínsku. Všechny odlišnosti slavnosti Staročeských májů budu tedy vztahovat k májím v Ovčárech.

7.1 Máje v Ovčárech

Obec Ovčáry leží 5 km severovýchodně od města Kolín. Má cca 750 obyvatel. Součástí obce je obecní úřad, školka a škola (do 5. ročníku), kostel a hřbitov, dětské a fotbalové hřiště, obchod se smíšeným zbožím, masna, dvě hospody (z toho jedna se sálem), ubytovna pro zaměstnance nedaleké průmyslové zóny a Spolkový dům, jehož součástí je víceúčelový sál (slouží k vítání občánků, pořádání plesů a zábav, jako tělocvična, zimní výcvikové místo pro drobtinu z SDH Ovčáry apod.), klubovny, knihovna, PC centrum, kuchyňka.

V obci funguje několik spolků a občanských sdružení, jako je SDH Ovčáry, Ovčárecké ženy, spolek zahrádkářský, myslivecký, rybářský, dětský Klubík a v neposlední řadě občanské sdružení Mládež Ovčáry (OSMO). Právě OSMO vzniklo před několika lety na popud místní mládeže, která se sdružovala za účelem pořádání Staročeských májů v obci. Požadavek na založení občanského sdružení vznikl z potřeby financování této akce v obci, konkrétně možnosti čerpat obecní příspěvky, popřípadě se pokusit získat nějaké další dotace na rozvoj tradic a kultury na českém venkově. Od

dotací bylo nakonec upuštěno, ale finance čerpané z obecního rozpočtu výrazně pomáhají krýt ovčárecké mládeži náklady na Staročeské máje.

Staročeské máje a májáci jsou dle mínění starousedlíků již po mnoho let součástí obce. Není však jisté, od kdy přesně se Máje v Ovčárech pořádají. Dle výpovědí respondentů se Máje pořádají přibližně 55-60 let. Datování není přesné, protože ani v kronice obce z té doby o Májích nenacházíme prakticky žádné zmínky. Usuzuji z toho, že nějaká podoba májových oslav byla v obci již tak samozřejmá, že kronikář neměl důvod ji jako zvláštní příležitost poznamenat. Hranici přibližně šedesáti let jsem tedy určila z výpovědí respondentů. Respondentka (74 let) uvedla, že za jejích mladých let sama Českou besedu určitě netancovala. Ale pamatuje si na průvod obcí, kdy jezdili v kroji na koních chlapci. Děvčata se však této události aktivně neúčastnila. Jiná pamětnice z obce, která je pouze o 5 let mladší uvedla, že ona již Českou besedu pod Králem tančila. Uvedla však, že součástí průvodu ještě byli i chlapci na koních. Když uvážíme, že se v obci tradičně mládež začleňuje mezi májáky přibližně ve věku patnácti let, víme, že Staročeské máje se v obci slaví již 55-60 let bez přerušení. Další mnou oslovení respondenti s touto časovou hranicí souhlasí. Pan Šedina (v současné době nejstarší mužský obyvatel obce) dokonce uvedl, že si Máje pamatuje jako kluk, ale myslí si, že během války nebyly slaveny a poté trvalo ještě nějakou dobu, než se je mládeži podařilo obnovit. Zastává názor, se kterým souhlasím, že v době války bylo mnoho mládenců a mužů na frontě a ženy měly mnoho starostí s udržením hospodářství, a proto byly slavnosti na nějakou dobu zrušeny.

Jak jsem již několikrát naznačila Staročeské máje jsou odnepaměti v Ovčárech v rukou mládeže. Mládež se aktivně do pořádání slavnosti zapojuje kolem patnáctého roku. Můžeme tedy říci přibližně s koncem povinné školní docházky. Aktivně je zde míněno účastí v kroji. Mladší děti se totiž do slavnosti zapojují již v mladším věku, kdy chodí s průvodem s kasičkou a vybírají dobrovolné vstupné od přihlížejících. Horní věková hranice účastníků je dána sňatkem. Májové slavnosti se totiž v krojích v Ovčárech účastní jen mládež. Dříve tedy májáci působili v průměru 7 let (většinou do 22-23 let, kdy se nejpozději ženili a vdávali). Dnes je to v průměru 10 let. Je to dáno pozdějšími sňatky i porizováním si potomků v pozdějším věku. Momentálně v Ovčárech působí i chlapci ve věku nad 30 let jako tanečníci a děvčata většinou končí kolem 28. roku, často však ne z důvodu vdavek, ale proto, že se již v kroji cítí

nepatřičně.¹⁰ Májáků, kteří svou taneční „kariéru“ končí sňatkem stále ubývá. Naopak přibývá mládeže, která se Staročeských májí účastnit nechce, nebo to dokonce považuje za ponižující. Zajímavé je, že tento názor v Ovčárech převládá mezi děvčaty, která se obecně obecním akcím straní. Nutno dodat, že jde o děvčata, která pochází z rodin do obce přistěhovaných v posledních 30-40 letech. Zhruba v polovině případů se však děvčata do slavnosti přeci jen zapojí v pozdějších věku, většinou až kolem 20 let, někdy i starší. Tato děvčata se většinou májových slavností účastní po dobu 1-3 sezon.¹¹ Stejně přistěhovaní chlapi však většinou již mezi májáky zůstávají a končí s účastí ve srovnatelném věku jako děti starousedlíků.

Staročeské máje v Ovčárech se tradičně (od jejich obnovení před cca 60-ti lety) konají poslední květnovou sobotu. Účastní se jich 32-40 krojovaných tanečnicků, 6-8 doprovodných postav, kočár tažený koňmi a 4-6 dětí s pokladničkami. Další lidé, hlavně bývalí májáci, se účastní příprav oslav. Pro přehlednost popisu průběhu a přípravy Staročeských májí v Ovčárech si tento proces rozdělíme do několika důležitých etap, a to dlouhodobých příprav, předmájového týdne, samotné slavnosti a činnostech po slavnostech.

7.1.1 Dlouhodobé přípravy

Příprava slavnosti Staročeských májí prakticky začíná hned po skončení současného ročníku.

S ročním předstihem se předběžně zamlouvají kapely. Jedna na odpoledne slavnosti, tedy slavnostní průvod obcí a Českou besedu. Druhá na večerní zábavu. Zatímco první ze zmiňovaných je kapelou dechovou, druhá má širší repertoár, aby večer uspokojila posluchače všech věkových kategorií.

Během slavení Májí v Ovčárech se dechových kapel vystřídalo nemnoho. Mezi nejdéle sloužící patří Petrášek, který v Ovčárech hrával přes 20 let, a nyní již více než 15 let ovčárecký průvod doprovází kapela ESO. Dechová kapela je, je-li to možné, skládána ze stále stejných muzikantů. Kapelník ESA, pan Hartmann to odůvodňuje takto: *„Dneska je už hrozně těžký dát dohromady deset, dvanáct chlapů, který umějí zahrát lidovky bez not... Navíc za pochodu! Ani besedu už všichni neumí. Takže se*

¹⁰ Oslovené dívky, které již tančit přestaly a jsou svobodné.

¹¹ Data získaná zúčastněným pozorováním a aktivním oslovováním potenciálních májáků v průběhu 10 let.

snažim dávat do kupy, když to jde, ověřený chlapy. Vobčas doplněný o mladý, který to taky zvládnou...“¹² Dále pan Hartmann uvádí, že ke vzájemné spolupráci dopomáhá již i jeho znalost zvyků a požadavků během májového odpoledne na jeho kapelu. V Ovčárech je zvykem, že velkou májku mají děvčata, která účinkují v průvodu. Kapela pod takovou májkou hraje dvě písničky. Malou májku mají svobodná děvčata ze vsi, která v krojovaném průvodu nevystupují. Zde kapela hraje jen jednu písničku. Navíc je již téměř zvykem, že u domu velitele dobrovolných hasičů ESO spustí píseň „Co jste hasiči“, před hospodou „Hospůdku na návsi“, apod. Kapele, která hraje o májovém odpoledni navíc nesmí vadit, když se nedodrží plánované pořadí skladeb, protože rozjařená mládež dává velmi často kapele najevo, že je čas začít hrát tím, že sama začne pět píseň, na kterou chce tančit, a kapela se tak k ní jen připojí. Bez „remaku“ písně „A ta naše chasa mladá“ by se též Ovčárečtí neobešli (nutno dodat, že obdoby této písně se zpívají po celém kraji). Kapelník také ví, že u májek stačí zahrát 2-3 sloky písně. Téměř nikdy se nehraje celá písnička, protože by průvod obcí trval příliš dlouho. Střídají se polka a valčík.

Část ovčárecké mládeže si poslední 2 roky přes zimu zlepšuje znalost lidových písniček o pátečních večerech v místní hospodě na tzv. Zpívánkách. Mládež se tam schází s nestarším mužem v obci, který hrával v dechové kapele (ještě před několika lety se pravidelně během průvodu přidával k dechové kapele o májovém odpoledni a doprovázel ji na trubku). Pan Šedina sedává v hospodě s harmonikou a ty, kteří se chtějí učit a pobavit se písničkou, učí mnohdy zapomenuté sloky známých lidovek nebo dokonce celé písně. Nutno podotknout, že Zpívánky evokovala mládež, která chtěla znát další sloky písní, které zpívá o Májích.

Na rozdíl od stálosti dechové kapely, kapela, která hraje na večerní zábavě se střídá mnohem častěji. Večerní zábava se vždy v Ovčárech, jako mnohde jinde, konala v hospodě na návsi, která disponuje sálem. Sál pojme přibližně 100 lidí. Před 10-ti lety však s majitelem hospody nastal problém, který mládež vyřešila po svém. Po dohodě s vedením obce přesunula Májovou zábavu pod širé nebe na dětské hřiště uprostřed obce. Tímto krokem se však velmi zúžil výběr vhodných kapel. Ne všechny mají vhodnou aparaturu k venkovnímu využití. Kapela hraje na hřišti v připraveném návěsu kamionu a je nutné ozvučit mnohem větší prostor, než býval sál v hospodě. Navíc jde o jedinou Májovou zábavu v okolí, která se koná venku pravidelně. V současné době

¹² Míla Hartmann, kapelník hudební skupiny ESO

sice návštěvnost zábavy klesá (v posledních 5-ti letech vždy začalo pršet), ale několik prvních ročníků venkovní zábavy byla návštěvnost 400-500 lidí. V současné době je to cca 300-350 návštěvníků. Uspokojit takové množství lidí lze jen tak, že se obměňuje interpret a sním i repertoár hraných písní.¹³

Obě kapely jsou zamlouvány rok dopředu, protože o dobré kapely je v květnu na Kolínsku velký zájem. Přesný termín se domlouvá na přelomu roku a poslední ujištění, zda kapela s májovou slavností počítá, probíhá 2 měsíce před samotnou slavností.

Odpolední kapelu platí posledních 8 let obec, večerní kapelu platí o půlnoční pauze OSMO.

S ročním předstihem se zamlouvá účast kočáru s koňmi. Kočár i koně přijíždí posledních 15 let od Kutné Hory. S majitelem a zároveň kočím se mládež domlouvá na další ročník hned po ukončení průvodu a připomíná se mu 14 dní před samotnou slavností. Kočí sám říká, že se do Ovčár rád vrací, a proto si účtuje trochu jinou částku než jinde. Ovčárečtí to moc dobře vědí (nutno poznamenat, že jim toto vědomí dělá náramně dobře) a kočího i jeho koně si velmi předchází.

Předběžně se řeší i finanční náročnost celé slavnosti. Rozpočet Staročeských májí se pohybuje mezi 70-80 tisíci korun. Vzhledem k tomu, že si mládež kvůli lepšímu financování založila neziskovou organizaci, je nutné, aby vždy ke konci kalendářního roku „vykazovala nulu“. OSMO tedy nesmí mít žádný finanční zůstatek. Což, jak uvedl nynější předseda OSMO, není velký problém, vzhledem k tomu, že příjmy OSMO nejsou nijak vysoké a většina financí je investována do Májových slavností, popřípadě do pouťové zábavy, která se v Ovčárech koná v polovině letních prázdnin.

Před koncem kalendářního roku (většinou do poloviny prosince) se vedení OSMO schází s dalšími spolky z obce na schůzi na OÚ v Ovčárech. Zde všechna sdružení a spolky představí své plány na příští kalendářní rok. Většina ovčáreckých akcí probíhá ve spolupráci s OÚ i spolky mezi sebou. Právě tato schůze umožňuje sladit všechny akce v obci tak, aby se jen minimálně kryly. V průběhu ledna, popřípadě února, nadcházejícího kalendářního roku se koná další schůze, na které již mají všechny spolky jasně vytyčené aktivity pro daný rok. Zároveň předkládají žádosti o dotace od obce. Každé sdružení v obci dostává jednorázový příspěvek od obce. Na sdružení je to 10 000,- Kč na rok, se kterými hospodaří sdružení podle svých potřeb. Pokud některé ze

¹³ Např. když 2 roky po sobě hrála na zábavě kapela, která nehrála dechovky, návštěvníci zábavy chtěli změnit pro další ročníky hudbu.

sdužení potřebuje na svou činnost ještě finanční dotaci nad rámec tohoto příspěvku musí o ni písemně žádat. V nejlepším případě právě na schůzi na začátku roku – OÚ tak již předem ví, kdy a kolik financí bude moci pro sdužení ještě uvolnit. Mládež tak každoročně žádá o příspěvek na dřevo na hranici o čarodějnicích (většinou 5 000,- Kč, které obec uhradí za dřevo) a příspěvek na Staročeské máje. Tento příspěvek sdužení neobdrží fakticky. Po dohodě s kapelou a obcí je odeslána faktura dechové kapely rovnou na OÚ, který ji uhradí (průměrně 15 000,- Kč).

Další finance si OSMO zajišťuje samo. Mládež pořádá sběry starého železného šrotu, ještě před 10 lety chodila vysazovat stromky do lesních školek, pořádala sběr starého papíru apod. V současné době tyto mládežnické brigády odezněly a mládež tak má příjem jen ze vstupného na Staročeské máje, májovou zábavu, výdělků z kočáru a popřípadě i vstupného na pouťovou zábavu. Ještě před 4 lety si mládež též přivydělávala prodejem piva a limonád během pálení čarodějnic.

Další možností, jak zabezpečit finanční náročnost Májí je využívání sponzorských darů a bezplatné využití možností obyvatel obce. Mezi sponzorské dary můžeme zařadit vypůjčení návěsu, na kterém působí kapela na májové zábavě, vypůjčení jeřábu z místního ZD, kterým se staví Král. Dále mládeži velmi pomáhá zapůjčení nářadí místních obyvatel či možnost skladovat některé rekvizity u místních obyvatel.

Velký vliv na finanční rozpočet má počasí, které panuje o májových slavnostech, protože na něm závisí počet návštěvníků slavnosti večerní zábavy, která se koná pod otevřeným nebem. Na úspěšnosti májových slavností poté závisí možnost pořádání pouťové zábavy konané v létě.

Na začátku kalendářního roku začíná vedení OSMO zjišťovat kolik bude mít pro nadcházející slavnosti tanečníků. Většina tanečníků zůstává. Přesto někteří se ožení či vdají, narodí se jim děti, odjedou studovat do zahraničí, nebo jen chtějí s tancováním skončit. Tyto je pak potřeba nahradit novými, zpravidla mladšími. Na tom, koho mládež osloví se domlouvá na výroční schůzi, která se koná většinou v lednu, ještě před schůzí spolků na OÚ.

V minulosti (můžeme datovat ještě cca 10 let zpět) bylo oslovení mládeží, aby se jedinec zapojil do Májí skoro až poutou. *„No ježiš, kdyby mi něřekli, že mám taky tancovat, tak bych si připadala jak vyvrženec. To sme se jako holky jen bály abychom*

nezůstaly mimo...“¹⁴, další bývalá májačka k tomu dodala: „*To bych se propadla hanbou, že pro mě nedošli...jako kdybych k nim nepatřila!*“¹⁵ V současné době se však májáci vždy nesetkávají s takovým nadšením pro danou věc. Mnoho mladých ve věku kolem 15 let se do májového kolektivu zapojit nechce. „*Tancovat jit nechci! Ještě abych tady před všema trapčila!*“ uvedla před 5 lety tehdy patnáctiletá dívka¹⁶. Letošní ročník Májí však již tančila a do kolektivu májáků přivedla i svou mladší sestru. Dle jejich slov si to příští sezonu s radostí zopakují. Tento případ není ojedinělý a stává se pomalu pravidlem, že hlavně chlapci začínají tančit až mezi 17-20 rokem. Musím však zdůraznit, že v obci stále zůstávají i mladí, kteří se mládežnických akcí začínají zúčastňovat mnohem dříve a kolem patnáctého roku plynule přejdou mezi májáky.

Ve chvíli, kdy jsou známá jména a počet tanečníků, začíná se s nácivky besedy. Nácivky se pořádají jednou týdně, většinou od začátku března, vždy v neděli od 14:00 hod. Vzhledem k tomu, že mnohdy nemají nováčci ještě po tanečních kurzech nesou se první dva nácivky v duchu polky a valčíku. Teprve poté se přistupuje k učení samotné České besedy. Dříve se nácivky konaly v sále místní hospody, v bývalé hasičárně, za teplého počasí poté na dětském hřišti. V současné době se nácivky konají v sále Spolkového domu a za pěkného počasí za krámem, v místě, kde o Májích stojí Král. Nácivky trvají vždy minimálně 2 hodiny, většinu však déle, podle potřeb nováčků.

Náročnost na dokonalé zatančení besedy se stupňuje s blížícím se termínem slavností. Poslední dva nácivky probíhají vždy venku (i za špatného počasí) a s co největším počtem tanečníků, aby si nováčci mohli vyzkoušet i nástup na besedu a odchod z besedy. Navíc se již nacvičuje formou „co chyba – to znova“. V praxi to vypadá tak, že ve chvíli, kdy kdokoli z tanečníků udělá chybu, zastaví se hudba a skladba se pustí od začátku. Nácvik pak trvá tak dlouho, dokud není beseda dotančena bez chyby. Při počtu minimálně 24 tanečníků tak někdy končí nácivky až v podvečerních hodinách.

Kromě tanečníků je nutné včas domluvit i účast doprovodných postav. Tento úkol je mnohem těžší než shromáždit požadovaný počet tanečníků. Doprovodné postavy krále, kecala (rádce) a drábů jsou totiž v jistém smyslu velmi nevděčnou rolí. Všechny tyto postavy totiž během průvodu baví přihlížející a častují se s nimi alkoholem.

¹⁴ R1

¹⁵ R2

¹⁶ R3

V některých případech tedy na jeden kostým např. drába připadají dva muži. Není tak překvapením, že převážné většině obyvatel se této role ujmout nechce. Mnohdy jim v tom brání i partnerky, které se bojí následků takového úkolu. Ještě těžší úkol mají král a kecal, kteří navíc na konci slavnosti čtou proslov v rámci poprav krále. Tyto postavy se obsazují nejhůře, protože jen málo lidí se odváží mluvit před velkým počtem posluchačů, navíc po odpoledni stráveném popíjením alkoholu.

Všechny doprovodné postavy, a zejména kecal a kál, bývají muži ze vsi, které zná hodně obyvatel obce. Je to z toho důvodu, aby se zatčení nebránili odvodu ke kočáru. Král, kecal i drábové, tak musí umět hovořit jak s neznámými lidmi, tak s lidmi známými, kteří tak nechají v pokladně více peněz.

Chlapci svůj májový úbor předem příliš řešit nemusí. Nosí černé kalhoty, bílou košili s krátkým rukávem a černé boty. Děvčata naproti tomu řeší své oblečení mnohem dříve. Některá mají svůj kroj (zdeděný pro předcích či nově šitý přímo pro ně), ostatní si kroj musí někde vypůjčit. Často se tak stává, že se o jeden kroj během května dělí i čtyři děvčata. V posledních letech dívky, které nemají vlastní kroj, využívají možnosti zapůjčit si jej v Konárovicích. Obec Konárovice totiž před 8 lety, když obnovovala Máje, nechala ušít stejné dívčí kroje pro všechny své tanečnice. Kroje se tedy mezi děvčaty vypůjčují jak napříč generacemi, tak vesnicemi.

Předem je též důležité zamluvit v Kolínském divadle kostýmy pro krále, kecala a dráby. Stačí přibližně 2 měsíce předem. Důležité je to proto, že se Máje na Kolínsku konají v mnoha obcích a většina z nich má i doprovodné postavy, které bude potřebovat náležitě ošatit. Čím dříve mládež kontaktuje garderobiérku divadla, tím je větší pravděpodobnost zamluvit si hezčí kostýmy a doplňky (koruna, klobouky, šavle, opasky apod.). Velkou roli zde hraje i finanční stránka, protože kostýmy propracovanější a kvalitnější (novější) jsou na zapůjčení dražší než starší a jednodušší kousky. Některé kostýmy mají mládežníci vlastní. V případě Ovčáráků jde však již spíše o rezervní kousky, protože jsou to starší části kostýmů šitých před více než dvaceti lety.¹⁷

V minimálně měsíčním předstihu před samotnou slavností je též nutné vytvořit plakáty poutající na slavnost, aby je bylo možné včas vytisknout a rozvěsit po okolí. V posledních pěti letech se vyrábějí dvě verze. Barevná s fotografií všech tancujících z předešlé sezony formátu A3, která se vyvěšuje na vývěsní místa v okolních obcích

¹⁷ Sdělila R4 – některé sama šila v době, kdy se májových slavností účastnila jako tanečnice.

a v Kolíně. Jednodušší černobílá verze se tiskne na barevný (převážně žlutý) papír formátu A2. Tyto jednodušší plakáty se posléze lepí na sololity a vyvěšují u silnic v okolí. Plakáty většinou poutají na slavnosti alespoň 14 dní před jejím konáním.

V obci po celý květen na událost upozorňuje obecní hlášení. Mládež je navíc ve většině případů aktivním uživatelem sociálních sítí. Na Facebooku mají oficiální stránky Mládež Ovčáry, na které též vyvěšují plakát upozorňující na Staročeské máje. Všichni májáci, tak tuto událost sdílí na svých profilech a rozesílají ji svým přátelům nejen na Facebooku, ale i na jiných sociálních sítích, kde mají své profily (nejčastěji Instagram).

Kromě plakátů je nutné objednat předem i vstupenky na večerní zábavu. Zábava se koná venku, a proto je pro lepší přehled platících návštěvníků využíváno vstupenkových náramků. Náramky jsou objednávány buď ve dvou barvách – jedna pro návštěvníky a druhá pro osoby účastnící se na pořádání slavnosti (pomocníci mají vstup zdarma jako poděkování za pomoc) – nebo ve stejné barvě s potiskem „mládež Ovčáry“ a bez potisku, kdy bez potisku náleží návštěvníkům. To, jaká bude barva náramků či zda budou mít potisk závisí na aktuálních cenách náramků v době objednávky. Zpravidla se vybírá finančně nejvýhodnější varianta.

7.1.2 Předmájový týden

Nejvíce práce s přípravou Májí mají májáci a všichni jejich pomocníci v týdnu, kdy se Máje konají. V Ovčárech tedy poslední květnový týden. Práce je mnoho. Domlouvají se poslední drobnosti, nakupuje potřebný materiál, pořádají se brigády a mnohdy řeší i nenadálé události – např. zacvičení nového tanečníka, protože úrazy, bohužel, nelze naplánovat.

Nákupy. Během pondělí a úterý předmájového týdne musí májáci kontaktovat obě kapely, aby si s nimi ujasnili, kdy mají přijet a jaké požadavky budou mít (večerní kapela – např. večeře, dechová kapela – oběd). Dále se upřesňuje příjezd kočáru. Kontaktovat je nutné i hajného, aby byl předem vybrán správný smrk a bylo dohodnuto, odkud se budou letos těžit májky, a kostyměrku v divadle kvůli termínu vyzvednutí domluvených kostýmů. V tyto dny se též jezdí nakoupit nutný materiál: krepové papíry (nikdy ne méně než 100 kusů), vázací dráty na chvojí a slámu na věnec, silné dráty na zavěšení věnce na krále, mnohdy nové šrouby či hřebíky (pokud nezbyly z předešlé sezony), vyšívání stužky chlapcům na ozdobu košil, páska „zákaz vstupu“, benzín do

motorových pil, sud piva, balíky vody či limonády, tvrdý alkohol a víno do kočáru a na stavění a hlídání Krále. Dále je v místním řeznictví zamluveno na čtvrteční a páteční den občerstvení ve formě sekané a chleba pro májáky, kteří oba dny budou trávit přípravou slavnosti.

Na Krále. Ve středu odpoledne v 15:00 odjíždějí chlapci tzv. na Krále. Chlapci odjíždějí společně s členem místních technických služeb (obec totiž poskytuje mládeži „obecní traktor“ a valník) a několika bývalými májáky do lesa, kde stojí již dříve vybraný smrk. Většinou se zde sejdou i s hajným, který na kácení dohlédne.

V lese musí chlapci nejprve vybrat a zhodnotit, kudy bude nejvhodnější dostat smrk z lesa na lesní cestu. Vybranou trasu musí vyčistit, aby se jim smrk cestou nepolámал více než je nutné. Poté přijde na řadu samotné kácení, které zpravidla provádějí ti jedinci, kteří mají s kácením takto vysokých stromů již alespoň minimální zkušenosti. Je důležité, aby smrk pokáceli na správnou stranu – jednak proto, aby smrk a okolní porost příliš neponičili, a zároveň proto, aby jej co nejsnáze dostali na cestu.

Ve chvíli, kdy je smrk správně pokácen, očistí chlapci jeho kmen od přebytečných větví a ponechají pouze vršek koruny. Ořezané větve však v lese nenechají a vystelou jimi valník. Větve budou později využity pro výrovu věnce na Krále, popřípadě na vylepšení koruny smrku. Očištěný smrk pomocí traktoru a všech přítomných poté vymanévrují na lesní cestu, kde je naložen na valník tak, aby na valníku ležel kmen stromu a jeho koruna sahala až za valník, a přitom se co nejméně dotýkala země, aby se nezničili konce větví. Takto naložený smrk je nyní nutné dopravit do vsi, což je dle mínění zdejších mládenců nejtěžší úkol tohoto dne. Po uklizení lesa po své práci se vydávají na cestu. Traktor jede se smrkem prakticky krokem a chlapci dohlížejí na to, aby se jim smrk v některých zatačkách nezlomil, popřípadě navigují řidiče traktoru v méně přehledných úsecích cesty či při vjíždění na silniční komunikace zastavují dopravu, aby předešli dopraví nehodě.

Ještě před několika lety byl Král do pátku uskladňován na dvorech tanečníků. V současné době však již kvůli rostoucí zástavbě a renovacím venkovských stavení není na jeho uskladnění na dvorech dostatek místa. Chlapci tedy se smrkem odjíždí do místního ZD, kde jim jeho majitel umožní náklad uskladnit.

Celá střeďeční brigáda trvá přibližně 3 hodiny, když se vše obejde bez komplikací. V případě, že se smrk zlomí při kácení či cestou do vsi, celá akce trvá až do pozdních večerních hodin, dokud není náhradní smrk dopraven na místo určení.¹⁸

Na májky. Hned ve čtvrtek ráno čeká chlapce další brigáda. Schází se již v 7:00 a vyráží do lesa opět s doprovodem „obecního traktoru“ se zapřaženým šibičákem¹⁹ tzv. na májky. Májáci odjedou na předem smluvené místo, které určil hajný. Zde vybírají vhodné mladé stromky bříz. Menší, drobnější a méně košaté budou použity jako malé májky. Ty budou využity pro neprovdané dívky ze vsi, na výzdobu prostranství u Krále a výzdobu dětského hřiště pro večerní zábavu. Bývá jich kolem padesáti kusů. Větší, košatější a na pohled hezčí břízky poté chlapci vybírají pro májové tanečnice. Je jich dvacet a chlapci je dříve vybírali jmenovitě pro svou tanečnici. Ještě v lese je značili sprejem iniciálami své tanečnice. Dnes již nejezdí na brigádu všichni májovní tanečníci, proto si jmenovitě vybírají jen přítomní chlapci (občas je o výběr májky požádají i někteří jejich kamarádi, kteří se do lesa nemohou dostavit), zbytek májek je vybrán nejmenovitě.

V lese začínají chlapci tím, že si vyberou a označí velké májky. Teprve poté jdou již s pilou v ruce vybírat malé májky. Pílu mají v lese 2-3 májáci a ti se tedy chopí kácení stromků. Zbylí mládenci pokácené májky odnášení z lesa a nakládají je na šibičák. Když je valník naložený, odjíždí na něm polovina chlapců do vsi. Vozí s sebou seznam rodin, kde mají o májku zájem a rovnou je po vsi rozváží a nechávají dívkám u vrat. S malými májkami se chlapci v obci otočí většinou dvakrát.

Zatímco chlapci rozvázejí májky po vsi, zbytek mládežníků se činí v lese. Pokácí a připraví k cestě velké májky, vyčistí po sobě les. Když je práce v lese hotova, společně naloží velké májky a jedou je již všichni společně rozvést po vsi děvčatům, která budou tančit v kroji.

Příprava májí. V pátek ráno se chlapci opět scházejí již na sedmou hodinu ranní. Prvním jejich úkolem je dopravit Krále za pomoci traktoru na místo, kde bude o slavnosti stát. Když je Král na místě, uříznou z něj cca metr vysoký špalek, kterým

¹⁸ Taková situace nastala v Ovčárech před pěti lety, kdy se podařilo do vsi dopravit až třetí smrk. „První padl úplně blbě. To je tím, že Filip nemohl, tomu by se to nestalo...Druhej už šel dobře, ale nebyl už tak pěkněj! No a dyž sme ho zapřáhli za traktor, tak už ten blbec tak spěchal, že ho hned v první zatáčce ještě v lese zlomil v půli. Mohli sme řvát, jak sme chtěli, ale prostě jel a bylo... Aspoň, že ten třetí už dopad dobře. Sice není tak pěkněj a přijeli sme až kolem desátý, ale měli sme ho!“ Popsal situaci účastník brigády R5.

¹⁹ Druh valníku.

kmen smrku podloží, a který druhý den poslouží jako špalek popravčí. Oloupou kmen smrku, aby byl krásně bílý, popřípadě navrtají korunu smrku a doplní větve v místech, kde by z estetického hlediska měli být, ale nejsou. V 8:00 se k chlapcům přidávají dívky. Tou dobou se cesty děvčat a chlapců do jisté míry rozdělují, podle práce, která je toho dne čeká.

Chlapci odjíždí do stodoly, kde skladují stoly a židle. Zde všechnen nábytek naloží na šibičák a odvezou na dětské hřiště, kde část chlapců zůstane a začne montovat stoly. Zbytek chlapců odjíždí na místní čističku odpadních vod, kde jsou uskladněny pивní sety a velký stan. S nákladem se vrací na dětské hřiště a začínají montovat stan. Pod stan rozmisťují pивní sety, vedle stanu staví stoly a židle. Zároveň upravují hřiště pro příjezd kamionu, který zde zanechá návěs, jež bude sloužit jako podium pro večerní kapelu. Natahují pásku zákaz vstupu kolem dětských prolézaček, pískoviště, houpaček apod. Zatímco většina mládežníků pracuje na hřišti, několik z nich odjíždí pro schůdky k návěsu a pro valník, který připraví u Krále. Na valníku se bude druhý den konat poprava. Jeden máják zůstává s děvčaty u Krále, kde jim motorovou pilou pomáhá zkrátit a upravit májky, které budou prostranství zdobit, přináší stojany na májky, které budou stát na silnici, pomáhá dívkám zkrátit větve chvojí a naseká jim krepové papíry na požadovanou velikost.

Zatímco chlapci připravují hřiště na zábavu, děvčata zůstávají na stanovišti, kde bude stát Král. Nejprve si přinesou kozy a železnou obruč o průměru cca 150 cm, která bude sloužit jako opora pro věnec. Přinesenou slámou začnou pomocí vázacího drátu obalovat obruč. Když je slámový základ dostatečně silný a úhledný, začnou na něj pomocí drátu přivazovat větvičky chvojí. Dodržují pravidlo, že sláma nesmí pod chvojím vykukovat. Na věnec z chvojí poté těsně jeden vedle druhého navazují asi 15-20 cm široké pruhy barevných krepových papírů. Dbají na to, aby se barvy střídaly a aby pod krepovými papíry nikde nevyčuhovalo chvojí „...protože, když se král zvedne vždycky se papíry trochu posunou, a tak nějaké chvojí vykukne. Kdyby byly krepáky řídkější, tak by to po postavení Krále vypadalo strašně.“²⁰ Když je věnec hotov, přesunou děvčata svou pozornost ke koruně Krále, kterou též ozdobí pruhy krepového papíru. Na špičku Krále přiváží krepové papíry v barvě trikolory. Po Králi přijdou na řadu malé májky, které dívky ozdobí cca 5 cm širokými proužky krepových papírů. Na každou malou májku připadají 3-4 takové proužky. Ozdobené májky poté zasadí do

²⁰ R6

připravených stojanů, pomocí zdrhovacích pásek připevní k plotům kolem prostranství a po obou stranách přivezeného valníku. Poté děvčata celé prostranství zametou, popřípadě vypelejí, vymetou valník, odnesou dřevo na pozemek OÚ, kde připraví ohniště.

Kolem poledne se všichni májáci (bez ohledu na to, zda dokončili či nedokončili rozdělanou práci) opět scházejí na prostranství, kde bude stát Král. Chlapci jdou připevnit hotový věnec (nyní již notně těžký) pod ozdobenou korunu smrku. Otevřít a vyčistit díru (zapuštěná trubka o průměru cca 1/2 m a hloubkou přibližně 2 m) od vody a nečistot, které se zde za uplynulý rok usadily. Kolem půl jedné přijíždí z místního ZD malý jeřáb, který chlapcům pomůže Krále postavit. Chlapci společně s jeřábníkem připevní kmen krále do oka lana. To již na prostranství nejsou jen májáci ale i mnoho dalších obyvatel obce, kteří chtějí stavění Krále vidět. Děvčata poodchází stranou a snaží se do bezpečné vzdálenosti odvést i všechny přihlížející. Chlapci pomalu posouvají kmen smrku k připravené díře. Je nutné kmen dostat do správného úhlu k díře, aby se nesmekl a celý strom se tak nezhoupl. Když je kmen správně nad trubkou, jeřábník začne kmen zvedat do vzpřímené pozice, aby sklouzl přímo do trubky. Jakmile je Král usazen v trubce, chlapci zatlučou gumovou palicí ke kmenu dřevěné klíny. Zajistí tím, že se Král v trubce nebude viklat a bude stát rovně. Nyní je nutné shodit oko, které objímá kmen.²¹ Teprve poté jsou chlapci odměněni bouřlivým potleskem přihlížejících. Po vztyčení Krále se zase všichni zúčastnění rozcházejí po své práci.

Děvčata pod Králem dokončí úklid a poté se přemístí na dětské hřiště, kde musí též uklidit, vymést návěs, umýt všechny stoly, židle a pivní sety, rozmístí odpadkové pytle a připevní ozdobené májky, které sem od Krále přinesli chlapci, u vchodu na hřiště a po jeho obvodu. Chlapci dokončí práci na hřišti a postaví na pozemku OÚ, kde děvčata připravila ohniště, vojenský stan, do kterého nainstalují sud piva a pípu, připraví limonády a víno. Když je vše (většinou mezi třetí a čtvrtou hodinou) hotovo, rozchází se mládež domů – děvčata ozdobit své vlastní májky a přichystat občerstvení pro chlapce, chlapci připravit se na stavění májek.

Stavění májek. V pátek večer mezi pátou a šestou hodinou se chlapci opět sejdou pod Králem. S sebou vezmou zdrhovací pásy, drát, štípačky a sekerku a vydávají se na

²¹ Několikrát se stalo, že oko bylo příliš staženo a nebylo možné jej ze stromu dostat cukáním. V takovém případě musí nějaký odvážlivec na Krále vylézt a oko uvolnit. Dříve se lezlo pomocí žebříku opřeného o hladký kmen a jištěného mládežníky. Naposledy se však v podobném případě využilo popruhu a jeřábu. Mladík seděl na popruhu zavěšeném na jeřábu, který jej zvedl do výšky. Bez jakéhokoli jištění šlo v pravdě o odvážný kousek. Je nutné podotknout, že lezec musí být plnoletý a rozhodnout se pro čin dobrovolně sám.

tzv. stavění májek. Chlapci obchází domy krojovaných dívek, aby jim před domem postavili májku, kterou si zatím děvčata ozdobila tenkými různobarevnými proužky krepevého papíru. Výzdoba májky je na každém děvčeti a jeho vkusu. Mládenci obchází ves z jednoho konce na druhý.²² U každého děvčete se zastaví, postaví máj do připravené díry (většinou trubka v zemi), k plotu, vratům, sloupu veřejného osvětlení apod. Když tancuje děvče poprvé mnohde musí díru do země vyvrtat. Když májka stojí, chlapci se ještě na dvoře zdrží, aby se občerstvili a popovídali si z domácími. Děvčata chlapcům připravují řízky, sekanou, masové a sýrové mísy, různé masové pokrmy, jednohubky, popřípadě chlebičky. Mládenci již mívají ve zvyku u určitých domů vyhledávat určité pokrmy, které jim chutnají. Dívky chlapce též počastují alkoholem. Mají pro ně připravené pivo i nealkoholické nápoje. Poté, co jsou mládežníci náležitě pohoštěni, pokračují s písničkou na rtech k dalšímu obydlí. Po obejití celé vesnice se chlapci odeberou zpět ke Králi, kde rozdělají oheň a roztočí sud piva na tzv. hlídání krále. Mnozí se ještě dojdou domů přobléknout, umýt apod.

Hlídání Krále. Pod Králem na obecním pozemku, kde plápolá oheň a stojí stan s občerstvením, se sejde všechna mládež, včetně děvčat. Májáci přicházejí a odcházejí v průběhu celého večera. Někdy přijdou na pivo i další obyvatelé obce, popovídají, zhodnotí Krále a kolem půlnoci se rozcházejí ke svým domovům. Kolem půlnoci chlapci zajistí kmen Krále řetězem, aby jim jej mládenci z okolních vesnic nepodřízli. V Ovčárech stojí Král mezi domy a jeho kácení je náročné, proto se Ovčáráci neobávají, že by jej skutečně někdo porazil. Někdy se však objeví parta mladíků z některé z okolních vesnic s motorovou pilou, kterou u smrku pouze nastartují, aby spustili poplach mezi místními, či do Krále udělají malý zářez, aby bylo druhý den patrné, že zde opravdu byli. Po úvodním hašteření mezi místními a návštěvníky, odcházejí všichni k ohni a společně si na Máje připijí. Někdy se návštěvníci zdrží déle, a ještě s místními porokují či si zazpívají.

Po jedné hodině v noci začnou chlapci do kbelíků chystat nehašené vápno a malířské štětky. Rozdělí se na dvě skupiny a každá obejde polovinu vesnice. Chlapci tzv. chodí psát. Po vsi malují obrázky, šipky, kudy povede průvod, a píší žertovné nápisy a hesla. Nápisy jsou psané před domy obyvatel vsi, ať už se do Májů přímo zapojují či nikoli. Bývá upozorněno na důležité životní události (nápisy typu: „do

²² Někdy se rozdělí na dvě skupiny a každá z nich obejde půlku vesnice. Chlapci se rozdělí do skupin podle toho, kde bydlí jejich tanečnice.

chomoutu“, „dědek“ apod.), společenské prohršky („píjan“, „silvestříček“, „harpagon“ apod.) nebo jen narážky na různé události či běžné věci, které pisatele nedávno upoutali.²³ Většina nápisů, rýmů, říkaček a obrázků dává smysl pouze určité skupině obyvatel vsi, které slouží k pobavení. Mládenci se vyhýbají primárně hanlivým a vulgárním vzkazům. Přesto někteří obyvatelé či mládenci na jejich popud ráno musí vzkazy smazat (např. nováčci ve tmě spletli dům a nápis napsali k sousedům, či obyvatelé domu vtip nepochopili). Nápisů zdobí i vjezdy do vesnice. Na silnici vedoucí od Kolína bývá na okraji vsi zpravidla nápis „Máje“ s konkrétním kalendářním rokem. Někdy chlapi do vápna dokonce namočí boty a vyšlapují po vsi cestičky (většinou v případě mileneckých dvojic žijících nedaleko od sebe). Po malování se chlapi s náčiním vrací zpět ke Králi.

U Krále do rána vždy zůstává několik chlapců spát, aby Krále opravdu „uhlídali“. Podle počasí spí buď pod širákem nebo ve vojenském stanu. Brzy ráno uklidí ve stanu a kolem ohniště, odmotají řetěz z kmene Krále a rozchází se domů.

7.1.3 Staročeské máje.

Sobotní dopoledne se nese v duchu domácích příprav na slavnost. V obydlích dívek se připravuje odpolední občerstvení a chystají se kroje. Chlapi dopoledne zkontrolují po noci hřiště a prostranství u Krále a v případě potřeby jej ještě urovnají a poklidí (děvčata se připojují jen, když v noci přšelo – jdou utřít stoly a židle na hřišti). Doprovodné postavy si chystají kostýmy.

V poledne se mládež a všechny doprovodné postavy sejdou pod Májí. Děvčata svým tanečnickům připnou na kapsičku u košile mašle. Mládež rozdává náramky pro vstup zdarma. Chlapi připraví židle pro muziku, která mezitím přijela. Děti si rozeberou pokladničky a vstupenky se špendlíky. Dorazí fotograf. Ve chvíli, kdy jsou všichni přítomni na svých místech, začíná generální zkouška besedy. Pro nováčky poprvé s živou hudbou. Vyzkouší se nástup na besedu, samotná beseda i odchod z besedy. Poté jde mládež společně s fotografem a doprovodnými postavami do parku, kde se fotí úvodní společné fotografie. Vždy jedna společná všech účastníků slavnosti a fotografie samostatných kol, popřípadě malých skupinek tanečnicků. Během fotografování dorazí na místo i kočár s koňmi, do kterého mládež nanosí alkohol, vodu, kbelík s čistou vodou

²³ Např. Nápis USA ARMA poukazoval k tomu, že děvče žijící v domě nosilo v předmájovém týdnu na brigády maskáčové tenisky a tříčtvrťáky. SDH Tatrany zase poukazovalo na hospodskou rozpravu chlapce s kamarády na téma dobrovolných hasičů a jejich tetování.

na omývání odlivek a pokladničku. Král i Kecal se usadí na svá místa a průvod může začít.

V jednu hodinu odpoledne vychází od místního kostela průvod krojovaných tanečnicků doprovázený dechovou hudbou, kočárem a dráby. Průvod se zastavuje nejprve u domu starosty obce, poté prochází systematicky celou ves. Několik desítek metrů před průvodem jde vždy jeden krojovaný pár s pokladničkou, lahví „Zelené“ a odlivkami – chodí tzv. s flaškou. Tento pár se zastavuje v domech, před kterými stojí ozdobená májka či májky a zve jejich obyvatele na májovou slavnost a večerní zábavu. Pán či paní domu si s jedním z páru připije a přispěje jim do pokladničky libovolným finančním obnosem. Krojový pár při této příležitosti zjistí, kolik je v domě mužů a kolik žen. Když jej dojde průvod oznámí svým spolutanečnickům, kolik je zde potřeba zadat tanečnicků a tanečnic. Požadovaný počet tanečnicků a tanečnic se zadá a zbytek májáků vytvoří před domem kruh, ve kterém budou obyvatelé domu se svými krojovanými tanečnicemi tančit. Když u domu stojí malá májka, zahraje kapela jeden tanec. Pro velkou májku hraje kapela dva tance. V případě, že před domem stojí májek víc, hraje kapela pro každou z těchto májek.²⁴ Během tance před domem se pár „s flaškou“ přesunuje do dalšího domu. V tomto úkolu se páry během odpoledne střídají. Pouze dodržují pravidlo, že nováčci „s flaškou“ chodit nesmí. „*Jde o takový bezpečnostní pravidlo, protože ještě nevíš, co vod těch mladejch čekat. A není zrovna potřeba mít tady nějakou zkárovanou patnáctku.*“²⁵ Po odtančení v kole je mládeži a přihlížejícím divákům nabídnuto pohoštění. Po chvíli (u domů s velkou májkou se průvod zdržuje trochu déle než u domů s májkou malou) se krojová mládež seřadí do průvodu a za doprovodu hudby, svého zpěvu či pokřiku májových průpovědek²⁶ pokračuje vsí k dalšímu domu s májkou.

Před čtvrtou hodinou je průvod v polovině vesnice a chystá se na tzv. pauzu. Předtím je ale na řadě ještě „závod“. Závod se koná na rovince vedoucí k místní hospodě (v minulosti se zde konaly májové zábavy i pauzy průvodu), kde chlapci v noci namalovali startovní a cílovou čáru. Krojované páry se seřadí na startovní čáře a když začne hudba hrát polku, páry vyrazí „skočnou polkou“ k cíli. Vítězem je ten pár, který

²⁴ Např. Je-li před domem jedna velká májka a dvě malé, kapela zahraje celkem 4 písničky.

²⁵ R7

²⁶ Např. „*Či jsou máje?*“ – „*Naše!*“ – „*Komu je dáme?*“ – „*Nikomu!*“ – „*Či je hospoda?*“ – „*Naše!*“ – „*Komu ji dáme?*“ – „*Nikomu!*“ – „*Kdo ji vypije?*“ – „*My!*“ – „*Jak dopadnem večer?*“ – „*Na šrot!*“ – „*Či jsou holky?*“ – „*Naše!*“ – „*Komu je dáme?*“ – „*Nikomu!*“ – „*Či jsou kluci?*“ – „*Naši!*“ – „*Komu je dáme?*“ – „*Nikomu!*“ – „*At' žije král!*“, ve druhé polovině vesnice již provolání „*At' žije král!*“ doprovází i zvolání „*Sejmi ho!*“ Májové pokřiky jsou obdobné ve všech sledovaných vsích.

se do cíle dostane jako první. Poté již mládež i muzikanty čeká zasloužená přestávka, kdy se odeberou na dětské hřiště, aby se občerstvili. Muzikanti, zde mají připravené teplé jídlo (většinou grilované maso). Mohou se v klidu posadit a vypít si kávu či jiný nápoj. Pauza trvá maximálně půl hodiny. Poté průvod pokračuje druhou polovinou vesnice.

Během celého průvodu obcí drábi „zatýkají“ přihlížející a odvádějí je ke kočáru, kterým jezdí král máje s kecalem, aby se u krále ze zajetí vykoupili. Král s kecalem jim dají vybrat z nabídky alkoholu a připijí si s nimi. Za alkohol dává do pokladničky zatčená osoba libovolný finanční obnos. Teprve poté je „propuštěna na svobodu“. Drábi, či též policajti, mají také za úkol zastavovat dopravu, když průvod prochází po hlavní silnici vedoucí obcí. Zastavená vozidla také často obejdou a vysvětlí jim účel zastavení dopravy a mnohdy i vyberou „májové mýtné“ za možnost projet obcí. Částka je opět dobrovolná.

Průvod obcí doprovází děti ve věku od deseti let s pokladničkami. Děti zastavují přihlížející a vybírají dobrovolné vstupné. Každý, kdo dětem do kasičky přispěje, dostane od nich na oplátku papírovou cedulku s označením letošního ročníku Staročeských májí v Ovčárech a špendlík, kterým si cedulku přišpendlí na viditelné místo. Pokud někdo přispět nechce, nikdo jej nenutí. Mnoho lidí naopak přispěje, ale cedulku nosit nechce.

Mezi šestou a sedmou hodinou průvod odchází z posledního domu označeného ozdobenou májkou a chystá se k besedě. Přihlížející se začínají srocovat kolem prostranství pod Králem, král, kecal a drábové se přesouvají na připravený valník k popravčímu špalku. Kočár s koňmi odjíždí. Kapela se usazuje na své místo a chystá si noty. Mládež se mezitím seřadí u brány vytvořené z májek ve stojanech a dává svou přítomnost hlasitě znát všem přítomným. Jakmile jsou všichni na svých místech, kapela spustí pochodovou skladbu. První krojovaný pár vytvoří bránu a všechny ostatní páry jí projdou tak, aby vykročili pravou nohou. Pár, který dělal bránu se zařadí až na konec průvodu. Májáci pochodem dvakrát obejdou Krále a poté začnou z průvodu od konce řady odpojovat taneční „kola“. Kola jsou tak rozmístěna kolem dokola Krále. Když jsou kola na svých místech, začne kapela hrát Českou besedu. Přestávky mezi úseky besedy vyplňuje mládež májovými průpovídkami a výskáním. Po dotančení besedy zahraje kapela opět pochodovou skladbu a pár, který na začátku dělal bránu vychází „sebrat kola“. Pár následován zbytkem svého kola obchází celé prostranství a ostatní kola se za

něj připojují až znovu vytvoří dlouhý průvod. Celý průvod poté ještě jednou obejde prostranství a za soustavného mávání přihlížejícím a potlesku přihlížejících zakončí svou cestu pod valníkem, kde se chystá poprava. Pod valník jej následují i všichni přihlížející.

Žertovné divadlo začíná kecal tím, že si zjednáva klid. Král i kecal mají dlouhé svitky ze kterých čtou své projevy. Jejich snahu stále přerušuje mládež pokřiky „*At' žije král!*“ a „*Sejmi ho!*“. K mládeži se v provolávání připojují postupně hlavně děti, ale někdy i další přihlížející. Kat na takové provolávání reaguje tím, že si přeměřuje králův krk či brousí sekeru nebo šavli. V projevu král máje rozdává části svého těla, vždy za nějakým prospěšným účelem, přihlížejícím. Toto rozdělování se král snaží dělat téměř jmenovitě, podle toho, na koho se mezi přihlížejícími nejlépe hodí. Celé divadlo provází mnoho přebreptů či zaškobrtnutí v řeči, což u přihlížejících vyvolává salvy smíchu a další vlnu dožadování se smrti krále. Těsně před popravou král vyslovuje své poslední přání, a to hubičku od sličné panny. Na valník je vždy vysazena krojovaná dívka, kterou si král sám vybere a s níž se schová pod svůj plášť. Poté již je bez milosti a ku veselí všech přihlížejících popraven – kat mu na špalku srazí korunu z hlavy. Děti se předhánějí, kdo korunu chytí první. Mládenci poté z valníku odnesou královo tělo a divadlo končí. Přihlížející se začínají rozcházet do svých domovů a májáci ještě poklidí pod králem a shromáždí všechny rekvizity a kostýmy s čímž jim ochotně pomáhají přítomné děti.

Od 20:00 se na dětském hřišti koná večerní Májová zábava. Veškeré občerstvení si zde místní hostinská připraví již během dopoledních hodit. Kapelu jde přivítat vedoucí májáků hned po divadle. Ve stejnou dobu předá i kasu a vstupenky místním důchodkyním, které budou až do půlnoci u vchodu na hřiště vybírat vstupné, které již několik let činí 100,- Kč.

Zpestřením májové zábavy je tradiční půlnoční beseda. V době, kdy jde kapela o své půlnoční pauze na večeri, májáci pustí ze záznamu hudbu České besedy. Půlnoční besedu tančí mladí, staří, místní i přespolní, dokonce i lidé, kteří ji ještě nikdy netancovali. Kola jsou namíchaná po celém parketu, jak to zrovna vyjde. Půlnoční beseda je zcela neformální a možná i proto je mnohem živější než ta oficiální. Navíc v každé z okolních vesnic se Česká beseda tančí trochu odlišně, takže v namíchaných kolech vznikají vtipné situace, kdy jdou taneční páry každý jinak. Dobře se tak baví

nejen tancující, ale i přihlížející. Zábava končí oficiálně ve 3:00, ale většinou se protáhne až do časných ranních hodin.

7.1.4 Po májích

Sobotní večerní zábavou práce mládežníků ještě nekončí. Nejen, že je třeba zase vše uklidit a místa konání oslav uvést do původního stavu, ale mládežníci chtějí vydařený ročník i náležitě oslavit. A jak již to bývá bez práce nejsou koláče, a tak mládež čeká nejprve úklid a pak teprve zábava.

Na úklid se mládež schází, po prohýřené noci většinou v menším počtu než na přípravy slavnosti, v neděli ve 14:00 na dětském hřišti. Zde probíhá práce chlapců a děvčat v mnohém společně. Děvčata sesbírají odpadky a umyjí všechny pivní sety, stoly a židle. Židle rovnou odnáší na přistavený šibičák, stoly musí chlapci nejprve rozmontovat, než je mohou také naložit. Společnými silami zbourají a složí velký stan, který sloužil jako zastřešení posezení. Postupně chlapci naloží a odvezou na svá místa všechny nábytek, schůdky k návěsu i stan. Děvčata zatím celé hřiště důkladně zametou. Vzhledem k tomu, že se zábava koná na hřišti dětském, nesmí zde zůstat jediný nedopalek cigarety či plastový kelímek. Děvčata též vymetou a vyčistí vypůjčený návěs, který poté chlapci uzavřou a připraví na odvoz. Májky, kterými bylo hřiště vyzdobeno děvčata připraví před vchod, aby je chlapci mohli odvést. Když je hřiště uvedeno do původního stavu, přesune se mládež na prostranství ke Králi.

U krále děvčata vymetou valník, který chlapci odvezou zpět do ZD, posbírají případný nepořádek a znovu zametou celé prostranství. Když odstraní veškerou výzdobu tvořenou májkami, chlapci uklidí stojany na májky a májky odvezou na sběrný dvůr v obci (z rozhodnutí starosty obce – později se využijí při různých obecních akcích na zátop). Chlapci sbalí a uklidí vojenský stan, vyčistí kbelíky od vápna a obecní pozemek zamknou. Tímto úklid končí. Podle počtu účastníků celý úklid trvá 3-5 hodin. Jediné, co v neděli po májích slavnost připomíná je Král a vápenné nápisy.

Od 18:00 má mládež sjednanou tzv. dobíječku v sále místní hospody. „Dopíječku“ proto, že se sem sveze všechn alkohol, který zbyl v kočáře, sud piva zbylý z „hlídání Krále“ a všechno nealkoholické pití zbylé z předmájového týdne. Všechno pití je doplněno o salámové a sýrové mísy, popř. o utopence či grilované maso. Když některého pití zbyde málo, dokoupí se od hostinské, od které je možné vyžádat si i čaj či kávu. Dopíječka není nijak časově omezena. Někdy se táhne až do ranních hodin

(v případě těch, kteří si zajistili dovolenou i na pondělí). Mládež stejně jako na hlídání Krále přichází a odchází, jak se jí to hodí. Po oslavě sál uklízí hostinská. Dopíječka je tedy takovou pomyslounou tečnou za letošním ročníkem májových slavností.

Král stává v obci přibližně měsíc a jeho kácení probíhá většinou v dopoledních hodinách všedního dne bez účasti publika.

7.2 Máje v Jestřabí Lhotě

Obec Jestřabí Lhota se nachází 8 km severovýchodně od města Kolín. Po hlavní silnici leží od Kolína až za obcemi Sendražice a Ovčáry. Má necelých 500 obyvatel. V obci je OÚ, školka, dětské a fotbalové hřiště, hospoda s tanečním sálem, obchod se smíšeným zbožím a hřbitov. Jestřabí Lhota se v kolínském okrese vyznačuje hlavně rozsahem fotbalových mužstev (od dětí až po úspěšné ženské družstvo). V Jestřabí Lhotě se na všech kulturních a sportovních akcích podílí obyvatelstvo všech věkových skupin od dětí až po důchodce. Mezi každoročně hojně navštěvované akce i přespolními návštěvníky patří Masopust, Staročeské máje, dětský den formou pohádkového lesa a živý betlém.

Máje v Jestřabí Lhotě nelze, stejně jako v Ovčárech, datovat s úplnou přesností. Avšak jejich slavení v podobě, jak je známe dnes, můžeme na základě výpovědí zdejších starších obyvatel zařadit do stejného období jako v Ovčárech, tedy přibližně do doby před 55-60 lety. A stejně jako v Ovčárech nenalzáme v kronikách obce žádné zmínky o této tradici.

V Jestřabí Lhotě pořádá Máje mládež ve spolupráci s obecním úřadem obce. Od Ovčár s tím rozdílem, že obec máje zcela financuje a mládež se chopí organizace slavnosti. Jako mládež jsou zde bráni všichni mladí lidé, ať svobodní či již ve svazku manželském. Také zde není nijak omezena věková hranice pro zařazení se mezi mládež. O Májích v Jestřabí Lhotě tedy můžeme vidět tančit besedu v kroji děti předškolního věku, a stejně tak i ženaté téměř čtyřicátníky. Je to dáno hlavně tím, že je obec menší a mladých svobodných lidí zde není tolik, jako např. v Ovčárech či Velkém Oseku. Proto zde lidé tancují již od dětského věku a tuto výsadu si ponechávají i po svatbě, pokud zůstávají bydlet v obci. Zároveň tímto systémem zařazování dětí do májových slavností odpadá problém, který jsem nastínila ohledně hledání nových tanečníků v Ovčárech. Odpadá zde případný stud teenagerů, kteří by se do pořádání slavnosti zapojovali až kolem patnáctého roku věku. V tomto věku totiž v Jestřabí Lhotě již

několik let tančí a nemají tedy obavu z neznámého, a tak svou účast odmítat. Zároveň zde velmi často tančí společně páry životní, nikoli jen taneční. Z tohoto důvodu zde v průvodu potkáváme mnoho přespolních, kteří mají v obci svého partnera. Obdobné výpůjčky partnerů z jiných vesnic fungují velmi často také např. na Volárně. Přestože v Ovčárech se krojového průvodu přespolní účastní jen opravdu zřídka (většinou, když není v obci již volná osoba jako zástup za zraněného tanečníka), v průvodu v Jestřabí Lhotě se objevují někteří Ovčáráci celkem pravidelně. Zde musím upřesnit, že ve většině případů (když nemají v obci partnera) jde o Ovčáráky s nějakou rodinnou vazbou na Jestřabí Lhotu (bratrance, neteře, vnoučata apod. Lhoteckých).

Staročeské Máje jsou v Jestřabí Lhotě tradičně pořádány po desítky let ve stejném termínu. A to druhou sobotu v měsíci květnu. Vzhledem k nestálosti počasí se často stává, že Lhoteckým na máje prší či je chladnější počasí. Nejednu sezonu tak mládežníci museli mít přes kroje bundy, aby celou slavnost nevykoupili svým zdravím. Jiné roky naopak již panují vysoké teploty.²⁷ Přihlížejícím však rozdílné počasí nevádí a tanečnickům odpustí i moderní, ale nutné, kousky oděvu. Přesto se v posledních pěti letech Lhotecké máje, stejně jako všechny v okolí, potýkají s mírným úbytkem návštěvníků.

Zajímavý rozdíl v obsazení slavnosti oproti Ovčárům najdeme ve velkém množství doprovodných postav průvodu. V Jestřabí Lhotě v průvodu nepotkáme krále a kecalem sani dráby, zato se s průvodem pohybuje mnoho žen v krojích (a nyní nejde o krojový kostým, ale skutečně o zdařilou napodobeninu středočeských kroků) provdaných žen. Jde především o starší obyvatelky obce. Ženy chodí s průvodem a návštěvníkům nabízejí občerstvení a prodávají vlastnoručně napečené koláče. Král s kecalem se na slavnosti objeví až v době besedy, kdy po jejím odtančení následuje divadlo s popravou krále. Díky přítomnosti krojovaných žen s koláči působí průvod na návštěvníka dojmem, že se návštěvník stává jeho součástí.

7.2.1 Dlouhodobé přípravy

Stejně jako v případě ovčáreckých májí, začínají i v Jestřabí Lhotě s přípravou dalšího ročníku prakticky okamžitě po ukončení současného ročníku.

²⁷ Časový posun Májí v Ovčárech je pouze 14 dní, přesto Ovčárečtí mívají počasí příznivější. Sice též některé sezony prší, ale již nebývá tak výrazná zima.

S ročním předstihem se zajišťuje kapela. Již několik let zde průvod doprovází dechová kapela Starostova dvanáctka. I v Jestřabí Lhotě již kapelník ví, co očekávat. Na rozdíl od Ovčár zde nejsou májky dělené na velké a malé a písniček se hraje tolik kolik je májí před domem. Zato besedu odehraje kapela během dne dokonce dvakrát. Poprvé, přibližně v polovině průvodu, odtančí besedu pouze nejmenší děti, podruhé večer pod králem, kdy besedu odtančí dospělí a větší děti. Dechovou kapelu si mládež na příští rok zamlouvá hned po odtančení večerní besedy a v průběhu následujícího roku ještě kapelníkovi upřesní termín a potvrdí, že o ni má zájem.

Kapela na večerní zábavu se každý rok mění. Lhoteční střídají přibližně pět hudebních skupin v různých intervalech a neváhají vyzkoušet kapely nové. Oproti Ovčárům mají širší možnosti výběru kapel, protože zde není nutné venkovní ozvučení. Májová zábava je pořádána v tanečním sále místního hostince, který má kapacitu cca 100 lidí. Dalších asi 50 se může vměstnat přímo do výčepu hospody.

Finanční stránku květových slavností mládež příliš řešit nemusí. Jak jsem již uvedla slavnost hradí zdejší OÚ. Přesto se mládež snaží vyhledávat finančně výhodnější nabídky např. na nákup materiálu na přípravu Májí. Všechny faktury a doklady proplatí zpětně OÚ, obě kapely a májky s Králem hradí přímo OÚ.

Na začátku nového kalendářního roku se májáci sejdou a domluví, kdo bude v nadcházejících májových slavnostech účinkovat jako tanečník, kdo se chopí lidové taškařice a kdo bude průvod doprovázet jako doprovodná postava. Z tanečníků se doprovodné postavy začínají stávat ve věku kolem 35 let věku. Naopak mladí sezdaní tanečníci často mezi májaky přivádějí své děti. Podle toho, kolik se sejde tanečníků, bude v Jestřabí Lhotě na máje tanečních kol. „*Většinou máme tak 3 kola svobodnejch, kolo ženatejch a 2 kola dětí, takže celkem bývá tak 6, ale někdy je o kolo víc, někdy míň. Navíc jsou v průvodu i menší děti, tak na 2 kola, které tancují dřív, ještě před besedou.*“²⁸

Nácviky besedy začínají v Jestřabí Lhotě v polovině března i déle podle toho, kolik je nováčků a kolika lidem stačí besedu oživit. Zpravidla, čím více nováčků se besedu učí, tím dřív se s nácviky začíná. Nácviky se konají v pátek v podvečer v sále místní hospody. Mezi pátou a šestou hodinou se učí besedu nejmladší, po šesté hodině se učí besedu starší děti a nováčci, po nich si jen cvičně vyzkouší svou paměť dospělí.

²⁸ R8

Zatímco maminky a jejich děti se většinou po nácvičku odeberou k domovu. Mládež bez ohledu na pohlaví a většina tatínků se po nácvičku přesune do výčepu hostince. V teplém počasí se poté nácvičky konají před hospodou, kde o májových slavnostech stojí Král. Poslední nácvička se koná vždy venku, aby si všichni zúčastnění vyzkoušeli i nástup na besedu a odchod z besedy. V případě, že se lhoteckých májí účastní tanečníci z jiných vesnic musí se dbát na to, aby se besedu „přeúčili“ správně, protože v každé z okolních vesnic se beseda tančí mírně odlišně.

Získat pro slavnost doprovodné postavy je zde trochu jednodušší než v Ovčárech. Rekrutují se totiž z bývalých tanečníků, kterým zde již tančí děti. Navíc doprovodné postavy v Jestřabí Lhotě nemají „v popisu práce“ častování alkoholem s návštěvníky slavnosti. Funkce doprovodné postavy se tudíž tolik neobávají. Jediné dvě výraznější postavy jsou král a kecal, kteří ovšem celé odpoledne netráví v kočáře, a tudíž jsou na své vystoupení řádně koncentrováni. Vzhledem k více času na přípravu taškařice používají Lhotečtí mnohem více rekvizit při divadle a celé představení působí profesionálněji, přestože samotný text je shodný s tím ovčáreckým. Všechny doprovodné postavy bývají zadané ještě před začátkem nácviček besedy, a proto je možné včas vybrat a zamluvit kostýmy. V Jestřabí Lhotě mívají nejlépe oblékaného krále máje z celého okolí.

Mládenecké oblečení je úplně shodné s oděvem ovčáreckých chlapců. Děvčata jsou na tom podobně. Kroje mají stejně jako ovčáračky své vlastní či vypůjčené z jiných vesnic od soukromých osob či od obce Konárovice a musí si je zajistit v dostatečném předstihu, aby již nebyly slíbeny jiné dívce. Výjimkou jsou kroje doprovodných ženských postav. Ty mají lhotecké ženy vlastní nebo vypůjčené z kolínského divadla. Tyto kroje se zamlouvají společně s kostýmy pro krále, kecala a kata již na přelomu února a března.

S dostatečným předstihem se v Jestřabí Lhotě tvoří také plakáty. Poslední dva ročníky měly plakáty barevně tištěné na formát A3. Ještě před třemi lety měli však v Jestřabí Lhotě plakáty malované ručně. Mládež je postupně tvořila na pátečních nácvicích. Kdo zrovna netrénoval tanec, vybarvoval pastelkami plakát. Plakáty tak byly v celém kraji unikátní právě svou ruční výrobou. Na rozdíl od Ovčár lhotecký plakát zval nejen na sobotní májovou slavnost, ale již i na čtvrteční rozvoz májek a páteční stavění Krále.

Plakáty jsou měsíc před konáním májových slavností vyvěšeny na plakátovacích plochách ve všech okolních vsích, navíc jsou umístěny i v autobusech obsluhující linky na sever od Kolína.

7.2.2 Předmájový týden

Stejně jako ve všech okolních vsích mají Lhotečtí s přípravou Staročeských Májí nejvíce práce v týdnu, ve kterém se slavnost koná. Od čtvrtka chodí pravidelně na brigády, jejichž účelem je slavnost připravit.

V předmájovém týdnu se, stejně jako v Ovčárech, uskutečňuje většina nákupů. Mnoho z nich zajišťuje pracovník OÚ ve spolupráci s vedoucím zdejších májáků. Další drobnější provádějí sami májáci. Kupují se stejně jako v Ovčárech krepové papíry, hřebíky, vázací dráty, ocelová lanka, různé náčiní a občerstvení. Všechny nakoupené věci se skladují v místním hostinci.

Ve čtvrtek v poledne se sejdou místní muži (májoví i nemájoví) a odjedou společně do lesa, de mají domluvenou schůzku s hajným. Hajný jim ukáže, kde mohou vytěžit mladé břízky a zároveň jim označí smrk, který jim bude sloužit jako Král. Muži a chlapci pokácí žádoucí počet břízek – musí jich být dostatek, jak pro svobodné dívky z obce, tak na výzdobu prostranství u Krále a sálu místního pohostinství. Na rozdíl od Ovčár, májky nijak nerozlišují a nevybírají je dívkám jmenovitě, proto jsou s prací rychleji hotoví. V Jestřabí Lhotě vybírají májky drobnější, proto je i manipulace s nimi jednodušší a vejde se jich více na připravený valník. Před odjezdem z lesa po sobě mládenci ještě uklidí. Po příjezdu zpět do vsi se připraví na rozvoz májek.

Rozvoz májek začíná v 16:00 u obecní hospody. Chlapci májky rozváží pomocí traktoru a při rozvozu zpívají (dnes již nejen) lidové písničky a výskají. Krojovaná děvčata je za májku počastují alkoholem, někdy i nějakým občerstvením. Někdy se děvčata a další obyvatelé postupně k valníku přidávají. Když jsou rozdané všechny májky, chlapci (a všichni přihlížející) se přesunou do hospody, kde následuje volná zábava.

V pátek kolem desáté hodiny se místní chlapci a muži opět sejdou u hostince, aby odjeli do lesa pro vybraný smrk. V lese postupují obdobně jako Ovčáráci. Smrk kácí nezkušenější z nich, aby co nejméně polámal samotný smrk i okolní porost. Zbylí mládenci vyčistí trasu lesem na cestu, aby smrk neutrpěl přílišnou újmou. Ještě v lese

jsou ze smrku odstraněny spodní větve, které jsou uloženy na valník. Poté je za účasti všech přítomných naložen i smrk a velmi opatrně dopraven z lesa do vsi. Ve vsi se již nikam neukládá a je odvezen rovnou k místní hospodě, kde bude později odpoledne vztyčen.

Kolem poledne se v hospodě začnou scházet také děvčata. Děvčata do návratu mužů z lesa ozdobí májky, které budou zdobit prostranství a sál hostince. V sále začnou připravovat výzdobu z krepových papírů a mladých břízek.

Po návratu chlapců z lesa, začnou dívky chystat věnec, který bude zavěšen pod korunu smrku. Věnec vyrábí tak, že na připravenou železnou obruč o průměru cca 1 m připevňují pomocí vázacího drátu smrkové větve nařezané na menší kousky. Když je věnec dostatečně hezký, naváží na chvojový základ věnce cca 20 cm široké pruhy různobarevných krepových papírů. Snaží se, aby z pod krepového papíru vykukovalo co nejméně smrkového chvojí. Když je věnec hotov, zaměří se děvčata na ozdobení zbývající koruny smrku. Zdobí ji stejně širokými pruhy krepového papíru jako věnec. V Jestřabí Lhotě není pravidlem umisťovat na špičku Krále barvy trikolory.

Zatímco se děvčata věnovala výrobě věnce, chlapci upravili korunu smrku do požadované podoby a oloupali kmen stromu, aby zářil bílou barvou, a rozestavěli některé z májek určených na výzdobu prostranství (prozatím ne všechny, protože by překáželi při pozdějším vztyčování krále). Dále odkryli a vyčistili otvor uprostřed vybetonovaného prostranství před hospodou, který slouží jako „stojan“ na Krále. Ve chvíli, kdy jsou děvčata hotova s výzdobou Krále, chlapci navléknou na kmen smrku věnec a připevní jej pod korunou.

Kolem půl páté se začnou na prostranství shromažďovat další místní obyvatelé a děti. Vítaní jsou hlavně muži, kteří pomohou mládencům se vztyčováním Krále, které začne v 17:00.

V Jestřabí Lhotě je Král vztyčován tradičně pomocí lan, bidel a žebříků. Pro tento náročný úkol spojí své síly všichni muži ze vsi. Rozdělí se do několika skupin, z nichž má každá svůj úkol. Tři skupiny mužů se postaví na stranu, na kterou bude třeba smrk zvedat a každá se chopí jednoho připraveného lana. Tyto skupiny mají mezi sebou několik metrů rozestupy, aby smrk vyvažovaly a nemohl spadnout nikam na stranu. Další dvě skupiny mužů se chopí různě vysokých žebříků a postaví se před kmen stromu tak, aby jej mohli podpírat a kmen se tak během své cesty vzhůru nezlomil. Navíc opora kmene umožňuje skupinám, jež tahají váhu stromu vzhůru si vždy na

krátký okamžik trochu odpočinout a nabrat sílu do další fáze vztyčování. Poslední skupina mužů se postaví za kmen stromu, kde se chopí svého lana a tvoří protiváhu ke skupinám, které kmen tahají nahoru. Jde o druh jištění, aby se smrk až bude stát svisle nepřevážil na druhou stranu a nepadl. Několik mužů navíc postává u paty kmene a přidržuje jej nad připravenou dírou uprostřed prostranství. Jejich úkolem je zajistit, aby kmen stromu od otvoru nikam neujížděl a co nejdříve do díry zapadl. Když se tak stane, muži u kmene rychle zatlučou připravené klíny, aby kmen řádně ukotvili a vyrovnali. Strom se zvedá po krátkých úsecích, kdy muži na povel hlavního organizátora střídají chvilky odpočinku s vypětím všech svých sil. Celé stavění trvá přibližně hodinu. Někdy je však nutné některé fáze zvedání opakovat, aby vše proběhlo správně (např. když se pohne úpatí kmene jiným než požadovaným směrem apod.). Ve chvíli, kdy je smrk ukotven, čeká mládence ještě poslední úkol, sejmut přivázané provazy. V minulosti šplhali chlapci po kmenech a dokazovali tak svou obratnost, dnes jim poslouží žebříky přistavené ke kmenech. Teprve v okamžiku, kdy je uvolněn poslední provaz a poslední mládenec je v pořádku na pevné zemi, odmění snažení mužů všichni přítomní potleskem.

Po postavení Krále již zbývá jen poklidit prostranství od opadaných smrkových větvíček a rozestavět na prostranství zbytek okrasných májek. Poté se za účasti všech, kteří mají zájem, rozdělá na prostranství malá hranička, u které místní mládež posedí a popije do pozdních hodin. Za špatného počasí se mládež uchyluje do hostince. Někdy je navštíví výprava z jiné vesnice, aby jim pohrozila, že jim krále podřízne. Setkání však zpravidla vždy končí společným počastováním alkoholem. Přespolní totiž moc dobře vědí, že kmen Krále je do výšky 2 m chráněn řetězem a Lhotečtí se ještě jistí nabytím hřebíků do kmene stromu. Proto by si ten, kdo by chtěl do kmene tít sekyrou či jej podříznout pilou, tím jen poničil své nástroje.

Po půlnoci vyráží chlapci s kbelíky nehašeného vápna a malířskými štětkami či jen smetáčky „psát“ po vsi. Psaní se řídí takřka totožnými pravidly jako v Ovčárech. I obsah sdělení bývá obdobný. Na rozdíl od Ovčárků však někdy zdejší chlapci popisují i vrata od domů. Nad ránem se poté rozcházejí domů načerpat síly na nadcházející den.

7.2.3 Staročeské máje

V den slavnosti se lhotecká mládež schází v poledne v tanečním sále místní hospody, kam lehce po poledni dorazí i dechová kapela. Když jsou všichni na místě, proběhne poslední zkouška besedy v sále hospody.²⁹

V jednu hodinu odpolední vychází průvod krojovaných tanečníků od místní hospody. Průvod vede pár asi desetiletých dětí, které nesou květinu. Průvod dojde k památníku obětem první a druhé světové války, kde májáci uctí padlé vojáky položením květin. Zazní zde též česká hymna a proslov starostky obce. Teprve poté se průvod znovu seřadí a za zvuku dechové hudby se odebere k domu starostky obce, které patří první tanec letošních Staročeských májí.

Průvod systematicky prochází celou obcí a zastavuje u domů označených ozdobenou májkou, kde májáci zadají obyvatele domu a zatančí s nimi v kole, které utvoří zbytek tanečníků. Každé májce náleží jedna písnička, ale kapelník nemá problém na požádání ještě jednu písničku přidat. Když průvod projde polovinu obce, jdou se tanečníci a muzikanti občerstvit do místního hostince. Po pauze odtančí nejmenší děti besedu. Tanečníci poté opět vytvoří průvod a za zvuku hudby, zpěvu a výskání pokračují v procházení obcí.

Na rozdíl od Ovčár zde nechodí jedna dvojice jako předvoj, aby zvala v domech s májkou na slavnost, připila si s domácími a zjistila počet krojovaných tanečníků, kteří se v domě zadají k tanci. Tuto funkci zastává vždy první pár průvodu, který se během odpoledne stále obměňuje. Vzhledem k tomu, že zde dochází též k častování alkoholem, jde vždy o pár dospělých tanečníků.

Průvod doprovází ženy v krojích, které nabízí návštěvníkům koláče a vybírají dobrovolné vstupné, za které přišpendlí návštěvníkům papírovou cedulkou s označením ročníku Staročeských májí. V průvodu však schází král, kecal a drábové, kteří se budou účastnit až večerní taškařice. Ženy doprovázející průvod se často zapojují i do kol před domy označenými májkou, čímž doplňují mnohdy nedostatečný počet krojované mládeže, aby bylo kolo dostatečně široké.

Průvod zakončuje svou pouť opět u hospody, pod Králem, kde bude zatančena Česká beseda. Ještě před příchodem krojovaných tanečníků se zde začnou scházet

²⁹ Zde se, podle výpovědí respondentů, již nejednou konala i beseda večerní, když jejímu odtančení venku bránilo velmi špatné počasí.

přihlížející průvodu, aby si zajistili místo s nejlepším výhledem. Průvod se zde objeví zpravidla kolem šesté hodiny večer.

Krojovaná mládež se seřadí a za pochodové hudby projde branou tvořenou ozdobenými májkami pravou nohou napřed. Dvakrát obejde prostranství a poté se začnou od průvodu oddělovat samostatná kola. Kola jsou seřazena dle věku tanečníků vzestupně. První se tedy oddělí děti, poslední je kolo ženatých a vdaných. Všichni odtančí Českou besedu společně za stálého výskání a májových pokřiků. Po odtančení besedy se všechna kola opět zařadí do průvodu a obejdou prostranství pod Králem. Mezitím je na prostranství připraveno divadlo.

Divadlo, též taškařice, zahajuje zjednáním klidu král máje. Divadelní představení je pojato žertovnou formou, kdy si každá generace z proslovu vybere to, co je pro ni určeno. Celé divadlo směřuje k popravě krále, na což se těší hlavně děti. Po stětí hlavy jsou jako symbol míru vypuštěny dvě bílé holubice. Tělo krále odnesou mládenci většinou rovnou do výčepu hostince a divadlo tím končí.

Od 20:00 se v sále hospody koná májová zábava, která je, stejně jako v Ovčárech, ozvláštěna půlnoční Českou besedu, které se účastní lidé místní i přespolní. Jak již bylo několikrát uvedeno, beseda je v okolních vesnicích tančena rozdílně, a tudíž její půlnoční provedení přispívá k obecnému veselí.

7.2.4 Po májích

V neděli po májové slavnosti se od 17:00 lhotecká mládež schází na úklid v sále místní hospody. Jejich úkolem je odzdobit sál od všech májových dekorací, zamést sál a shromáždit kostýmy, aby je mohli v pondělí vrátit do divadla. Odzdobit je nutné též prostranství pod Králem. Všechna práce je hotova nejpozději za hodinu a půl. Poté nastává oslava ve výčepu hospody.

Král v obci stojí většinou maximálně měsíc. Jeho kácení není veřejnou událostí.

7.3 Máje na Volárně

Obec Volárna leží přibližně 8 km severně od města Kolín a má necelých 500 obyvatel. Z Kolína se sem dostaneme po hlavní silnici přes obce Sendražice a Ovčáry. Z hlavní silnice je nutné odbočit u obce Jestřabí Lhota. Volárna a Jestřabí Lhota jsou od sebe vzdálené asi 2 km a dle usedlíků mezi oběma obcemi odnepaměti panuje jistá

soutěživost či mírná nevraživost. Na Volárně je OÚ, obchod se smíšeným zbožím, dětské a fotbalové hřiště, hospoda se společenským sálem a za obcí se nachází hřbitov.

Stejně jako je tomu v případě Ovčár a Jestřabí Lhoty ani v kronikách Volárny není možné dohledat, kdy místní obyvatelé začali Máje slavit. Dle výpovědí místních pamětníků lze počátek slavení májí v obci datovat přibližně 60 let nazpět, tedy přibližně do stejného období jako v Ovčárech a v Jestřabí Lhotě. Nutno podotknout, že dle výpovědí respondentů, zde byly i roky, kdy se Máje z důvodu nedostatku mladých lidí v obci neslavili. Tato situace nastala dvakrát v 70. letech minulého století. *„To se netancovalo. Bylo málo děcek, tak sme tenkrát nemohli. Holky se vdávaly hodně mladý, tak nás bylo málo. Ale tak dva roky, pak dorostly ty malý. Tak sem přece taky dvakrát stihla tancovat.“*³⁰

Staročeské máje jsou od počátku pořádání slavnosti v rukou místní mládeže. V současné době již mládež spolupracuje na slavnosti s obecním úřadem, avšak rozhodující slovo má stále zdejší mládež. Stejně jako v Ovčárech se začíná mládež na slavnosti podílet okolo patnáctého roku věku. Přestože je Volárna obec velká přibližně jako Jestřabí Lhota, nikdy se zde májového průvodu neúčastnili sezdané páry, vždy pouze svobodná chasa. Výrazným rozdílem oproti oběma již popsaným vsím je naprostá absence doprovodných postav. Na Volárně se Máje slaví jen májovým průvodem zakončeným Českou besedou pod Králem. Po besedě nenásleduje lidové divadlo.

I na Volárně mají Máje pevně daný termín konání již po generace. Jde o první sobotu v měsíci květnu. Stejně jako Lhotečtí se často potýkají s počasím. *„Jo, bejvá vobčas zima, ale skoro nikdy neprší. To Jestřábákům skoro vždycky...“*³¹ Místní namítají, že i když mívají na slavnosti chladnější počasí, mívají nejhezčí májky, protože ještě nejsou v lesích tolik přebrané.

7.3.1 Dlouhodobé přípravy

Příprava Staročeských májí na Volárně začíná již mnoho měsíců před samotnou slavností. Stejně jako jiné obce pořádající Staročeské máje musí i Volárna řešit finanční stránku slavností, hudbu a pořízení potřebného náčiní a materiálu na přípravu slavnosti.

³⁰ R9

³¹ R10

S téměř ročním předstihem řeší volárenská mládež výběr kapely či kapel na májový den. Volárenské máje včetně večerní zábavy v Obecní hospodě většinou odehrála pouze jedna kapela. V posledních třech letech začínají Volárenští večerní kapelu obměňovat.

Májový průvod na Volárně doprovází dechová kapela Polabanka, která pro večerní vystoupení obměnila jen několik muzikantů a hudebních nástrojů. Polabanka se účastní místních Májí již skoro dvě desetiletí a kapelník tak zná zvláštnosti místních slavností. Kapela hraje po písničce pro každou ozdobenou májku ve vsi. Opět zde nejsou nijak rozlišeny májky pro děvčata, která tančí v kroji, a děvčata ostatní. Kapelu platí místní mládež z příspěvku obce na májovou slavnost.

Kapela na večerní zábavu se poslední tři roky na Volárně stále mění. Měřítkem pro její výběr je její repertoár, který by měl být co nejširší. Večerní zábava se odehrává v sále Obecní hospody, a tudíž nejsou na kapelu kladeny velké nároky na ozvučení prostoru. Místní sál není příliš velký, obsáhne asi 80 míst k sezení. Tuto kapelu májová mládež platí ze svých financí. Dalším rozhodujícím faktorem pro výběr kapely je tedy cena za program.

Jak již bylo naznačeno, zdejší májáci, zde nazývaní májovníci, hradí většinu nákladů na májovou slavnost ze svých zdrojů. Májovníci proto v průběhu kalendářního roku pořádají různé brigády, které jim mají pomoci na slavnost vydělat. Dvakrát ročně tak pořádají sběr starého železa, s místním hajným mají smlouvené vysazování mladých stromků do lesních školek výměnou za májky a smrk. Další brigády jsou již nepravidelné (např. sběr starého papíru, čištění místního koupaliště, renovace v obci). Zbylé finance pak získávají až během májového dne ze vstupného na průvod a na večerní zábavu.

Začátkem kalendářního roku se zdejší mládež schází, aby se domluvila, kolik bude mít pro letošní ročník tanečníků. Zpravidla bývají na Volárně 4 taneční kola po 8 tanečnicích. Mladí se začínají Májí účastnit mezi 14. a 15. rokem a setrvávají mezi mládeží až do vstupu do manželství, odstěhování se ze vsi či do věku kolem 30 let. Jakmile májovníci vědí, kolik kol bude letos tančit Českou besedu, domluví se na tom, kdo a kdy povede tréninky mladých.

Tréninky se konají v místní Obecní hospodě přibližně od konce února. Mládež se zde schází každý čtvrtek od 19:00 a nácvik trvá přibližně hodinu až hodinu a půl. V případě potřeby se mládež neváhá sejít k nácviku i mimo tento stanovený termín.

Poslední trénink se koná týden před slavností. Nástup na besedu a odchod z ní si nováčci vyzkouší až v den slavnosti na generální zkoušce, která se koná v poledne v Obecní hospodě.

Chlapci na Volárně tančí máje ve stejném úboru jako mládenci z Ovčár a Jestřabí Lhoty. Děvčata v obdobných krojových kostýmech jako dívky z obou jmenovaných vesnic. Zajímavé však je, že místní děvčata mají převážně své vlastní kroje, které zdědili po předcích. Jen výjimečně si kroj musí některá děvčata vypůjčit z jiné vsi. Právě z Volárny, kromě konárovičských krojů, pochází většina krojů, které si vypůjčují děvčata z okolních vesnic. Přestože i Volárenští jsou příbuzensky spjati s obyvateli okolních vesnic, není to v takové míře jako např. mezi Ovčáry a Jestřabí Lhotou. Volárna je ve zdejší kraji známá tím, že se zde dříve konaly svatby často v rámci rodiny. „*Tam je príbuznej každej s každym...dyk se tam vodjakživa brali i přímí bratrance! a setřenice!*“³² Dodnes je tato skutečnost předmětem posměchu obyvatel okolních obcí vůči Volárenským. Avšak tato skutečnost nebrání děvčatům z okolních vesnic požádat volárenské dívky o zapůjčení kroje.

Poslední věcí, kterou musí májovníci vyřešit alespoň 2 měsíce před slavností je tisk plakátů poutajících na tuto událost. Plakáty jsou zpravidla tištěny barevně na formát A3. Plakáty jsou rozvěšeny minimálně měsíc před slavností v okolních vsích na plakátovacích plochách. Plakáty mají každý rok trochu jinou podobu – někdy je zdobí společná fotografie májovníků, jindy obrázek Krále či páru v kroji nebo jen ornamenty jež lidové kroje v minulosti zdobily.

Na Staročeské máje na Volárně je v okolních vesnicích upozorňováno i obecními rozhlasem.

7.3.2 Předmájový týden

Májovníci mají nejvíce práce s přípravou slavnosti právě v předmájovém týdnu, kdy je nutné potvrdit všechny domluvené termíny s hajným i kapelami, nakoupit a obstarat vše potřebné k přípravám.

³² R11

Nákupy nástrojů a materiálu provádí volárenský vedoucí mládeže začátkem předmájového týdne. Nákup je obdobný jako při pořádání májí v Ovčárech či Jestřabí Lhotě – dráty, lanka, krepové papíry, šroubky, hřebíky apod. Volárenským však odpadá nákup alkoholu, protože při májové slavnosti „s flaškou“ nikdo nechodí a ani zde nezatýkají drábové. Odpadá též vyzvednutí kostýmů, protože májový průvod nemá žádné doprovodné postavy ani se nekoná poprava krále.

Všechnu práci s přípravou slavnosti si zdejší májovníci nechávají na páteční den. Scházejí se ráno kolem půl osmé. Mládenci odjedou do lesa, kde se sejdou s hajným, který jim ukáže, který smrk mohou pokácet a kde mohou těžít májky. Děvčata se zatím uchýlí do sálu Obecní hospody, kde sál vyzdobí krepovými papíry.

Chlapci se v lese rozdělí a kácí souběžně Krále i májky. Májek spotřebují na Volárně opravdu velké množství, protože je dávají každé ženě, ať svobodné či vdané až po důchodový věk. Májky však vybírají velmi drobné a útlé, takže jim jde práce pěkně od ruky. Zatímco jedna skupina kácí a nakládá májky, druhá se stará o smrk. I smrk je proti stromům z okolních vesnic drobnější. A to proto, že na Volárně jej neukotvují do připravené trubky v zemi, ale každý rok hloubí novou díru, kterou poté zasypávají hlínou. Strom tedy nesmí být příliš velký, aby jej případný vítr nevyvrátil. Při kácení smrku postupují Volárenští obdobně jako mládenci z již popsaných vesnic. Nejprve si vyčistí trasu lesem na cestu, strom pokácí nejzkušenější z přítomných, smrk přijde o spodní větve ještě v lese a poté je naložen i s ořezanými větvemi na valník a odvezen do vsi. Volárenští mívají smrk z lesa kousek od vsi, a tak jeho putování na místo určení není příliš dlouhé. Po ukončení prací v lese, les uklidí a odeberou se zpět do vsi.

Ve vsi se část mládenců postará o Krále a zbytek mladíků začne rozvážet májky po vsi. Chlapci smrku upraví korunu do přijatelné podoby a oloupou z kmenu kůru. Děvčata, která se mezitím přesunula k fotbalovému hřišti, kde bude později odpoledne vztyčen Král, začnou z přivezených větví vyrábět věnec. Větve připevňují k železné obruči o průměru cca 1 m. Když je věnec dostatečně hezký a pevný, začnou jej zdobit širokými pruhy různobarevného krepového papíru tak, aby pod krepovým papírem neprosvívalo chvojí. Jakmile děvčata dokončí věnec, chlapci jej připevní pod korunu smrku, kterou děvčata též ozdobí krepovým papírem.

Chlapci rozvážející májky po vsi nevynechají jediný dům, kde žije nějaká žena a všude před vrata připraví májku. Na volárně nepřísluší každému děvčeti vlastní májka, ale májka je jedna na dům, kde je jakýkoli počet děvčat. Když jsou všechny májky před

domy, kde mají být, odvezou chlapci zbylé stromky ke hřišti, kde je děvčata ozdobí zbylým krepovým papírem. Dvě takto ozdobené májky mládenci odnesou k Obecní hospodě, kde je připevní u jejího vchodu.

Práce zabere Volárenským celé dopoledne i odpoledne a k večeru, většinou kolem páté hodiny odpolední se u hřiště začnou scházet i další obyvatelé obce, aby se podívali na „stavění Krále“. Vítání jsou hlavně muži, kteří mají se vztyčováním Krále zkušenosti ze svého mládí a mohou tak májovníkům pomoci. Král je na Volárně vztyčován pomocí lan, bidel a žebříků. Než se sejde potřebný počet mužů mládenci u hřiště vyhloubí přes metr hlubokou jámu. V těsné blízkosti kolem jámy je připravena odházená hlína ve třech větších hromadách. Muži ke kmenu stromu přiváží 3 provazy a připraví si 2 bydla a žebřík. Muži se rozdělí do skupin tak, že 3 skupiny se chopí lan, přičemž jedna z nich tvoří protiváhu ke druhým dvěma, aby se strom nepřevážil na druhou stranu. Další skupina se chopí bidel a žebříku a je připravena strom podpírat, aby si tahající skupiny mohli odpočinout a strom nesklouzl zpět. Posledních několik mužů dohlíží na to, aby se kmen stromu nehnul z vyhloubené díry, kam jej společně připravili. Celé stavění krále probíhá v několika fázích, kdy muži společně tahají za lana či odpočívají. Ve chvíli, kdy se smrk dostane do svislé pozice, je podepřen ze všech stran bidly a žebříky a přidržován lany, je rychle zasypána díra, ve které stojí. Hlínu je nutné řádně upěchovat, aby strom udržela. Pro jistotu zůstává kmen Krále do druhého dne podepřen bidly. Za své snažení jsou všichni muži odměněni potleskem. Stavění krále na Volárně trvá přes hodinu.

Po postavení Krále mládež ještě vyzdobí prostranství pod ním opentlenými májkami, které též zahrabou do země. Poté všichni mládenci vyrážejí stavět májky po vsi. Vzhledem k tomu, že chlapci staví májky všem dívkám, nejen těm krojovaným, stavění končí až v pozdních večerních hodinách. Někdy až kolem půlnoci. Pozdě v noci pak s kbelíky nehašeného vápna a smetáčky vyráží psát vápenné nápisy. Někdy je doprovází i děvčata. Vápenné nápisy se na Volárně nesou ve stejném duchu jako v Ovčárech a Jestřabí Lhotě. Zvláštností však je, že volárenská mládež každý rok složí hanlivou báseň na okolní vesnice. Z Volárny vedou silnice do Ovčár, Jestřabí Lhoty a Velkého Oseku a nápis patřící okolním obcím je vždy na konci vsi na silnici vedoucí do té, které obce. Velký Osek je hanlivé básničky ušetřen. Ze všech vesnic je od Volárny nejvzdálenější, a navíc na konci vsi, kudy vede silnice do Velkého Oseku stojí Král a jsou zde startovací nápisy a nápisy upozorňující na letošní ročník slavností.

Naopak nejvíce dostávají v básních vyčiněno Lhotečtí. Básně zabírají několik metrů silnice a jsou každoročně velmi propracované. Ačkoli není v básni míněná ves zmíněna, všichni návštěvníci slavností, kteří sem zavítají z nedalekého okolí z jejich obsahu pochopí, na koho báseň poukazuje.

7.3.3 Staročeské máje

V den slavnosti se místní krojovaná chasa schází na generální zkoušku České besedy za doprovodu živé hudby v poledne v sále Obecní hospody. Ve 13:00 po zkoušce besedy se májovníci seřadí do průvodu, který s českou vlajkou v čele zamíří k pomníku padlých za první a druhé světové války. Padlé vojáky mládež uctí položením květin a zpěvem české hymny za doprovodu dechové kapely. Po ceremoniálu u pomníku proběhne oficiální focení krojované mládeže.

Slavnostní průvod prochází celou obec každoročně stejnou trasou. Průvod doprovází výskání a zpěv mládeže i dechová hudba. Průvod se zastavuje u domů označených májkou. Májka ozdobená různobarevným krepovým papírem náleží svobodným děvčatům, neozdobená vdaným ženám. Vdaná žena, která nechce, aby jí u domu zahrála muzika a zatančila krojovaná mládež, májku před domem vůbec nepostaví. Průvod prochází celou vsí bez pauzy na občerstvení v místní hospodě. Muzikanti i tanečníci se občerstvují během odpoledne v domech označených májkou. Nutno podotknout, že se v domech zdržují déle, než je tomu v Ovčárech a Jestřabí Lhotě.

Průvod doprovázejí děti s pokladničkami, do kterých vybírají od návštěvníků slavnosti vstupné 30,- Kč. Stejně jako v Ovčárech a Jestřabí Lhotě po zaplacení vstupného děti označí návštěvníka přišpendlením papírové cedulky s označením ročníku slavnosti.

Průvod kolem sedmé hodiny dospěje k fotbalovému hřišti, kde stojí Král. Tou dobou již na tanečnický čekají návštěvníci slavnosti, kteří se snaží najít místo, odkud na tanečnický nejlépe uvidí. Těsně před besedou mládenci od Krále odstraní bidla, která jej podpírala.

Na besedu nastupují tanečníci branou vytvořenou ozdobenými májkami, přičemž není určující, kterou nohou musí branou vykročit napřed. Kolem kmene Krále obejde celý průvod pouze jednou a již se rozděluje do tanečních kol. Volárenská beseda je tančena živěji než v Ovčárech a Jestřabí Lhotě a nechybí v ní ani zvedání děvčat do

vzduchu během tance. Po odtančení besedy se mládež přihlížejícím ukloní a odchází v párech od Krále. Tímto májové odpoledne na Volárně končí.

Od 20:00 májovníci v Obecní hospodě pořádají májovou veselici, jejíž součástí není půlnoční beseda, ale dražení Krále. Krále získá ta osoba, která za něj nabídne nejvyšší částku a tu hned na místě májovníkům vyplatí. Vydražiteli po pokácení Krále mládež odveze smrk (již bez věnce) domů.

7.3.4 Po májích

V neděli po slavnosti se místní mládež schází v Obecní hospodě, aby zdejší sál odzdobila a uvedla do původního stavu. Májky zapařené do země pod Králem odstraňují májovníci až s Králem. Zpravidla do 14 dnů od konání slavnosti. Král je zde odstraňován brzy hlavně z bezpečnostních důvodů. V posledních letech se totiž obec rozrůstá a novostavby vznikají především u hřiště, kde stojí Král.

7.4 Máje v Sendražicích

Sendražice jsou již přes 20 let součástí města Kolín, oficiální název tedy zní Kolín-Sendražice. Pro účely této práce je však budeme považovat stále za vesnici, kterou dříve byly. Sendražice mají téměř 1400 obyvatel. Součástí obce je škola, školka, několik hospod, několik obchodů (se smíšeným zbožím i specializovaných, např. řeznictví, barvy-laky), ale i benzinová pumpa a stanice STK, několik dětských hřišť, fotbalové hřiště, tenisové kurty a cvičiště pro psy, hřbitov.

Máje se zde slavili stejně jako v předešlých třech obcích již desítky let. A ani zde nenajdeme o májových slavnostech výrazné zmínky v obecní kronice. Pamětníci však uvádějí, že tradice Staročeských májů se v obci drží minimálně 60 let. Dle místních obyvatel by tedy tato tradice trvala v obci déle než v obcích okolních, kde jejich obyvatelé udávali rozpětí 55-60 let.

Nositeli májové tradice v obci jsou a vždy byli mladí lidé. V současné době je to občanské sdružení Klub mladých ze Sendražic, které vzniklo v roce 2012 za účelem sdružit zdejší mládež pod jednu organizaci. Spolek je z velké míry dotován obecním úřadem, který chce tuto tradici společně s mládeží v obci zachovat. V Sendražicích se slavnosti v kroji účastnili vždy jen svobodní mladí lidé. Starší obyvatelé jsou mládeži nápomocni jako rádci a představitelé doprovodných postav májových oslav. Májového

průvodu se účastní kočár tažený koňmi, ve kterém jezdí král máje s kecalem a doprovází jej drábové.

Staročeské máje se v Sendražicích tradičně konají třetí sobotu v měsíci květnu. V minulosti Sendražičtí několikrát termín májí měnili, protože se jim zdál nevýhodný vzhledem k proměnlivému počasí. Poté, co během několika let vyzkoušeli i všechny zbývající májové soboty, vrátili se zpět k původnímu termínu, tedy třetí májové sobotě. Přestože jsou Sendražice ze všech mnou sledovaných vesnic s nepřerušenu tradicí největší, odpolední průvod trvá nejkratší dobu. Místní to připisují faktu, že jsou již součástí města, a tudíž zde pomalu ubývá starousedlíků a obec se stále rozšiřuje o novostavby a tím i nové obyvatele. Vedoucí zdejších májáků uvedl, že jak tanečníci, tak doprovodné postavy se rekrutují přibližně v 80 % z rodin starousedlíků. Jen zbylých asi 20 % jsou lidé do vsi přistěhovaní. Stejně zastoupení má i zájem rodin o májku při slavnosti Staročeských májí. *„Prakticky mají májku jen holky, co tu tancujou a jen sem tam nějaká další. Takže májek máme moc málo na to jak sme velká vesnice...maximálně tak těch 60 a to už musí být, spíš do 50 kousků.“*³³ I přes stále větší úbytek májek jsou májové slavnosti v Sendražicích stále hojně navštěvovanou událostí a neztrácí nic ze svých tradic.

7.4.1 Dlouhodobé přípravy

Klub mladých ze Sendražic začíná s přípravami Staročeských májí rok před plánovaným ročníkem. Stejně jako v ostatních popsanych vesnicích zdejší mládež předběžně zajišťuje kapely na slavnost, kostýmy a kroje, domlouvá spolupráci spoluobčanů na slavnosti, nakupuje všechny potřebné věci a samozřejmě nacvičuje besedu, v Sendražicích dokonce besedy dvě.

V Sendražicích se během májového dne vystřídají kapely dvě. Jedna, dechová, hraje během průvodu obcí, druhá na večerní zábavě v sále místního hostince. Stejně jako v dalších zmiňovaných obcích, dechová kapela hraje ve vsi již mnoho sezon. Kapelník Malé dechovky Kmočovky již zná zdejší zvyky a je tedy jednodušší domluva na začátku slavnosti. Navíc několik jeho muzikantů zde hraje každoročně i den před samotnou slavností při rozvážení májek. V Sendražicích nerozlišují velké a malé májky, jako je tomu v Ovčárech, ale děvčeti tančícímu v den slavnosti v kroji náleží před jeho domovem dvě písničky. Nekrojovaným děvčatům jen jedna. Májek je u domu tolik,

³³ R12

kolik v něm žije svobodných děvčat. Malá dechovka Kmočovka prochází s mládeží celou ves a hraje u každého domu, který je označen májkou a v delších úsecích obce bez májky doprovází zdejší chasu hudbou pochodovou. Dechovou kapelu rezervují místní již rok dopředu, hned po ukončení aktuálního ročníku Staročeských májí. Během jara před slavností ještě upřesňují termín konání slavnosti a domlouvají časy a místo příjezdu muzikantů.

Kapela hrající na večerní májové zábavě je měněna mnohem častěji. Někdy ji Sendražičtí mění každý rok jindy po několika sezonách. Vždy jde o kapely z Kolínska. Kapela účinkující na zábavě musí zvládat širší repertoár, který čítá jak moderní popmusic, rokovou hudbu, tak i hudbu dechovou. Zábava se koná v sále zdejšího pohostinství U Černohlávků, který pojme cca 130 hostů, nejsou tedy kladeny zvláštní nároky na ozvučení prostoru.

Slavnostní sobotní průvod obcí doprovází král máje a kecal jedoucí v kočáře taženém koňmi. Kočár a koně jsou další položkou v seznamu povinností organizátorů slavnosti. Kočár i koně jsou objednávány každoročně z Němčic. Zamlouvají se prakticky ihned po skončení slavnosti. Termín upřesňuje sendražická mládež přibližně 2 měsíce před slavností.

S velkým předstihem musí sendražická mládež řešit i finanční stránku májové slavnosti. Již jsem uvedla, že se místní mládež sdružuje do Klubu mladých ze Sendražic, což je občanské sdružení. Každé občanské sdružení musí na konci kalendářního roku vykázat ve svém účetnictví nulový zůstatek. Sendražičtí nejsou výjimkou. Finanční náročnost Staročeských májí v Sendražicích se tedy začíná řešit až na začátku kalendářního roku v němž se slavnost koná. Velkou část nákladů na zdejší Máje hradí obec. Jsou to např. obě kapely, kočár s koňmi a vypůjčení všech kostýmů v kolínském divadle. Další náklady, jako jsou májky, smrk, krepové papíry, dráty, ocelová lanka apod. si hradí klub sám. Finance klub získává z členských příspěvků (100,- Kč na rok) a brigádami. Mládež pravidelně v obci pořádá sběr starého železného šrotu. Další zisky jim plynou ze vstupného na průvod obcí a na májovou zábavu.

Začátkem kalendářního roku také začíná klub zjišťovat kolik bude mít letos tanečnicků a doprovodných postav. V Sendražicích mívají až na výjimky 5 tanečních kol krojovaných tanečnicků. V Sendražicích tančí jen svobodní od ukončení povinné školní docházky. Délka jejich působení na májové slavnosti je na nich samotných, ale

přestávají tančit v kroji vždy, když vstoupí do manželství, odstěhují se ze vsi či se stanou rodiči.

Když je jasné, kdo se letošního ročníku Staročeských májí bude účastnit jako tanečník, začnou nácviky. Nácviky zde začínají, ve srovnání s ostatními vesnicemi, poměrně pozdě, až v dubnu. Nácviky se však konají 2x týdně, v úterý a ve čtvrtek večer v sále místní hospody. Každý nácvik trvá přibližně 2 hodiny. Nejprve se nováčci učí Českou besedu, která je v Sendražicích plná otoček, zvedacích figur a poskoků, poté besedu Moravskou. Sendražice jsou jedinou obcí na Kolínsku, kde tančí obě besedy. Sendražičtí dávají přednost členům, kteří prošli tanečními kurzy a není je tedy nutné učit základy polky a valčíku. „*I když vždycky je někdo, kdo do tanečních nechtěl, tak se tomu nevyhne... Ale naštěstí jich není moc.*“³⁴

Poslední nácvik se koná v úterý před slavností. Na tomto nácviku bývá největší účast, protože v Sendražicích nemají v den slavnosti generální zkoušku. Je to tedy poslední možnost si obě besedy zopakovat.

Staročeské máje v Sendražicích doprovází mnoho doprovodných postav. Jsou to nejen král a kecal v kočáře, ale i mnoho drábů a policajtů. Král s kecalem i dráby mají obdobnou funkci jako v Ovčárech. Dráby zatýkají přihlížející a odvádí je ke králi, který má nad nimi vynést rozsudek. Vykoupením z trestu je zaplacení libovolné částky za skleničku alkoholu, který vozí král s kecalem s sebou v kočáře. Zatímco v Ovčárech je policajtů 4-6 v Sendražicích jich bývá kolem deseti. Často se tak stává, že král odsoudí zadrženého k připití si s drábem. Je to vlastně takové opatření, aby král i kecal vydrželi alespoň do jisté míry střízliví až do divadla pořádaného po besedách.

Vzhledem k tomu, že je v Sendražicích mnoho doprovodných postav, je nutné kostýmy pro herce z řad místních obyvatel zamluvit v kolínském divadle velmi brzy. Většinou již v lednu. Kromě kostýmů pro doprovodné postavy si Sendražičtí v kolínském divadle též zamlouvají kroje pro své mládence.

Sendražice jsou jedinou obcí v okolí, kde chlapečci netančí v černých kalhotách a bílé košili, ale v krojovém kostýmu. Jejich oblečení se skládá z vyšivané košile, černé či modré vestičky, žlutých tříčtvrtečních kalhot s kapsou na poklopce a bílých podkolenek. Na hlavě pak nosí čepici s náznakem kožíšku (jde o typ pokrývky hlavy, který vídáme na Honzech v mnoha českých pohádkách). Pokrývku hlavy však nemívají

³⁴ R13

nutně každý ročník, protože v obzvláště teplých letech jej postupně všichni mládenci během průvodu odloží.

Děvčata oblékají stejný krojový kostým, jako děvčata z okolních vesnic. Jen s tím rozdílem, že místní děvčata mají na hlavách posazený věnec z květin a stužek. I tento však některá děvčata během průvodu odloží a na hlavu si jej nasadí zase až před besedami. Děvčata si kromě věnců, které jsou majetkem Klubu mladých ze Sendražic, obstarávají kroje obdobně jako děvčata z ostatních vesnic – buď mají vlastní, či si je z okolních vesnic vypůjčí.

Poslední věcí, kterou je nutné připravit v dostatečné době před slavností jsou plakáty. Jsou vždy barevně tištěné na papír formátu A3. Jejich design se však každoročně mění. Plakáty Sendražičtí vylepují na plakátovací plochy v okolních obcích, ale i v Kolíně, vždy alespoň 3 týdny před termínem slavnosti.

7.4.2 Předmájový týden

Klub mladých ze Sendražic je přípravami na slavnost nejvíce vytížen v týdnu, kdy se slavnost koná. Stejně jako mládež z ostatních vesnic řeší poslední nákupy, kácení Krále a májeka, výzdobu vsi, zapůjčení kostýmů. I zde mají určité činnosti své pevné místo v harmonogramu celého týdne.

Na začátku týdne předseda klubu dohodne všechny potřebné termíny pro setkání s hajným a garderobiérkou kolínského divadla. Pro kostýmy jezdí Sendražičtí již v úterý odpoledne, aby si je mohli chlapani a doprovodné postavy vyzkoušet a popřípadě některé kousky mezi sebou vyměnit tak, aby jim co nejlépe padly. Při cestě do divadla pro kostýmy se zároveň skupina asi čtyř májáků zastaví v Kolíně na všechny potřebné nákupy – železářství, papírnictví, galanterie a další.

Ve středu odpoledne kolem třetí hodiny odjíždí skupina chlapců (často doplněná místními muži) do lesa, kde mají domluvenou schůzku s hajným. Hajný jim ukáže místo, kde mohou pokácet vybraný smrk i místo, kde budou moci druhý den těžít májky. Smrk, stejně jako v ostatních popsáných obcích, kácí nejzkušenější z přítomných. Ostatní jsou mu nápomocni s čištěním lesa, ořezáním větví, přesunem stromu na lesní cestu a jeho odvozem do vsi. Smrk mládenci uskladní na oploceném obecním pozemku, kde zůstane až do pátečního rána. V pátek ráno v 8:00 jej májáči převezou k bývalé hasičské zbrojnici, kde bude později toho dne vztyčen. Kromě

vysokého smrku, odváží Sendražičtí z lesa i malý hezký košatý smrček, který jim bude sloužit místo koruny pro velký smrk.

Ve čtvrtek dopoledne v 9:00 se chlapci schází před hostincem U Černohlávků a hromadně odjíždí do lesa těžit májky pro letošní slavnost. V Sendražicích nerozlišují velké a malé májky. Májka však náleží každé svobodné dívce, která o ni má zájem, ve vsi. Jak jsem uvedla výše, zájem o májky postupně upadá, a proto ji fakticky nemá úplně každé děvče v Sendražicích. Přesto musí mládenci v lese natěžit kolem 100 májek. Májky jsou totiž využity nejen pro děvčata, ale i na výzdobu obce. Májky v Sendražicích jsou drobnější než v Ovčárech, ale mnohem větší než v Jestřabí Lhotě či na Volárně. Chlapci je po návratu do vsi někdy ještě tentýž den rozváží děvčatům domů. Častější je však varianta, kdy jsou májky uskladněny společně s Králem na obecním pozemku a chlapci je rozváží až po páteční brigádě pozdě odpoledne. Rozvoz májek se však již tradičně koná s živou hudbou. Obcí projíždí dva traktory. Jeden veze májky a mládence, druhý muzikanty a zbytek mládenců, kteří se nevešli na první valník. Chlapci cestou zpívají. Když dorazí k domu, kde má stát májka, zastaví, vyberou májku a děvče, pokud je doma, ji rovnou před jejich zraky ozdobí. Chlapci se mezitím občerství a poté za zvuku hudby a zpěvu již ozdobenou májku u domu postaví. Poté se ještě počastují alkoholem a pokračují v cestě. Takto staví májky jen krojovaným tanečnicím. Ostatním děvčatům je staví před dům rodina či partner. Občas se však skupinka mládenců zastaví i zde a se stavbou pomůže.

V pátek ráno se chlapci scházejí na obecním prostranství, kde je uskladněn smrk a májky. Nejprve odvezou smrk k hasičské zbrojnici. Zde zbaví smrk kůry a odříznou mu všechny zbylé větve. V 9:00 se k chlapců připojí i děvčata která krepovým papírem ozdobí malý smrček, který chlapci přivezli z lesa. Tento ozdobený smrček chlapci připevní na konec kmene velkého smrku tak, aby malý stromek opticky tvořil korunu velkému stromu. Poté se společnými silami pustí do výroby věnce, který později zavěsí pod „korunu“ smrku. V Sendražicích nepoužívají železnou obruč jako základ věnce a tvoří jej rovnou z větví původní koruny smrku. Tyto větve nezkracují, jak je tomu v ostatních vesnicích, ale používají je celé, aby věnec lépe držel. Větve svazují vázacím drátem. Věnec má průměr cca 1,2 m. Vzhledem k tomu, že není navázán na železný základ, není možné dodržet přesný kruh a věnec je trochu křehčí, na druhou stranu ale

i mnohem lehčí. Hotový věnec nakonec děvčata ozdobí širokými pruhy pestrobarevných krepových papírů. Ozdobený věnec chlapci připevní ke kmenu smrku.

Kolem půl jedenácté dopoledne přijede na místo objednaný jeřáb, který mládencům pomůže Krále postavit do připravené díry (široká trubka zatlučená v zemi). Stavění probíhá obdobně jako při stavbě Krále jeřábem v Ovčárech. Jediný rozdíl spočívá v tom, že zde má rozhodující slovo jeřábník a jeho spolupracovníci a pomoc mládeže je zde minimální. Chlapci však mají za úkol ukotvit Krále pomocí klínů a gumové palice, aby se nevychyloval a stál pěkně rovně. Další jejich povinností je nechat se zdvihnout vysokozdvíhým žebříkem ke kmeni a uvolnit oka lan, která jej jistila při vztyčování. V Sendražicích není stavění Krále veřejnou záležitostí a přihlíží mu jen minimum obyvatel obce.

Po postavení krále děvčata ozdobí několik májek, které chlapci přivezli z obecního pozemku a jimiž chlapci vyzdobí prostor kolem Krále. Společnými silami děvčata i chlapci uklidí prostor, kde se bude pod Králem nazítří tančit besedy. Když je prostranství připraveno, zůstanou zde jen chlapci, kteří sem ještě přivezou malý návěs, na kterém se bude druhý den po tanci konat poprava krále máje. Děvčata se mezitím odeberou do hospody, kde vyzdobí taneční sál krepovým papírem. Chlapci se k nim později připojí a připevní u vchodu do hospody pár ozdobených májek. Tím je příprava slavnosti pro děvčata ukončena a rozcházejí se domů. Chlapce naopak ještě čeká rozvoz májek, které končí mezi devátou a desátou hodinou večerní. Když jsou všechny májky rozvezeny a řádně postaveny, schází se mládež pod Králem na tzv. hlídání Krále. Mládež zde popije, co si sama přinese, zazpívá si a popovídá. Kolem půlnoci se chlapci vydávají psát vápenné nápisy.

Vápenných nápisů je v Sendražicích mnohem méně než v ostatních popsanych vesnicích. Jsou prakticky jen před domy tanečníků a doprovodných postav a nesou se ve stejném duchu jako v ostatních vsích v okolí. Zvláštností zde je, že chlapci pod králem namalují 5 kruhů, které očíslojí. Tyto kruhy jsou jakýmsi značkami pro tanečnický obou besed. Pravidlem je i nápis na hlavní silnici označující ročník Staročeských májí.

7.4.3 Staročeské máje

Sendražická mládež se schází v sobotu ve 12:45 před hospodou U Černohlávků, kde proběhne poslední informační schůzka, sejdou se zde muzikanti a naplní kočár tažený koňmi. Ve 13:00 odtud vychází krojovaný průvod, který prochází celou obcí. Průvod vynechává pouze ty ulice, kde není žádná májka.

Májový průvod nikdo nepředchází „s flaškou“. Tuto úlohu plní pár průvodu, který se během odpoledne stále obměňuje. Tento pár před domem určí, kolik je třeba krojovaných tanečníků a tanečnic, aby se zadali k tanci se všemi obyvateli domu. Zbylí tanečníci utvoří kruh, ve kterém obyvatelé domu se svými tanečníky tančí. Každé májce náleží jedna písnička, bez ohledu na to, zda je obyvatelkou domu dívka krojovaná či nikoli. Již během tance se některé doprovodné postavy a několik děvčat chopí táců s občerstvením a obejdou přihlížející na ulici. Po odtančení pod májkou je pán domu zatčen za „přespřilišné veselí“ a odveden ke kočáru, kde králi předá příspěvek za májku. Tento příspěvek je libovolný. Krojovaná mládež s muzikanty se u domu občerství a pokračuje k další ozdobené májce.

Kromě pánů domu zatčených za „přespřilišné veselí“ zatýkají drábi i další přihlížející, a to za různé „hanebné“ skutky (např. moc krátkou nebo naopak dlouhou sukni, špatnou barvu bundy, časté holdování v hospodě apod.). Každý zatčený se u krále s kecalem vykupuje příspěvím libovolné částky do májové kasy, za kterou dostane sklenku alkoholu. V Sendražicích můžete být za různé přečiny zatčeni opakovaně.

Kromě kočáru a drábů doprovází průvod i děti s kasičkami, do kterých vybírají dobrovolné vstupné. Děti bývá stejně jako drábů kolem deseti a chodí po dvojicích. Za každý příspěvek do kasičky dostane platící na oplátku lístek s vyznačeným ročníkem Staročeských májí.

Celou obec průvod projde bez přestávky. Všichni účastníci se občerstvují pouze v domech označených májkou. Když má chasa za sebou poslední májku ze vsi, přesune se k bývalé hasičské zbrojnici, u které je připraveno divadlo a na prostranství před ní se tyčí Král. V Sendražicích na rozdíl od ostatních popisovaných vesnic nijak netvoří bránu, ani neřeší, kterou nohou by měli tanečníci vykročit. Průvod jen dojde na prostranství a tanečníci se rozestaví na namalované kruhy na silnici. Nejprve všichni společně zatančí Českou besedu a po jen několikaminutové pauze vyplněné májovými pokřiky a výskotem zatančí Moravskou besedu. Po posledním tónu hudby spustí mládež výskot a poskokem se shromáždí pod návěsem, kde se chystá divadlo. Svými výkřiky „*Sejmi ho!*“ a „*Ať žije král!*“ přilákají pod návěs i všechny přihlížející.

Sendražické divadlo má mnoho dalších postav, nevystačí si jen s králem, kecalem a katem. Jsou zde přítomni drábi, soudce i svědci, kteří vypovědí, že se král máje choval nepatřičně. Celé divadlo probíhá žertovnou formou a je zakončeno popravou nezvedeného krále. Poprava je odměněna potleskem všech tanečníků i přihlížejících.

Popravou, která se koná kolem sedmé hodiny, odpolední program končí. Mládež jen posbírá rekvizity divadla a rozchází se domů.

Ve 20:00 se koná v hostinci U Černohlávků večerní májová zábava. V Sendražicích není půlnoční pauza oživována ani dražbou Krále, ani půlnoční besedou.

7.4.4 Po májích

Úklid po slavnosti na rozdíl od všech již zmiňovaných vesnic nemají ve své režii májáči. Sál místní hospody uklízí personál zařízení a výzdoba v obci (jak u hospody, tak u Krále) zůstává ve vsi minimálně po celý měsíc květen, velice často však i po dobu celých letních prázdnin a odklidí je pracovníci technických služeb obce.

8 Obce s obnovenou tradicí Staročeských májů

V této kapitole se budu zabývat popisem průběhu Staročeských májí v obcích na Kolínsku, kde byly tyto slavnosti obnoveny v posledních deseti letech. Jde o obce, kde byla tato tradice jistou dobu dodržována, ale po nějaké době od ní bylo z různých důvodů upuštěno. V této kapitole budu popisovat máje v obcích Veltruby, Velký Osek a Konárovice. Součástí obce Konárovice je i osada Jelen. I v této kapitole budu všechny rozdíly vztahovat ke Staročeským májím v Ovčárech.

8.1 Máje ve Veltrubech

Obec Veltruby leží asi 4 km severně od města Kolín. Pod OÚ Veltruby spadá i vedlejší obec Hradištko I. Obec Veltruby má necelých 1400 obyvatel, z toho téměř 1000 obyvatel obývá Veltruby, zbytek připadá na Hradištko I. Při cestě z Kolína jde o druhou obec (první je Hradištko I) ležící na hlavní silnici do Poděbrad. Ve Veltrubech je několik obchodů se smíšeným zbožím, hřbitov, kostel, mateřská škola a základní škola do 4. ročníku, dětské a fotbalové hřiště, několik hospod, železniční stanice a Kulturní dům (hospoda s tanečním sálem). Hradištko I se do oslav Staročeských májí nezapojuje.

O Staročeských májích ve Veltrubech se mi podařilo ze všech zkoumaných obcí zjistit nejméně informací. Do značné míry je to i tím, že se zde Staročeské máje slaví ve stejném termínu jako Staročeské máje v Ovčárech, kterých jsem se aktivně účastnila. Dalším důvodem je menší ochota zdejších obyvatel povídat si s neznámou osobou a fakt, že zdejší OÚ na všechny mé pokusy kontaktovat jej neodpověděl vůbec či zamítavě. V Kronice obce nejsou žádné konkrétní zmínky o tom, od kdy byly v obci máje slaveny, či zda slaveny byly. Z výpovědi pamětnice z Hradištko I však vyplývá, že tradice májí ve Veltrubech existovala až do 80. let. Přesnější datování se mi zjistit nepodařilo. V 80. letech však ve Veltrubech tančili jen mladí a svobodní lidé. Pořádal se průvod obcí i tanec pod ústřední Májí, kterou zde býval kmen smrku se špičkou tvořenou mladou košatou břízkou. Tančila se zde Česká beseda a nikdy zde nehráli divadlo o popravě krále. Všechny informace jsou však získané od obyvatel okolních vesnic a jedné rodiny jež se do Staročeských májí v 80. letech nezapojovala, ale v té době se do Veltrub přistěhovala a na slavnost si vzpomíná.

Staročeské máje ve Veltrubech byly obnoveny na jaře roku 2010. Konaly se tehdy třetí týden v měsíci květnu a výtěžek z celé akce byl poskytnut obcím na severní Moravě, které téhož roku postihly povodně. Tehdy byl tento nápad jednotlivce z řad občanů obce impulsem pro zdejší mládež udělat něco společně pro dobrou věc za podpory obce. Staročeské máje se však v obci setkali s velmi příznivou odezvou a v roce 2012 byl pořádán další ročník. Od té doby se zde máje pořádají každoročně.

Nositelem tradice je zde sice mládež, ale hlavním pořadatelem je OÚ Veltruby. Ve Veltrubech je pořádán průvod obcí, zakončený Českou besedou bez popravy krále. První průvod v roce 2010 nedoprovázeli žádné doprovodné postavy. Od roku 2012 však již průvod doprovází král s rádcem, jedoucí v kočáře a policajti. Každoročně se ve Veltrubech sejde 32 tanečnicků od dokončené základní školní docházky. Krojování tanečníci jsou vždy svobodní mladí lidé.

Staročeské máje slaví ve Veltrubech vždy v druhé polovině měsíce května. Termín je mírně pohyblivý, ale vždy spadá na třetí či častěji čtvrtou sobotu v květnu.

8.1.1 Dlouhodobé přípravy

Veltrubům, stejně jako všem mnou popisovaným obcím slavícím Staročeské máje, se nevyhne příprava některých aspektů akce již s několikaměsíčním předstihem. Ve Veltrubech je hlavním organizátorem akce OÚ. Mládeži tak odpadají starosti s veškerými nákupy materiálu, shánění kostýmů a krojů, zajišťováním techniky, hudby, prostor pro večerní zábavu či domlouvání těžení Krále a májek. Úkolem mládeže je nacvičit besedu, zajistit si májový oděv (týká se jen chlapců) a pomoci s konečnou přípravou obce.

OÚ zamlouvá již na podzim hudbu pro nadcházející ročník slavnosti. Kapely zamlouvají pro veltrubské máje dvě. Jednu, dechovou, na průvod obcí, druhou na večerní zábavu. Obě kapely, stejně jako všechny ostatní náklady, platí obec. Dechovou hudbu zde zajišťuje skupina ESO, jež hraje na májích i v Ovčárech. *„Je nás hodně, takže v pohodě, když se doplníme o několik kamarádů, zvládneme odehrát dvoje máje...jen to musíme vědět dostatečně dopředu. Já třeba jezdím pravidelně do Ovčár a kolega zase pravidelně do Veltrub...a to ještě občas na večer někam přejíždíme hrát na zábavu...(smích)“³⁵*

³⁵ Míla Hartmann, kapelník hudební skupiny ESO

Od druhého ročníku obnovených Staročeských májí ve Veltrubech doprovází zdejší krojovaný průvod kočár tažený koňmi. Kočár sem dojíždí z Němčic a je objednáván na začátku kalendářního roku, kdy se koná slavnost.

Na začátku kalendářního roku začne obecním úřadem a mládeží zvolený vedoucí zjišťovat, kolik mladých bude letošní rok na akci spolupracovat. Zpravidla mají ve Veltrubech 4 taneční kola, tedy 32 tanečníků v kroji. Zároveň mládež hledá vhodné osoby, které by mohli ztvárnit doprovodné osoby krále, rádce a policajtů. Policajti se většinou rekrutují z bývalých tanečníků, kteří se již oženili či z jiného důvodu přestali tančit v kroji. Král a rádce bývají starší a známí muži z obce. Král a rádce plní v průvodu stejnou úlohu jako král a kecal v Ovčárech, jde tedy o velmi nevděčnou úlohu a obsadit tyto dvě postavy bývá nejtěžší. Koncem února již Veltrubští vědí, kdo se májové slavnosti zúčastní.

Od března začínají nácviky České besedy v místním Kulturním domě. Nácviky se pořádají vždy jednou týdně až do slavnosti. Konkrétní den nácviků se každoročně mění podle možností vedoucího nácviků.

S velkým časovým předstihem se zamlouvají kostýmy pro doprovodné postavy v kolínském divadle. Dívčí kroje jsou hromadně vypůjčovány v Konárovicích. Chlapci mají oděv vlastní (bílá košile, černé kalhoty a boty).

Plakáty tvoří v předstihu pracovník OÚ Veltruby. Jsou barevně tištěné na papír formátu A4. Rozvěšeny na plakátovacích plochách okolních vesnic jsou přibližně 3 týdny před konáním slavnosti. V obci na slavnost upozorňuje i obecní rozhlas.

8.1.2 Předmájový týden

Týden, ve kterém se slavnost koná, je pro veltrubskou mládež trochu volnější než např. pro mládež z Ovčár či Jestřabí Lhoty. Veltruby patří k obcím, kde zázemí slavnosti zajišťují pracovníci obce, a proto mládeži odpadají veškeré nákupy a vyzvednutí kostýmů.

Mládež se zapojuje do příprav ve čtvrtek odpoledne, kdy se v 15:00 schází s pracovníky obce a společně vyráží do lesa pro Krále. Kácení smrku (někdy i rovné borovice) probíhá obdobně jako v ostatních vesnicích. Jediný rozdíl je v tom, že stejně jako Sendražičtí, nemusí řešit vzhled špičky vybraného smrku, protože ta bude později

nahrazena jiným stromkem. V případě Veltrub břízkou. Obtížná je až doprava smrku do vsi. Cesta sice není plná zatáček, jako v případě dopravy ovčáreckého smrku, ale vede převážně po hlavním tahu z Kolína do Poděbrad a chlapci se tak potýkají s hustou automobilovou dopravou. Smrk odvezou rovnou k místnímu sportovišti, kde bude do druhého dne uskladněn a následně vztyčen.

V pátek ráno v 8:00 odjíždějí chlapci s pracovníky obce do lesa na májky. Ve Veltrubech nerozlišují malé a velké májky. Májky vybírají malé, ale košaté. Natěží jich kolem osmdesáti. Májky jsou cestou z lesa rovnou rozvezeny po vsi k domům, kde bydlí svobodná děvčata a kde mají o májku zájem. Mezitím skupina několika chlapců, která ráno zůstala u Krále, ořeže ze smrku všechny větve a oloupe jeho kmen. Přítomná děvčata z ořezaných větví vytvoří věnec bez základu z železné obruče a bez slámové výplně, který řídce ozdobí pruhy krepového papíru. Když mají chlapci rozvezeny všechny májky, tu nejhezčí z nich dovezou ke Králi. Děvčata ji ozdobí a chlapci následně připevní na kmen místo původní smrkové koruny. Pod břízku zavěsí vytvořený věnec. Když je Král připraven zajistí pracovníci obce s jeřábem vztyčení Krále vzhůru. Stavění Krále napomáhají všichni přítomní chlapci a muži. Krále přidržují u připravené díry v žádoucí poloze. Když je strom řádně usazen v díře, je ještě ukotven pomocí dřevěných klínů. Za práci jsou všichni odměněni potleskem děvčat a dalších přihlížejících obyvatel obce, kteří se na stavění Krále přišli podívat. Posledním dnešním úkolem je pro mládež vyzdobit sál Kulturního domu krepovými papíry a u vchodu připevnit dvě ozdobené májky. Poté si všichni na OÚ vyzvednou připravené kroje a kostýmy pro doprovodné postavy.

Hlídní Krále se zde nedodrhuje. Mládež se jen sejde na malé dostaveníčko v hospodě, odkud pozdě v noci chlapci vyráží psát vápenné nápisy. Nápisy se nesou v žertovném duchu a nachází se po celé vsi.

8.1.3 Staročeské máje

Průvod obcí začíná v sobotu ve 12:00 u Památníku padlých. Zde uctí mládež vojáky padlé během první a druhé světové války minutou ticha. Poté se mládež seřadí do průvodu a za doprovodu dechové kapely vyrazí na svou pouť celou obcí. Průvod prochází jen ty ulice, ve kterých je postavena májka. Každé svobodné dívce náleží jedna májka (může jich tedy být u domu více) a každé májce náleží jeden tanec v kruhu krojovaných tanečníků. Tanečníci se u domu zadávají sami, nikdo jim nehlásí, kolik je

potřeba zadat pánů a kolik dam. Po skončení tance nabídnou domácí tanečnickům, muzikantům i přihlížejícím občerstvení. Občerstvený průvod poté pokračuje k další májce. Tímto způsobem, bez pauzy, projde průvod celou obcí.

Průvod doprovází král s rádcem jedoucí v kočáře. Policajti zatýkají přihlížející za různé drobné prohřešky a odvádí je ke králi máje, aby jim vyměřil trest. Trestem je zde přípitek s králem, rádcem či některým z policajtů. Za skleničku alkoholu přispěje trestaný do pokladny libovolnou částkou. Vstupné na průvod se zde nevybírání, ale je kompenzováno aktivitou policajtů.

Kolem šesté hodiny večerní průvod doputuje na prostranství pod Králem. Na prostranství je připraven valník, kde se bude po besedě odehrávat poprava krále. Vedle valníku jsou připraveny židle pro muzikanty. Přihlížející se rozestaví kolem prostranství tak, aby měli co nejlepší výhled, ale zároveň nepřekáželi tanečnickům.

Krojovaný průvod obejde třikrát celé prostranství, neřeší přitom, kterou nohou na prostranství vykročit. Z průvodu se poté stejným způsobem jako v Ovčárech odpojí všechna kola. Ve Veltrubech tančí Českou besedu. Tanec je nejpodobnější velkoosecké verzi České besedy. Po besedě nejstarší pár „sebere“ všechna kola zpět do průvodu, který ještě dvakrát, mávající přihlížejícím, obejde prostranství. Průvod svou cestu zakončí pod valníkem, kde je připraveno divadlo a kam je následují všichni přihlížející. Poprava krále probíhá obdobně jako v Ovčárech, žertovnou formou. Popraveného krále mladíci odnesou za valník, čímž odpolední program končí.

Od 20:00 se koná v Kulturním domě večerní májová veselice. O půlnoční pauze se zde Král nedraží (náleží obci), ale ujala se zde půlnoční beseda.

8.1.4 Po májích

Úklid po slavnosti Staročeských májů zajišťují v následujícím týdnu pracovníci technických služeb obce – odvoz valníku i májek zdobících veřejná prostranství. Král v obci stojí vždy minimálně do konce května. Taneční sál Kulturního domu uklidí personál přilehlé hospody. Doprovodné postavy však musí v neděli po slavnosti vrátit kostýmy, aby mohly být včas vráceny do divadla. Děvčata vrací vyprané kroje nejpozději do úterý po slavnosti. Kroje do Konárovic vrací hromadně.

8.2 Máje v Konárovicích a na Jelenu

Obec Konárovice se nachází přibližně 7 km východně od města Kolín. Má přes 700 obyvatel a její součástí jsou i osada Jelen a rekreační oblast Včelín. Právě Jelen ležící cca 1 km od obce se podílí i na tradici Staročeských májů v Konárovicích. Do Konárovic se z Kolína dostaneme po hlavní silnici, když mineme obec Tři Dvory. V obci je OÚ (společný s osadou Jelen), bývalý zámek, obchod se smíšeným zbožím, hospoda se sálem, mateřská škola, dětské hřiště, fotbalové hřiště, pošta, hřbitov a kostel.

Konárovičtí si nevzpomínají, že by se v obci někdy v minulosti májové slavnosti konaly. Ani v kronice obce není o Staročeských májích žádná zmínka. Budeme tedy vycházet z toho, že zde byla tradice májů zavedena (možné je, že i obnovena po mnoha desetiletích) v roce 2008. Za vznik současné tradice Staročeských májů v Konárovicích se zasadila starostka obce paní Dana Jechová (tehdy Svobodová). Paní Jechová měla zájem v obci tradici zavést, a proto se spojila s organizátory této akce v Ovčárech a Jestřabí Lhotě. V průběhu konárovicích Májů můžeme sledovat vliv obou vesnic, přesto si vytvořili Konárovičtí svůj vlastní směr. Starostka obce přednesla svůj nápad, že do obce přinese novou tradici, do které se bude moci zapojit místní mládež na schůzi zastupitelstva obce, kde se setkala s vřelým přijetím. Posléze byly z rozpočtu obce vyčleněny finance na nákup materiálu na dívčí kroje a kostýmy pro doprovodné postavy. Nápad paní Jechové se setkal s nadšeným přijetím i ze strany mládeže, která se začala do příprav dobrovolně zapojovat. Svou zásluhu na tom měl pravděpodobně i tehdejší věk paní starostky, bylo jí 24 let a měla tedy k místní mládeži velmi blízko věkově a v případě Májů i názorově. Kroje a kostýmy ušili dobrovolníci z řad občanů obce, další dobrovolníci zajistili rekvizity pro divadlo. Dokonce i kočár s koňmi je místní.

Do akce Staročeské máje se v Konárovicích aktivně zapojuje cca 80 lidí od 6 let. Najdeme mezi nimi jak krojované tanečnice (svobodní lidé již od dětského věku), tak doprovodné postavy krále máje, soudce a policajtů. Další, hlavně starší, obyvatelé obce pomáhají se zajištěním přípravných prací v obci a organizací celé slavnosti.

Staročeské máje, jako rodící se tradice, nebyly svázány s žádným konkrétním termínem jejich konání. Jejich pořádání bylo nakonec stanoveno na první polovinu měsíce května. Většinou se kryjí se slavnostmi Staročeských májů na Volárně. Zda nebyly cíleně vybrány termíny, kdy se již po desetiletí konají stejné slavnosti v Ovčárech

a v Jestřabí Lhotě, odkud Konárovičtí čerpali inspiraci, mi nikdo nepotvrdil, ale ani nevyvrátil. Můžeme se proto jen dohadovat.

8.2.1 Dlouhodobé přípravy

Obec Konárovice, protože právě obec je zde hlavním organizátorem slavnosti, zajišťuje některé prvky slavnosti s větším časovým předstihem před konáním Staročeských májů. Vzhledem k tomu, že veškerá použitá technika na přípravu slavnosti i kostýmy pro děvčata a doprovodné postavy slavností jsou majetkem obce, není dlouhodobých příprav tolik jako v jiných obcích.

V dostatečném předstihu se zamlouvají kapely, které budou o slavnosti v Konárovicích účinkovat. Průvod doprovází dechová kapela Starostova dvanáctka již od vzniku (obnovení) tradice v roce 2008. Průvod prochází obcí i osadou stále podle stejného schéma a muzikanti již proto vědí, kudy a kdy mají jít. V Konárovicích se nerozlišují velké a malé májky. U každého domu, kde žije svobodné děvče je vždy jedna májka pro všechna děvčata z domu. Není zde striktně dodržováno, že jedna májka znamená pro kapelu zahrát jednu písničku. Podle váženosti obyvatel domu a někdy i podle časového rozvrhu průvodu může být u některé májky zahráno více písniček. Zda bude u domu zatančeno více tanců, udává májová chasa, která svým pokřikem dá znamení kapelníkovi, aby zahráli další píseň. Starostova dvanáctka je objednávána na další ročník slavnosti do 14 dnů od skončení aktuálního ročníku. Termín je poté ještě upřesňován na začátku následujícího kalendářního roku.

Kapela pro večerní zábavu je, stejně jako v ostatních popisovaných obcích, obměňována častěji. V Konárovicích každé dva roky. Zábava je pořádána v sále Hospůdky na vinici, kde za příznivého počasí probíhá májová zábava na letním parketu. Konárovičtí tedy vždy vybírají kapelu, která dokáže ozvučit i venkovní prostor. Často však návštěvníci tančí jak v sále, tak na venkovním parketu a hudba se ven nese jen otevřenými okny. Večerní kapela je zpravidla objednávána na podzim roku předcházejícího slavnosti.

Na jaře roku, kdy se slavnost koná, kontaktuje obec správce lesa, odkud chce těžit Krále a májky. Jde o polesí odkud těží své májky a smrky i obce Ovčáry a Jestřabí Lhota. Konárovičtí mají nejjednodušší dopravu do obce, protože les s ní těsně sousedí. S nadsázkou tedy můžeme tvrdit, že Konárovičtí mají i smrk a májky z domácího zdroje (hajný pochází z Konárovic).

Na začátku kalendářního roku zjišťuje vedoucí májové chasy, kolik bude pro letošní rok tanečníků a kolik doprovodných postav. Nikdy jich nesmí být více než je kostýmů ve vlastnictví obce. Paní starostka uvedla, že to však nebývá vážný problém: *„Ale vždycky nás je spíš méně, takže kroje zbydou a mohou se půjčit i do jiných obcí. Jednou jsme měli o 2 děvčata více, ale to bychom stejně nedali dohromady celé kolo, takže si museli počkat napřesrok.“* V polovině února již jsou všichni kostymovaní účastníci Staročeských májí známí a od začátku března začínají nácviky v sále Hospůdky na vinici. Nácviky České besedy se konají každý pátek odpoledne od 16:00 a vede je paní starostka, popřípadě další zkušená osoba. Celá zkouška trvá vždy cca 1,5 hod a účastní se jí i děti, které se májového průvodu též účastní.

Zdejší májáci nemusí, na rozdíl od většiny ostatních, řešit finanční stránku slavnosti. Celé náklady hradí obec, která má rozhodující slovo ve výběru kapel i nakupovaného materiálu. Stejně tak v Konárovicích a na Jelenu nevytváří plakáty poutající na Staročeské máje. Akce je vyhlášována obecním rozhlasem minimálně tři týdny před jejím konáním. Stejně dlouho visí upozornění na slavnost na úřední desce obce (fyzické i internetové).

8.2.2 Předmájový týden

V Konárovicích mají s přípravou Staročeských májí nejvíce práce v týdnu před samotnou slavností. Konkrétně v posledních třech dnech před slavností. Začátek týdne bývá totiž ve většině mnou popsaných obcích věnován nákupům materiálu a vyzvednutí kostýmů. Obojí mají konárovičtí májáci zařízené od obce. Nákup zajišťuje obecní pracovník již minimálně 14 dní před májovou slavností a uskladní vše potřebné v budově OÚ. Kostýmy jsou ve vlastnictví obce a osoby, kterým budou pro tento ročník slavnosti náležet si je vyzvedávají přibližně týden předem u paní starostky, aby si je vyzkoušeli a vybrali si, kterém jim nejlépe padnou. Chlapci mají oblečení vlastní – černé kalhoty, bílou košili a černé boty.

Ve středu odpoledne kolem čtvrté hodiny odchází chlapci společně s několika muži z obce, jež mají zkušenosti s kácením vzrostlých stromů, do lesa pro smrk. Samotné kácení probíhá stejně jako v ostatních popisovaných vsích, jen s tím rozdílem, že se ho aktivně účastní i hajný. Pomocí obecního traktoru dopraví celá skupina smrk na místní fotbalové hřiště, kde bude odpočívat až do pátečního odpoledne.

Ve čtvrtek odpoledne opět kolem čtvrté hodiny se sejde trochu větší skupina místních mladíků a odejde do lesa na májky. Májek bývá kolem stovky a budou sloužit i jako výzdoba fotbalového hřiště. Májky jsou z lesa odvezeny na šibičáku a ještě tentýž den rozvezeny po obci, podle seznamu adres, kde o májku projeví zájem. Konárovičtí mládenci nechodí stavět májky svým tanečnicím ani v Konárovicích ani na Jelenu.

V pátek odpoledne kolem druhé hodiny se schází májáci na fotbalovém hřišti, kde je nutné připravit Krále na jeho vztyčení. Chlapci osekají přebytečné smrkové větve, upraví korunu smrku, pokud je to potřeba, a očistí kmen od kůry.

Děvčata mezitím upotřebí ořezané smrkové větve, ze kterých vytvoří na základě z železné obruče o průměru cca 120 cm věnec. Na výstelku věnce nepoužívají slámu, věnec tvoří přímo z dlouhých smrkových větví. Občasně využijí větve menší tak, aby železná obruč nikde neprosvítala. Nakonec věnec ozdobí asi 20 cm širokými pruhy různobarevných krepových papírů. Stejnými pruhy krepových papírů ozdobí i zbývající korunu smrku.

Hotový věnec mládenci připevní pod korunu Krále. Obecní pracovníci zatím odkryjí díru, do které budou Krále pomoci jeřábu a lan zapouštět. Při manipulaci s Králem pomáhají hlavně starší májáci, kteří jej navigují k díře a podle potřeby podpírají. Král je postaven většinou kolem čtvrté hodiny odpolední a jeho stavění se účastní mnoho přihlížejících z řad obyvatel obce. Poté, co je Král zajištěn dřevěnými klíny, jsou všichni jeho stavitelé odměněni potleskem. Děvčata již jen zakryjí nevzhledné úpatí smrku zbylým chvojem a chlapci kolem hřiště rozestaví ozdobené májky. Poté se celá skupina přesouvá do Hospůdky na vinici, kde vyzdobí dalšími opentlenými májkami a krepovými papíry taneční sál. Několik ozdobených májek rozmístí i kolem hospody a venkovního tanečního parketu. Nakonec májáci krepovými papíry a větvičkami bříz ozdobí i korbu menšího nákladního auta, které bude nazítří sloužit jako šatlava.

V Hospůdce na vinici zůstává mládež do pozdních večerních hodin. Hlídní Krále se tak odehrává pouze symbolicky. Pod Králem fakticky do rána nikdo nezůstává. *„Je to tím, že sem nikdo nepřijde, aby ho pokácel. Tím, že se tu máje nikdy neslavili, tak vlastně nemáme přirozené nepřátele jako třeba Volárna, Jestřábka nebo Ovčáry. Vlastně z bezprostředně sousedících vesnic je nikde neslaví, tak nemají ani potřebu nás*

jít strašit a z Ovčár nebo Jestřábky to sem mají daleko na to, aby se sem v noci opravdu vypravili. Vlastně ho hlídat ani nepotřebujeme... (smích).“³⁶

Vápenné nápisy se v Konárovicích ani na Jelenu nevyskytují.

8.2.3 Staročeské máje

V Konárovicích se mládež schází před jedenáctou hodinou v sobotu dopoledne u pomníku padlých v obou světových válkách. Průvod oficiálně začíná v 11:00 uctěním padlých vojáků položením květin u pomníku. Poté se zde efektivním způsobem krojová mládež napáruje do průvodu. K pomníku vedou ze silnice dvě cesty, které společně tvoří písmeno V s vrcholem u silnice a vzdálenými rameny po obou stranách pomníku. Od pomníku odcházejí chlapci jednou cestou a děvčata druhou, sejdou se tak až na vrcholu písmene V, tedy na silnici, kde tak přirozeně narůstá průvod krojované mládeže.

Po zahajovací ceremonii se všechna mládež s muzikanty auty přesune na Jelen. Král máje se soudcem je následují kočárem, kam se usadili po ceremonii. Průvod nejprve projde celý Jelen a zastavuje u domů ozdobených májkou. První pár v průvodu zjišťuje, kolik bude u domu potřeba zadat tanečníků. Zvláštností v Konárovicích je to, že si v kruhu krojovaných tanečníků mohou před domem ozdobeným májkou zatančit i nepřibuzní obyvatel domu. Krojovaní tanečníci tak často do kola vezmou některé z přihlížejících děvčat. U každého domu hraje kapela jednu písničku. Více písniček hraje jen na vyžádání májáků. Průvod takto projde celý Jelen a poté se, opět auty, přesune zpět do Konárovic. Zde průvod projde stejným způsobem, jako na Jelenu, celou obec.

Průvod doprovází král se soudcem jedoucí v kočáře s koňmi. Dále pak průvod doprovází malý nákladní automobil ozdobený krepovými papíry, který plní funkci šatlavy. Právě do šatlavy odvádí drábi všechny zatčené osoby. V šatlavě mají Konárovičtí velký výběr alkoholu i nealkoholických nápojů, které rozlévají do plastových kelímků. Každý zatčený si musí něco ze sortimentu vybrat. Oproti ostatním popsáním vesnicím, kde fungují drábi či policajti obdobným způsobem jako zde, nejsou příspěvky za vybrané pití libovolné. Konárovičtí mají stanovené pevné ceny za každý druh nabízeného pití. Mimo nápojů navíc šatlava nabízí i brambůrky, tyčinky či oříšky,

³⁶ Starostka obce Dana Jechová

kteřé si stejně jako nabízené pití může koupit i kdokoli nezatčený. Průvod naopak nedoprovází nikdo, kdo by vybíral vstupné.

Mezi šestou a sedmou hodinou večerní již průvod prošel celou ves a přesouvá se na místní fotbalové hřiště. Přihlížející se rozestaví kolem prostoru vymezeného pro tanečníky, kapela se usadí v jednom rohu prostranství na připravených židlích, v jiném rohu začnou doprovodné postavy chystat divadlo. Když jsou všichni na svých místech, spustí kapela pochodovou hudbu a průvod za jejího zvuku dvakrát obejde prostranství pod Králem a následně se začne vydělovat na samostatná kola stejným způsobem jako se kola oddělují v Ovčárech a Jestřabí Lhotě. Jen nejmladšímu kolu dětí pomůže se seřazením jeden z drábů. Konárovičtí tančí Českou besedu téměř stejně jako Ovčáráci. Najdeme zde jen dva rozdíly, a to ve směru otoček děvčat u Komínku a v závěru besedy. Po odtančení besedy kolo nejstarších tanečníků „sebere“ do průvodu všechna zbývající kola a celý průvod ještě dvakrát obejde prostranství za stálého potlesku a zvuku pochodové hudby. Svou cestu průvod zakončí v rohu, kde je připraveno divadlo. Text proslovu krále máje se soudcem je totožný jako v Ovčárech a v Jestřabí Lhotě. I samotná poprava probíhá velmi podobně jako v Ovčárech. Jediným rozdílem je, že tělo krále zde chlapi neodklízejí. Z velké části je to dané tím, že se poprava nekoná na vyvýšeném místě a manipulace s mrtvým králem by byla mnohem obtížnější.

Od 20:00 se koná v Hospůdce na vinici májová zábava. Jak jsem již zmiňovala, za hezkého počasí probíhá i na venkovním parketu. O půlnoci však není pravidlem ani půlnoční beseda, ani dražba Krále. Král náleží obci, která s ním naloží podle vlastního uvážení. Většinou je zpracován na zvelebení obce (např. lavičky na dětském hřišti, zkrášlení zahrady místní mateřské školy apod.).

8.2.4 Po májích

V neděli po májích se zdejší májáci schází v Hospůdce na vinici, kde odzdobí sál i její okolí. Všechnu výzdobu z májek odvezou k fotbalovému hřišti a přidají k ní májkovou výzdobu z prostranství pod Králem. Májky zůstávají u hřiště až do dubna příštího roku, kdy jsou použity na hranici při akci pálení čarodějnic. O kácení Krále se o několik týdnů (zpravidla 4-8) později postarají pracovníci technických služeb obce.

8.3 Máje ve Velkém Oseku

Obec Velký Osek leží asi 9 km severně od města Kolín. Má více než 2100 obyvatel. Do obce se z Kolína dostaneme po hlavní silnici přes obec Veltruby. V obci je OÚ, ZŠ, MŠ, železniční nádraží, pošta, bankomat, obecní policie, několik obchodů se smíšeným zbožím i obchody specializované, několik pohostinství, 2 čerpací stanice pohonných hmot, hotel s restaurací, hřbitov, přírodní koupaliště, park, několik dětských hřišť, fotbalové hřiště. Měl zde být vybudován i zimní stadion s rychlobruslařskou dráhou. Z realizace projektu však prozatím sešlo. Působí zde obvodní lékař. Najdeme zde i některé služby (např. kadeřnictví). V Dělnickém domě je velký taneční sál pro 200 lidí, jež je využíván též jako tělocvična. Součástí obce je i menší průmyslová zóna, ZD a soukromý rybník určený sportovnímu rybaření.

Staročeské máje se v obci pořádali po desetiletí (kroniky ani zde neuvádějí přesný počátek tradice) až do roku 1991, kdy byla tato tradice na dlouhých 20 let přerušena. Tradice byla přerušena z důvodu nezájmu tehdejších mladých lidí o podobné aktivity. V roce 2011 je však dala dohromady skupinka mladých i starších lidí, která s pomocí vedení obce a dalších spoluobčanů tuto tradici obnovila. Nositeli tradice tedy nejsou ve Velkém Oseku primárně jen mladí svobodní lidé. Starosta obce popsal spolupráci obce a mládeže takto: *„Pořadatelem je především skupina cca 10-12 obyvatel, mladí i staří, kteří do přípravy vtáhnou další mladé, cca 60-70 lidí a připraví si průvod obcí, rozdají májky k domům, kde je mladá slečna, připraví májovou besedu s popravou krále a májovou veselici (zábavu) s živou hudbou na sále Dělnického domu pro cca 200 lidí. Obec akci zaštiťuje, dává bezplatně k dispozici prostory (sál Dělnického domu), pomáhá při přípravě se svými pracovníky a technikou, dále poskytuje finanční podporu, zejména na obnovu krojů a kostýmů. Mnoho činností a věcí však „Májovci“ hradí a řeší sami a své náklady ve svém volném čase.“*

Staročeské máje ve Velkém Oseku pořádají převážně mladí lidé. Věk krojované mládeže není nijak omezen, ale většinou jde o tanečnický věk 5-27 let. Mládeži však v mnoha ohledech vypomáhají starší občané obce, kteří zajišťují organizaci akce, nácviky, doprovodné postavy, kácení a stavění Krále apod. Velmi rozmanitý je i počet tanečnicků. Ve Velkém Oseku mívají 5-8 kol, tady nazývaných kolon, tedy mezi 40 a 64 tanečnicků. Počet kolon se rok od roku mění podle toho, kolik mladých lidí z obce se podaří do slavnosti zapojit.

Ve Velkém Oseku není pevně daný termín konání slavnosti, ale je to zpravidla okolo poloviny měsíce května, tedy druhou či třetí květnovou sobotu. Rozhodnutí je na pořadatelích. Dle sdělení starší obyvatelky obce nebyl termín slavnosti nikdy pevně daný, a to i před rokem 1991. Vždy však šlo přibližně o polovinu května.

8.3.1 Dlouhodobé přípravy

Organizátoři slavnosti začínají s přípravami slavnosti již několik měsíců dopředu. Nezačínají jako v některých jiných obcích již po skončení aktuálního ročníku slavnosti, ale o několik měsíců později, převážně na konci podzimu téhož roku či na přelomu roku nového.

Před koncem kalendářního roku objednávají hudbu na slavnosti průvod obcí a na večerní zábavu. Ve Velkém Oseku se obě kapely poměrně často mění. „*Za 6 ročníků jsme měli 3 kapely, takže tak na 2 roky jednu?*“³⁷ Osečtí nemají na muzikanty žádné zvláštní nároky. Kapelník dechové kapely si nemusí pamatovat kudy vede průvod a kdy má kapela hrát. Je to dáno tím, že průvod prochází každý rok trochu jinou trasou, podle toho, kde jsou postaveny opentlené májky. Zároveň průvod doprovází jeden z organizátorů, který tanečnickům určuje, kudy se mají vydat a kapele dává znamení kdy a kde má hrát. Ve Velkém Oseku náleží každé májce jeden tanec. Májek může být u domu více, podle toho, kolik zde žije svobodných děvчат. Večerní zábava pak probíhá v sále Dělnického domu, kde nejsou kladeny žádné zvláštní nároky na ozvučení prostoru.

Na začátku roku, ve kterém se máje konají, zamlouvají Osečtí kočár s koňmi v Němčicích. V kočáře bude během slavnosti jezdit král máje a soudce (jinde nazývaný kecal či rádce). Kočár je pro tuto příležitost vyzdoben krepovými papíry.

Předběžně je také nutné řešit finanční stránku celé slavnosti. S mnoha výdaji pomáhá Májovcům, jak se zde nazývají, obec. Obec poskytuje prostor pro májovou zábavu a pomoc svých pracovníků při přípravě slavnosti, hradí kočár s koňmi a dechovou hudbu. Dále přispívá na obnovu krojů a kostýmů. Další výdaje, jako nákup materiálu (ocelová lana, dráty, krepové papíry, spreje apod.), smrk a májky či kapelu na večerní zábavu hradí Májovci sami. Vzhledem k tomu, že nejsou občanským sdružením, mohou na pokrytí nákladů využívat finanční zdroje zbylé z předešlé sezony. Finance

³⁷ R14

získávají ze vstupného na večerní zábavu, dobrovolného vstupného, dobrovolným příspěvkem na májku a z dražby Krále o půlnoční pauze na májové zábavě. Brigády za účelem výdělku zde nepořádají.

Na začátku kalendářního roku dávají Osečtí dohromady seznam lidí, kteří se budou slavnosti účastnit. Celkový počet tanečníků bývá znám kolem poloviny února. Nácvičky besedy zaberou Oseckých 2 měsíce, začínají s nimi tedy v březnu. Nácvičky se konají jednou týdně v Dělnickém domě. Většinou jde o páteční odpoledne, ale není to pravidlem každoročně. Termín zkoušek se může měnit i v průběhu 2 měsíců tréninků.

Ve stejnou dobu jako tanečníky, zajišťují Osečtí i doprovodné postavy pro májovou slavnost. Jde o krále, soudce, dráby, bubeníka a výběrčího příspěvků. Výběrčím příspěvků, tedy dobrovolného vstupného, je ve Velkém Oseku vždy dospělá osoba oblečená po vzoru českých pohádek tak trochu jako výběrčí daní. Pro doprovodné postavy mají Osečtí vlastní kostýmy, takže jim odpadá starost s jejich rezervací a vyzvednutím v kolínském divadle. Mnohé kostýmy navíc doprovodné postavy sestaví z vlastních zdrojů.

Stejně jako kostýmy pro doprovodné postavy i kroje pro děvčata jsou majetkem Májovců či v osobním vlastnictvím obyvatel obce. Dívky oblékají obdobné kroje jako děvčata z jiných vesnic s tím rozdílem, že ve Velkém Oseku jsou jednotlivé kolony tanečníků odlišeny právě barvou dívčích sukní. Sukně tudíž nemají jen tradiční červenou či zelenou barvu, ale jsou i růžové, fialové, žluté, zelené a modré. Při větším počtu kolon se poté některá barva (většinou červená) opakuje. Kroje se předávají v rámci obce a byly ušity právě pro májové slavnosti. Před přerušením tradice ve Velkém Oseku dle dochovaných fotografií převažovala na sukních červená barva a kroje byly vypůjčovány i z jiných vesnic.

Chlapci chodí o májové slavnosti oblečení stejně jako mládenci ve všech popsanych vesnicích, vyjma Sendražic. Avšak před přerušením tradice v 1991 zde chlapci tančili ve stejném úboru jako dnes mladíci ze Sendražic. Dnešní Májovci však tyto kostýmy striktně odmítli, a proto od nich bylo při obnově tradice upuštěno.

Poslední starostí ve většině obcí, kde se pořádají Staročeské máje jsou v dostatečném předstihu vytvořené plakáty lákající na slavnost. Ve Velkém Oseku plakáty nevytváří. Informace o slavnosti jsou vyvěšeny na úřední desce obce a bývají uvedeny i v Kolínském deníku vždy přibližně 14 dní před samotnou slavností.

8.3.2 Předmájový týden

Celý předmájový týden se ve Velkém Oseku nese v duchu příprav na nadcházející slavnost. V první části týdne se konají organizační a informační schůzky, v druhé polovině týdne se pořádají brigády na přípravu slavnosti.

Od pondělí do středy se obstarávají všechny nákupy materiálu, obvolávají kapely pro upřesnění jejich příjezdu, kontrolují a opravují se kostýmy, doladují se poslední nedostatky v České besedě a domlouvá se schůzka s hajným v lese, odkud bude vytěžen smrk a májky.

Ve středu odpoledne odjede menší skupina mužů z obce, doplněná skupinou starších májovců do lesa, aby společně s hajným vybrala a pokácela smrk, který bude pro letošní slavnost Králem. Kácení a odvoz smrku z lesa probíhá obdobně jako ve všech již popsaných obcích. Krále odvezou na pozemek místní ZŠ, před kterou bude v pátek vztyčen.

Další mužskou brigádou je čtvrtěční výprava do lesa na májky. Tato brigáda se koná opět až v odpoledních hodinách. Ve čtvrtek však do lesa míří mnohem větší skupina mladíků i menších chlapců, kteří si tuto činnost nechtějí nechat ujít. Ve Velkém Oseku nerozlišují malé a velké májky. Májky zde vybírají spíše drobnější a menší. Mladíci jich v lese natěží 100-150, podle toho, jaký je o ně v obci zájem. V podvečerních hodinách je rozvezou k domům, kde žijí svobodná děvčata.

Společnou brigádou chlapců i děvčat je až páteční odpoledne. Nejprve chlapci připraví smrk, aby měl hezkou korunu a kmen očištěný od kůry. Z osekaných větví ze smrku vytvoří děvčata věnec o průměru cca 2 m. Věnec tvoří bez základu z železné obruče a bez použití slámy. Věnec je vytvářen jen pomocí vázacího drátu a dlouhých smrkových větví. Je na pohled tenčí než v obcích, kde jej tvoří pomocí slámy, a není dodržen přesný kruh. Věnec musí být pevně svázan, aby se větve od sebe neoddělovaly a nepadaly. Nakonec dívky věnec i korunu Krále ozdobí cca 10 cm širokými pruhy pestrobarevných krepových papírů. Následně Májovci zavěsí věnec pod korunu stromu. Když je Král připraven chopí se své úlohy pracovníci obce se svou technikou a Krále společnými silami za pomoci starších Májovců a jeřábu zasadí do připravené díry (široká trubka uprostřed vyasfaltovaného prostranství) před místní ZŠ. Kmen je v trubce ještě ukotven pomocí klínů.

Jakmile je vztyčen Král, přesouvají se Májovci do Dělnického domu, který vyzdobí několika májkami opentlenými proužky krepového papíru. Z krepového papíru a zbylého chvojí ze smrku ještě vytvoří malé dekorace na stoly. Tímto jsou osečtí májovci na májovou slavnost připraveni a zbývají jen vápenné nápisy.

Vápenných nápisů není v obci mnoho. Nesou se v žertovném duchu a jsou jen před domy označenými ozdobenou májkou a na prostranství před školou. Hlavní nápis určuje ročník slavnosti. Na prostranství pod Králem doplňují vápenné nápisy ještě značky vytvořené sprejem. Tyto značky označují místa, kde budou při besedě stát kolony tanečníků a též určují první taneční pár v koloně.

Hlídní Krále zde neprobíhá a Král není do rána ani nijak zajišťován.

8.3.3 Staročeské máje

Staročeské máje ve Velkém Oseku začínají v sobotu již ráno. Před osmou hodinou se krojovaná mládež sejde před Dělnickým domem. V 8:00 zahájí průvod král máje. Průvod, doprovázený živou hudbou, podle předem domluveného harmonogramu prochází všemi ulicemi obce, kde se nachází ozdobená májka. U každého označeného domu průvod zastaví a organizátor akce oblečený do kostýmu drába zjistí kolik tanečníků je zde potřeba zadat. Ostatní, nezadaní, krojovaní tanečníci vytvoří kolem tančících párů kruh. Když kapela dohraje poslední píseň, obyvatelé domu nabídnou tanečníkům, muzikantům, doprovodným postavám i přihlížejícím občerstvení. Tácky s občerstvením roznášejí po ulici krojovaná děvčata i drábi. Když se všichni náležitě občerství pokračuje průvod k dalšímu označenému domu. Takto, s půlhodinovou polední pauzou, obejde průvod celou vesnici a své putování zakončí u místní ZŠ, pod Králem, kam dorazí přibližně v pět hodin odpoledne.

Celý průvod doprovází král a soudce jedoucí v kočáře, bubeník, výběrčí příspěvků a drábi. Drábi zde nezatýkají přihlížející, ale spíše pomáhají s organizací průvodu, roznášením občerstvení a určují zastávky průvodu. Výběrčí příspěvků vybírá vstupné od přihlížejících, za něž jim dává šatnový lístek jako vstupenku. Výběrčí také přijímá od obyvatel domů označených májkou dobrovolné příspěvky za májku. Tito jej sami vyhledávají v průvodu. Bubeník naopak zajišťuje zábavu. Když se mu zdá, že je průvod příliš unavený a tichý, začne bubnovat čímž udá kapele tón pro další píseň a svým zpěvem podnítl Májovce, aby se k němu přidali. Navíc jej stále obklopují děti, které se v přestávkách u domů nudí a zkouší na buben bubnovat.

Kolem prostranství, kde stojí Král, se rozestaví přihlížející, v jednom koutě se začnou srovnávat doprovodné postavy a chystat scénu divadla. Tanečníci se rozmístí na své značky a v 18:00 může hudba spustit skladbu Česká beseda. Mezi částmi besedy dělají muzikanti ve Velkém Oseku výraznější pauzy, které Májovci vyplní pokřikem, výskotem a provoláváním „*At' žije král!*“ Po posledním tónu besedy jsou tanečníci i muzikanti odměněni potleskem. Poté se májovci posadí na zem prostranství v rohu, kde se chystá divadlo. Často se mezi ně promíchají i děti, další přihlížející se postaví až za tanečnický.

Divadlo začíná ve chvíli, kdy si soudce zjedná klid a mládež utichne. Divadlo je výpravné, pojaté žertovnou formou. Nechybí zde velké množství rekvizit, jako jsou např. svitky papíru, husí brky, popravčí špalek a sekera. Král máje se během představení vyzpovídává ze svých skutků, což doprovází májovci a přítomné děti pokřikem „*Sejmi ho!*“ určeným katovi. Nakonec soudce vynese rozsudek a kat koná svou povinnost. Tím divadlo končí a po uklizení rekvizit se všichni přítomní rozejdou.

Od 20:00 se v sále Dělnického domu koná májová zábava. Půlnoční pauza kapely je ozvláštněna dražbou Krále. Přítomní v sále se předhánějí, kdo nabídne vyšší částku. Nejvyšší částka vyhrává. Dražící osoba ji však musí mít s sebou v sále a hned ji vyplatit. Dražbu vede osoba, která v průvodu ztvárňovala postavu soudce. S Králem může výherce dražby následně naložit podle svého uvážení.

8.3.4 Po májích

O úklid po májové slavnosti se starají technické služby obce, které odstraní májky na veřejných prostranstvích a postarají se o pokácení Krále. Krále si pak odveze výherce dražby a naloží s ním podle svého uvážení. Výzdobu sálu odstrojí májovci v pondělí večer následujícím po slavnosti.

9 Motivace pro obnovu tradice Staročeských májů

Staročeské máje se v posledních deseti letech neobnovovali jen na Kolínsku v obcích Konárovice, Veltruby a Velký Osek. Májové slavnosti byly obnoveny např. i v části Kutné Hory, Poříčanech u Českého Brodu či kostelní Lhotě nedaleko Poděbrad. V některých obcích se konají každoročně (např. všechny mnou sledované obce), jinde jednou za dva roky (např. Sány na Kolínsku či Kostelní Lhota na Poděbradsku). Zajímalo mě tedy, co je hlavním důvodem obnovy této tradice v tolika obcích během relativně krátké doby, řádově pěti let.

Jako jednu z možných motivací jsem považovala finanční zisk pramenící z výdělků během slavnosti. Avšak jak se ukázalo není to správná hypotéza. Nejméně finančně náročná je pro obec májová slavnost ve vsích, kde se tato tradice drží po desetiletí. Zde totiž obec nese jen část nákladů na slavnost, zbytek hradí skupina lidí, která událost pořádá. Navíc, jak ukázaly rozpočty zkoumaných obcí³⁸, výdělky ze slavnosti jsou často použity na pokrytí nákladů slavnosti a její výnosnost tedy není nijak závatná. Obce, kde byly Staročeské máje obnoveny navíc nesou větší část nákladů za slavnost. Obec tedy do slavnosti více financí investuje než získává. Z těchto důvodů jsem finanční zisk jako motivaci pro obnovení této tradice v obcích na Kolínsku musela vyloučit.

Jako druhou možnou motivaci jsem zvažovala možnost slavností zviditelnit obec v okolí. V tomto případě by též motivace vycházela od vedení obce. Výzkum však ukázal, že i když všechny sledované obce přijali nápad slavnosti ve vsi obnovit kladně, nebyly sami strůjcem tohoto nápadu. Vždy s iniciativou na obnovení tradice přišla skupina či jedinec z řad obyvatel obce a požádal obecní úřad a vedení obce o spolupráci a spolufinancování slavnosti. U zkoumaného vzorku bychom narazili v tomto ohledu pouze na jednu výjimku, a to obec Konárovice. V Konárovicích je toto tvrzení sporné, protože iniciátorem akce byla starostka obce a souběžně členka zdejší skupiny mládeže. Obecně však vyplývá, že o obnovení tradice neměli zájem primárně obce, ale jejich obyvatelé. Zastupitelé obcí však přiznávají, že obnovení tradice vrací do ulic obcí život a láká k návštěvě i obyvatele okolních vesnic. *„Mnozí se pak vrací i na další akce pořádané obcí, mládežníky nebo jinými spolky... třeba rybářské závody, čarodějnice,*

³⁸ Ukázkou rozpočtu Staročeských májů uvádím v příloze 6.

dětské dny a podobně.“³⁹ Získání prestiže v okolí je tedy jedním z motivů, proč s obnovou tradice vedení obcí souhlasilo a aktivně slavnosti podporuje.

S pořádáním různých folklorních slavností a jiných tradičních akcí v obci se vedením obcí otevírá i více možných cest ke státním a evropským dotacím na rozvoj kulturního života na českém venkově.

Uvedla jsem, že z výzkumu vyplynulo, že o obnovení májových slavností na Kolínsku stáli hlavně občané vesnic. Proto musíme motivaci pro obnovení slavností hledat právě u lidí, kteří se s tímto nápadem obrátili na vedení obcí. Zde již nemůžeme jejich motivaci paušalizovat. Sledovala jsem pouze tři obce, kde byla tradice obnovena a v každé obci se o obnovu postarala trochu jiná skupina lidí, proto si jejich motivaci ukážeme odděleně.

V Konárovicích s nápadem na obnovení tradice Staročeských májí přišla paní starostka, tehdy ani ne pětadvacetileté děvče. Jednání s obecním zastupitelstvem měla ze všech zkoumaných obcí nejjednodušší, protože byla jeho součástí. *„Máje jsem chtěla obnovit proto...prostě na to, jak jsme velká obec zde bylo jen málo akcí, kde se sešlo více obyvatel najednou. Většinou to byli sami fotbalisti, sami myslivci a tak. Ale aby se zapojilo hodně lidí a hodně diváků, tak to moc ne. I na dětský den přijdou jen lidi s dětmi a nikdo jiný. To jsem chtěla změnit a tak, když jsem se dozvěděla, že zde Máje kdysi byly, tak jsem chtěla vědět jaké byly. Bohužel mi o tom neměl pořádně kdo povídat. Ale obrátila jsem se na májáky v Ovčárech a v Jestřabí Lhotě a přes tamní známé jsem se dostala jak k tomu, co je všechno potřeba zařídit, tak třeba k textu proslovu při popravě krále... Když jsem o tom vyprávěla mezi kamarády tady, tak se jim Máje líbili a říkali, že do toho by šli se mnou. No a teď jsme tady už pokolikáté? (smích)“*⁴⁰

V Konárovicích tedy tradice staročeských májí plní funkci hlavně setkávací a propojuje tak různé skupiny místních obyvatel. Mezi aktivními pořadateli najdeme mládež, ale i obyvatele v produktivním věku jako doprovodné postavy, navíc se zapojují i mladí z nedalekého Jelena. Mezi přihlížejícími pak najdeme děti, obyvatele v produktivním věku se svými rodinnými příslušníky a přáteli (Máje jsou lákadlem pro návštěvy), ale i starší obyvatele obce, kteří téměř své obydlí neopouští. Slavnost je tak

³⁹ Starostka obce Konárovice Dana Jechová

⁴⁰ Starostka obce Konárovice Dana Jechová

místem a časem pro setkávání sousedů, kteří se jinak celý rok skoro nevidí i možností poznávat nové lidi a nové obyvatele obce. Svůj účel tedy beze zbytku naplňují.

Ve Velkém Oseku přišla s myšlenou obnovit tradici skupina asi deseti lidí vedená paní Evou Žilkovou. Přímou s paní Žilkovou jsem neměla možnost mluvit, starosta obce však její motivaci popsal jako snahu o obnovení tradičního života na vsi a zapojení do dění v obci mladé lidi z obce. Někteří mladí lidé se do dění v obci v průběhu kalendářního roku aktivně zapojovali. Dle pana starosty šlo však spíše o jednotlivce, nikoli větší skupinu náctiletých. Právě Staročeské máje tyto jedince spojili a zdejší mladí lidé se začali více angažovat i v dalších akcích pořádaných obcí (např. Akce „Z“, Eleven Velkooseckého běhu na 6 km, 12 km a 14 km pro vozíčkáře, ochotnické divadlo aj.). Účast na májové slavnosti zůstala dobrovolnou, a přestože se musí mladí lidé z obce zapojit aktivně i při přípravách, je práce pro ně stále spíše zábavou, vzhledem k tomu, že organizační aspekt má na starosti skupina dospělých kolem hlavní organizátorky akce. Snaha spojit mladé lidi navzájem a zapojit je do dění v obci, kde žijí a mnozí i nadále žít budou byla naplněna do značné míry. Důkazem toho je počet mladých lidí, kteří se začali aktivně podílet na kulturním programu obce a kteří přichází i s vlastními nápady, jak obec oživit či zvelebit a neváhají pro to obětovat kus své práce a volného času.

Zatímco ve Velkém Oseku a Konárovicích šlo při obnově tradice Staročeských májů o rozšíření kulturního života obce, zapojení mladých lidí do dění v obci a sdružení různých vrstev obyvatel obce, ve Veltrubech byl první impulz pro obnovu tradice zcela odlišný. První ročník, konaný roku 2010, byl pojat jako charitativní počin, kdy byl výtěžek slavnosti věnován severomoravským obcím postiženým záplavami. Tento ročník měl zůstat pouze aktem solidarity a v roce 2010 ještě nebylo plánováno v pořádání Staročeských májů pokračovat. Místní obyvatelé však první ročník přijali velmi kladně a byli velmi zklamaní, když je napřesrok tato veselice minula. Mládež se navíc během prvního ročníku natolik stmelila, že se po dvou letech rozhodla v tradici pokračovat a vedení obce tento nápad přijalo velmi kladně. Iniciativa však vyšla od mládeže: *„Pak nám bylo líto, že hned druhý rok máje nebyly. Sice jsme jeli do Sendražic, jako jsme jezdili dřív, ale nějak to nebylo ono, když už jsme jenom přihlíželi. Tak jsme si řekli, že kdyby nás bylo dost, kdo by do toho zase šel, tak by to bylo super! Sice to byl spíš víc nápad holek než kluků, ale je u toho tolik srandy, že to za*

*to stojí.*⁴¹ Můžeme tedy říci, že ve Veltrubech nepocítovali potřebu propojit mládež s dalšími občany obce ani nepocítovali potřebu ozvláštnit společenský život v obci, i když přesně tyto následky obnovení tradice Staročeských májů ve Veltrubech mělo. Primární motivací pro obnovu tradice byl úspěch charitativního ročníku, společně zažitá legrace a v neposlední řadě uznání místních občanů.

Výzkum v obcích na Kolínsku tedy ukázal, že motivace pro obnovu tradice Staročeských májů je velmi široká a odráží potřeby dané konkrétní obce, respektive potřeby občanů dané obce. Ve všech mnou zkoumaných obcích vycházel popud od obyvatel obce různých věkových skupin a vždy se setkal s vřelým přijetím vedení obce. Impulzem pro obnovení tradice bylo pro občany sledovaných vsí oživení kulturního života v obci, zapojení mladých lidí do aktivit obce, vytvoření příležitosti pro setkávání celé komunity obce a v neposlední řadě vytvoření takové činnosti, která mládež baví a rozvíjí jejich samostatnost v rámci obce (vždy si mládež část oslav zařizuje sama). Obecní úřady na oplátku za svou spoluúčast na tradici Staročeských májů získávají jistou prestiž mezi okolními obcemi, dostávají se díky slavnostem do širšího povědomí možných budoucích spoluobčanů (o slavnostech v obcích Kolínska pravidelně informuje Kolínský deník, jsou vyvěšovány plakáty) a otvírá se jim cesta k možným dotacím (státním i evropským) v rámci rozvíjení folkloru a tradic na českém venkově. Finanční prospěšnost slavnosti pro obce či pořadatele akce se nepotvrdila.

⁴¹ R15

10 Motivace mládeže pro účast na tradici Staročeských májů

Nositelem tradice Staročeských májů na Kolínsku je mládež. A to jak v obcích s nepřerušenuou tradicí slavnosti, tak v obcích s tradicí obnovenou. Je tedy otázkou, co dnešní mládež vede k účasti na této tradici. A zda je rozdíl v motivaci pro účast na májových slavnostech jiný ve vsích s trvající tradicí těchto slavností a ve vsích, kde byla tato tradice uvedena v praxi v posledních několika letech.

V prvním případě, tedy obcích s nepřerušenuou tradicí májových slavností, jsem uvažovala hlavně otázku sounáležitosti mládežníků v obci a jejich pocitu, že patří do určité skupiny. Tento předpoklad se mi však nepotvrdil zcela, respektive ne u dnešních zástupců mládeže v těchto obcích.

Respondenti ve věku nad 30 let, kteří se májových slavností účastnili jako májáci v obcích s nepřerušenuou tradicí Staročeských májí uváděli, že jejich účast na akci byla výsadou, nikoli povinností. Šlo jim tedy o pocit sounáležitosti s touto „vyvolenou“ skupinou mladých lidí v obci. Zvláště pro dívky bylo pozvání mezi májovou mládež důležité. Kdyby jej nedostaly, cítily by se odstrčené, nežádoucí, nechtěné. Účastnit se májových slavností jako součást májové mládeže bylo aktem sounáležitosti. Kdo nebyl mezi májáky pozván, z nějakého důvodu jimi nebyl přijímán. Byl postaven mimo společnost mladých lidí v obci.

V současné době tento pocit sounáležitosti s privilegovanou skupinou není zásadní. Naopak. Dnešní mladí lidé se snaží být více samostatní, jedineční. A svou jedinečnost dávají najevo i v rámci aktivit spojených se Staročeskými máji. Současní účastníci májových slavností již neberou pozvání mezi májovou mládež jako výsadu, ale spíše jako další povinnost, kterou budou muset plnit. Mnoho mladých lidí považuje Máje za akci několika lidí, kterým propůjčují tu výsadu, že s nimi budou právě oni spolupracovat. Tento aspekt jsem nastínila již v kapitole o Staročeských májích v Ovčárech. Mladší mládež se nechce slavností účastnit, protože má pocit, že by tím mohla utrpět jejich vlastní sebeúcta či obraz, který o sobě vytváří. Vzpomeňme výrok patnáctileté slečny z Ovčár o tom, že „*nebude trapčit*“. Dnešní mládež je mnohem více individualizovaná, což je dané do jisté míry i současnou výchovou k individualismu. Děti jsou v posledních letech vedeny k tomu, aby dělaly jen to, co sami chtějí a z čeho jim kyne osobní prospěch. U mládeže pak převládá právě vidina osobního prospěchu. Ten jim však účast na májových slavnostech nezajistí. Ano, ve všech sledovaných

obcích mají účastníci slavnosti vstup na májovou zábavu zdarma, ale účast na májové slavnosti je stojí mnohem více času a práce, než jsou někteří mladí ochotni obětovat. Navíc větší snahu vydělit se z kolektivu můžeme sledovat i u mladých, kteří se rozhodnou stát členy májové mládeže. Zatímco např. mladí před deseti lety tvořili jednu velkou skupinu májáků, dnes se májáci skládají z mnoha menších skupinek kamarádů, kteří své síly spojí jen jednou ročně, právě při příležitosti májových oslav. Vzhledem k tomu, že jsou mladí součástí menších skupinek, kde mají své pevně dané místo, nemají potřebu být plnohodnotnou součástí větší skupiny, v jejímž rámci by zastávali např. pozici méně váženou.

Můžeme tedy říci, že pocit sounáležitosti májové chasy není pro dnešní mládež určující a není tedy dostatečnou motivací pro jejich účast na slavnosti Staročeských májů. Naopak dle výpovědí respondentů (jak v obcích s trvajícím, tak v obcích s obnovenou tradicí slavnosti) je pro ně určující pocit odlišení. Ne od ostatních májáků, či obyvatel obce, ale od svých přátel mimo tuto komunitu. Staročeské máje se neslaví v každé vsi v Čechách, natož ve městech. Účast na takové tradici tedy májáky odlišuje od jejich vrstevníků z měst či obcí, kde se slavnosti nekonají. Mimo komunitu obce je tedy pro mladé lidi výsadou patřit mezi májovou mládež, protože se tím odlišují, mají jedinečné zážitky, které mohou se svými přáteli sdílet a které je v rámci takové skupiny činí zajímavými.

Dalšími motivy pro účast na májových slavnostech jsou pro dnešní mládež již netradiční zážitky jako stavba hranice na čarodějnice (ještě před dvaceti lety byla práce se dřevem pro chlapce běžnou záležitostí, dnes někteří náctiletí drží poprvé v ruce sekerku, natož třeba motorovou pilu), výprava do lesa pro stromky, výroba čarodějnice či práce se slámou či chvojím provázené mnoha veselými událostmi, na které budou moci jednou vzpomínat. Pro většinu dotázaných je tak další motivací pro jejich účast na májových slavnostech možnost zažít legraci. Méně často uváděným důvodem, avšak velmi běžným je i možnost pít alkohol již před osmnáctým rokem věku. Tato motivace je častější u chlapců než u dívek. Přestože je pití alkoholu do plnoletosti v České republice zakázané, během májových slavností je tak zažité, že jej nikdo příliš neřeší. Nutno podotknout, že včetně rodičů májáků (hlavně těch, kteří se ve svém mládí sami slavností účastnili). Dodržují se sice pravidla, že hlavně nováčci nesmějí vypít mnoho, ale úplná abstinence se od nich neočekává. Možnou volnou konzumaci alkoholu musíme tedy jako možnou motivaci též uvažovat.

V neposlední řadě musíme zmínit milostná vzplanutí mládeže. Nejedna dívka či chlapec se zapojuje do činnosti májové mládeže z toho důvodu, že usiluje o přízeň někoho, kdo již do této skupiny patří. To, že se stanou součástí stejné skupiny lidí, jim dává možnost být svému vyvolenému blíže, možnost jej lépe poznat, a hlavně jej zaujmout. S touto motivací se setkáváme hlavně u mladších děvčat (většinou ve věku od dvanácti let), která si mezi májáky vyhlédnou starší chlapce, se kterými nemají možnost být jinak více v kontaktu. Taková děvčata chtějí být součástí májové mládeže co nejdříve a začínají tedy tančit v kroji již ve čtrnácti či patnácti letech. U chlapců je situace jiná. Chlapci ve stejné situaci, tedy kdy si vyhlédnou některou z tanečnic, se začínají mezi májovou mládež zapojovat až kolem osmnáctého roku. Většinou je jejich zájem totiž vázán na děvčata mladší, než jsou oni sami, a potřeba zapojit se do stejného kolektivu nastává tedy v pozdějším věku.

Zajímavé je, že motivace pro účast na tradici Staročeských májí je u mladých lidí z obcí s přerušnou i nepřerušnou tradicí obdobná. Nutno podotknout, že v obcích s obnovenou tradicí slavnosti se s nápadem do slavnosti zapojit ztotožnila vždy relativně velká skupina mladých lidí, která byla jen doplněna dalšími zájemci (o legraci, partnera, vlastní jedinečnost?).

Zároveň musím zdůraznit, že veškerá popsaná motivace pro účast na slavnosti byla hodnocena u mladých lidí, kteří se do slavnosti zapojují až v teenagersším věku či starší. Mladší účastníci slavností, tedy děti, nemají motivaci pro účast takto vymezenou. Z rozhovorů s májáky, kteří s účastí na slavnostech začínali jako děti vyplývá, že jejich účast byla ve věku, kdy se mohli sami rozhodnout, zda chtějí či nechtějí tančit v kroji již tak samozřejmě, že je ani nenapadlo o ní uvažovat. Účastnice Staročeských májí v Jestřabí Lhotě nad tématem zauvažovala takto: *„No vidíš, nad tím sme asi nikdo nikdy nepřemejšleli! Když vezmu ty co jsme začínali tancovat společně, tak nás tam vlastně jako děti přivedli už naši nebo vo dost starší bratrance a tak. A jako pěti-šestiletý sme určitě tancovat chtěli. To vím. Už jenom abychom se jako holky navlíkli do kroje (smích) a kluci mohli prolízt všechny baráky (smích). No a pak ani nevím... Prostě už sme byli taková parta, že nás ani nenapadlo, že by to bylo jinak! Popravdě nevím, jestli by sme tancovali všichni co tancujem, kdyby sme se třeba v těch patnácti měli rozhodovat jestli chcem... já teda určitě jo! Ale třeba za některý kluky bych ruku do vohně fakt*

*nedala!*⁴² Další otázkou tedy je, co motivuje stávající tanečnický v účasti na tradici pokračovat. V odpovědích na tuto otázku nacházíme podobné motivace jako v případě motivací pro obnovu tradice májových slavností. Většina respondentů uvádí důvody jako zachování tradice v obci pro další generace, spolupráci mladých lidí v obci, propojování spolupráce různých generací v obci a v neposlední řadě zapojení mladých lidí do dalších aktivit v obci. Tento názorový posun vidím ve vyšším věku tázaných respondentů (všichni aktivně absolvovali alespoň 3 sezony slavnosti) a tedy i v jiných zastávaných hodnotách než u mladších respondentů.

⁴² R8

11 Zhodnocení výzkumných otázek a předpokladů

Na počátku výzkumu jsem předpokládala, že budou ve sledovaných obcích patrné rozdíly v tradici Staročeských májů. Tento předpoklad se naplnil v plné míře. Ve sledovaných obcích jsou patrné rozdíly ve způsobu slavení a pořádání tradice Staročeských májů. Tyto rozdíly jsou různého charakteru a míra rozdílnosti je též různá, od drobných odlišností, např. zda zdobí špičku Krále barvy trikolory, až po ty zásadní, např. kdo je primárním pořadatelem akce či jakým způsobem je vztyčován Král. Zatímco v obcích s trvalou tradicí stavění májů jako jsou Ovčáry, Jestřabí Lhota, Volárna a Sendražice je hlavním organizátorem místní mládež, v obcích s obnovenou tradicí je to skupina dospělých lidí v obci s těsnou vazbou na místní obecní úřad. Další výrazný rozdíl můžeme pozorovat ve využití techniky při stavbě Krále. Původní techniku stavění Krále s využitím lan, žebříků a bidel nacházíme již jen na Volárně a v Jestřabí Lhotě. Všechny ostatní obce při vztyčování Krále využívají jeřáb. Nejvíce rozdílů pak naházíme v průběhu samotné slavnosti. Zde nalezneme rozdíly hlavně v počtu a seskupení doprovodných postav a pořádání či nepořádání divadla popravý krále máje. Nejvýraznější rozdíl je tak mezi obcemi Volárna, kde krojovaný průvod nedoprovázejí vůbec žádné doprovodné postavy ani zde po odtančení besedy nepořádají divadlo, a např. Konárovicemi a Jestřabí Lhotou. V obou vsích se pořádá divadlo popravý krále máje, ale průvod doprovází i mnoho doprovodných postav. V Konárovicích je to nad rámec běžných postav sledované oblasti (tedy krále, kecala a drábů) i bubeník a výběrčí daní, v Jestřabí Lhotě ženy v krojích nabízející průvodu občerstvení. Sendražice se zcela odlišují tím, že jsou jedinou obcí na Kolínsku, kde tančí krojovaná mládež kromě České besedy i besedu moravskou a chlapci se májové slavnosti účastí v krojovém kostýmu. Tyto rozdílnosti tradice nemůžeme připsat geografické vzdálenosti sledovaných vsí, protože podobný průběh slavnosti měli obce vzdálené (např. Ovčáry a Konárovice), a naopak sousedící obce (např. Ovčáry a Volárna) měli mnohdy průběh zcela odlišný.

Naopak v předpokladu, že větší rozdíly ve slavení tradice Staročeských májů jsou mezi obcemi s nepřerušenu tradicí slavnosti a obcemi, kde byla tradice v posledních letech obnovena, jsem se mýlila. Obce, kde byla slavnost v posledních letech obnovena mnohdy čerpali ze zkušeností obcí, kde tradice výrazně přerušena nebyla (např. Konárovičtí od májáků z Ovčár a Jestřabí Lhoty). Rozmanitost pořádání a slavení tradice Staročeských májů je tedy stejná mezi všemi obcemi, nikoli jen mezi obcemi

s přerušenu a nepřerušenu tradicí. Jediným unikátním odlišením bylo zavedení barevného rozlišení kolon během České besedy ve Velkém Oseku. Toto odlišení je však unikátní v celém výzkumném vzorku a nemůžeme tedy na jeho základě tvrdit, že je větší rozdíl ve Staročeských májích mezi obcemi s nepřerušenu a obnovenou tradicí.

Stejně jako předpoklad o větší rozdílnosti ve slavení Staročeských májů mezi obcemi s nepřerušenu a obnovenou tradicí této slavnosti se mi nepotvrdil ani předpoklad, že hlavním impulzem pro obnovení tradice Staročeských májů v obcích, kde byla tato tradice přerušena, je možný finanční zisk ze slavnosti. Finanční zisk obce z pořádání májové slavnosti není nijak výrazný. Naopak jde o akci pro pořadatele finančně náročnou. Hlavní motivací pro obnovu tradice tedy není finanční zisk. Výzkum navíc ukázal, že hlavní motivace pro obnovu tradice Staročeských májů nevycházela primárně od obecních úřadů, ale od obyvatel obcí. Motivace skupin obyvatel, kteří se zasadili o obnovení tradice Staročeských májů v obcích Konárovice, Veltruby a Velký Osek byla vždy specifická pro danou obec. Nemůžeme tedy definovat jediný možný důvod, proč tuto tradici obyvatelé obcí chtěli obnovit, avšak obecně lze říci, že všechny důvody se týkaly mezilidských vztahů. V Konárovicích chtěli umožnit setkávání různým vrstvám obyvatel obce, ve Velkém Oseku zapojit do dění v obci mladé lidi, ve Veltrubech byl první impulz pro obnovení tradice Staročeských májů charitativní (pomoc severomoravským obcím po povodních).

Nezajímala jsem se pouze o motivaci obcí, respektive skupin obyvatel, pro obnovu májových slavností, ale i motivací mládeže, která je stále nositelem této tradice. Zajímalo mě zda, je hlavní motivací mládeže zapojit se do příprav slavnosti Staročeských májů snaha zapojit se do kolektivu. Tato motivace se potvrdila pouze u mládeže minulé. Tedy mládeže, která se do příprav slavnosti zapojovala ve svém mládí a dnes tvoří obyvatele obce v produktivním věku. Naopak dnešní mládež nepovažuje sounáležitost se skupinou mládeže za hlavní důvod jejich účasti na tradici Staročeských májů. Naopak jedním z hlavních důvodů je snaha odlišit se od jiných známých patřících do jiných než májových kruhů. Vzhledem k větší mobilitě mládeže (např. lepší síť veřejné dopravy, častější vlastnictví dopravních prostředků mladými lidmi – skútry, motocykly i automobily, snazší cestování nejen po ČR, ale i v zahraničí) se rozšiřuje i okruh přátel mládeže. Nespadají sem již jen obyvatelé vsí, okolních vesnic, popřípadě spolužáci z nejbližšího města. Současná mládež má mnohem větší přátelskou platformu, zahrnující spolužáky a přátele i ze vzdálenějších částí ČR než je

Kolínsko, popřípadě i přátele zahraniční. Nemá tedy potřebu být nutně součástí právě skupiny májáků ve své obci, když může být součástí jakékoli jiné skupiny, kde může zastávat např. prestižnější pozici, než by zastával mezi májáky. Avšak právě kvůli širší přátelské platformy je pro dnešní mládež těžší se v rámci všech těchto známých nějak odlišit, být výjimečným. A to jim umožňuje účast na tradici Staročeských májích, která se udržuje jen v některých částech ČR. Mezi další důvody pro zapojení se do tradice Staročeských májí pak patří možnost konzumace alkoholu před dosažením plnoletosti, zažitá legrace a možnost přiblížit se svým milostným idolům, kteří se slavností již účastní. Až ve věku kolem 20 let se u májáků objevují motivy jako zachování tradice pro další generace a obohacení kulturního života v obci.

Posledním mým předpokladem bylo, že slavnosti Staročeských májí budou i nadále na Kolínsku obnovovány. Během výzkumu však nebyla obnovena či zavedena tradice Staročeských májí v žádné obci Kolínska. Naopak současné potíže s pořádáním slavností Staročeských májí v některých sledovaných obcích naznačují trend opačný. Organizátoři slavností se potýkají se snižujícím se zájmem mládeže zapojit se do časově náročné aktivity jakou májové slavnosti jsou. Snižuje se i počet návštěvníků slavností. Zde však musím podotknout, že úbytek návštěvníků nepocitují jen májové slavnosti, ale i jiné venkovské zábavy, jako jsou např. pálení čarodějnic, dětské dny, pout'ové a posvícenské zábavy, vesnické plesy. Hlavní důvod vidím v rozšiřující se nabídce zábavních i rodinných akcí (např. bohaté programy kina, letní festivaly, zábavní akce televizních postav, odpoledne pro děti v nákupních centrech) a ochotě lidí za těmito událostmi cestovat i větší vzdálenosti.

12 Konec revitalizace tradice Staročeských májí na Kolínsku?

Tato práce měla podle původního plánu vznikat v letech 2011-2013. Vzhledem k osobním záležitostem, které však nemají pro práci žádný význam, bylo dokončení práce o několik let odloženo. Nejprve jsem tento odklad považovala za limitující. Posléze se ukázalo, že opak je pravdou. Zatímco roku 2013 bych zde zastávala názor, že je obnova tradice Staročeských májí na Kolínsku v počátku, dnes si již tímto výrokem jistá nejsem. Právě naopak.

Všechny mnou popsané obnovené slavnosti Staročeských májí na Kolínsku byly obnoveny v letech 2008–2012. Máje byly v této době obnovovány i v okolí Poděbrad, Kutné Hory či Českého Brodu. Neobnovovaly se jen tradice Staročeských májí, ale i např. pálení čarodějnic či masopusty. Předpokládala jsem tedy, že jde o počátek postupného návratu k tradicím českého venkova. Od roku 2014 však v oblasti Kolínska nedošlo k zavedení žádných dalších aktivit tohoto rázu. Dokonce ani v obcích, kde již některá z jmenovaných tradic fungovala a bylo plánováno zavést do života venkovských obyvatel další (např. masopust v Ovčárech – měl být obnoven roku 2012, ale dodnes se nekonal). O plošný návrat již zapomenutých tradic tedy nešlo. V některých obcích nejen, že nedošlo k plánovaným inovacím, ale dokonce není jisté, zda se současné tradice udrží i v příštích letech.

Přestože o obnovu dalších tradic stojí vedení obcí i samotní obyvatelé obcí, k obnově stále nedošlo. Problém vidím v tom, že ani obec ani občané nestojí o to, stát se hlavním organizátorem akce. Obecní úřady by zavedení nových či obnovení starých tradic uvítaly pouze jako spolupřátel. Stejný postoj zastává většina spolků v obcích. Obyvatelé obce by se do akce rádi zapojili jako diváci, nikoli však jako aktéři. Tuto situaci si můžeme ukázat na zmiňované obnově masopustu v Ovčárech. V roce 2010 přišla ovčárecká mládež a nápadem, že by obnovila tradici masopustu v obci. Stejný nápad mělo tehdy i SDH Ovčáry. Obec s nápadem souhlasila s tím, že oba spolky budou na tradici spolupracovat. Pro vedení obce to znamenalo, že si spolky sami vyrobí a zafinancují masopustní kostýmy a vedení obce akci jen formálně zaštití. Žádný původní masopustní kostým se v Ovčárech nezachoval a bylo tedy nutné pořídit kostýmy nové. Když začaly oba spolky zjišťovat, jak masopusty probíhají v jiných vsích a hledat inspiraci pro výrobu kostýmů, uvědomily si, že tolik financí, aby mohly kostýmy pořídit ze spolkových fondů nemají. Začaly proto se zastupitelstvem obce jednat o odložení

termínu a možné finanční pomoci obce na pořízení všech kostýmů. Obec však veškeré náklady nést nechtěla. Mezitím se v roce 2012 uskutečnil dětský den formou pohádkového lesa, kde bylo potřeba zajistit pohádkové postavičky na 10 soutěžních stanovišť. Tento počín ukázal, že Ovčáráci mají velký problém s přestrojováním do kostýmů. Přestože se v minulosti v Ovčárech konaly karnevaly pro dospělé, dnešní dospělí, a dokonce i velká část mládeže (kupodivu i mnoho těch, kteří oblékají krojový kostým o májové slavnosti), mají zábrany objevit se v kostýmu na veřejnosti. Na dětském dni se podílely všechny spolky obce (zahrádkáři, rybáři, myslivci, mládež, místní důchodkyně, aj.). Přestože se tedy akce účastnilo mnoho lidí, obsadit 10 kostýmů pohádkových postaviček (např. dlouhý, široký a bystrozraký, vodník, ohnivý mužíček, čarodějnice, princezna) byl vskutku nadlidský úkol. Tato zkušenost (masopustních postav je skutečně mnohem více než 10) spolu s otázkou financování akce zapříčinila, že o obnovu této tradice ztratily zájem jak oba spolky, tak obec. Obdobná situace, tentokrát týkající se Staročeských májí nastala před několika lety v Němčicích. Mnoho hlasů zde volalo po obnovení tradice Májí, avšak skupina lidí, kteří byli ochotni se do májové slavnosti zapojit aktivně, čítala jen asi 14 lidí a organizace akce se nechtěl chopit nikdo, přestože bylo vedení obce ochotno slavnost z velké části financovat. Problém s organizační záštitou českých venkovských tradic se nevyhýbá ani těm tradicím, které již „fungují“.

V současné době se s organizačními potížemi májových slavností potýká hlavně Jestřabí Lhota, kde tato situace trvá již druhou sezonu. Hlavním problémem je zde to, že se všichni mladí chtějí slavnosti účastnit, ale nikdo ji nechce organizovat. Lhotecká mládež dokonce oslovila vedení obce, zda by přejalo veškerou záštitu akce, ale prozatím nebylo rozhodnuto. OÚ sice nechce o slavnosti přijít, ale zároveň nechce do akce investovat více než doposud. Prozatím se vždy nakonec mládež vzchopila a Staročeské máje zorganizovala sama.

Problémy však nepocítuje jen Jestřabí Lhota. Jak jsem již uvedla, Sendražice se potýkají s markantním úbytkem zájmu o májku u domů obyvatel obce, na čemž do jisté míry samotná slavnost stojí. Ovčáry a Volárna zase řeší zmenšující se zájem mladých lidí o aktivní účast na slavnosti. Doba se zrychluje, mladí mají velké množství časově náročných koníčků, mnoho mladých lidí z obcí odchází za studii do velkých měst a nechce se tak vázat k dalším povinnostem. V dnešní materiální době mnoho mladých raději tráví čas na placených brigádách, které jim otevírají cestu k vytouženému

cestování či materiálním požitkům (Kolik osmnáctiletých vlastní své první auto hned krátce po nabytí plnoletosti?), než aktivitami, z kterých jim primárně žádný užitek neplyne. Ano, během májových slavností, pálení čarodějnic či masopustu si sice užijí hodně legrace, ale stojí je to mnoho času a práce. Hodnotu těchto tradic dokážou v mnohém pochopit až ve zralejším věku. Mnohdy až ve chvíli, kdy si uvědomí, že by o tyto tradice mohly přijít jejich budoucí děti.

Většina starých tradic na českém venkově byla odnepaměti v rukou mladých lidí. A je tomu tak i dnes. I dnes si mladí lidé uvědomují hodnotu těchto tradic. Problém je však v tom, že hodnotu tradice pochopí o několik málo let později, než je nutná jejich aktivní činnost pro to, aby tato tradice nadále přežívala. V současné době tak mají paradoxně větší perspektivu do budoucna ty tradice, které byly v posledních letech obnoveny a které jsou pod záštitou obce či skupiny starších obyvatel obce. Takové tradice totiž kladou na mladé lidi menší časové nároky a znamenají pro ně méně povinností. Mnoho výchovných poradců by s tímto postupem nesouhlasilo z toho důvodu, že ubírat mladým lidem povinnosti není vhodné pro jejich budoucí vývoj a jejich schopnosti v dospělosti. Musím však podotknout, že zde nejde o kvalitu budoucího života mladých lidí, ale o přežití tradice Staročeských májů na Kolínsku. Pro udržení tradice Staročeských májů je mírný přesun zodpovědnosti na starší jednotlivce či dokonce instituce v současné době klíčový.

Momentálně nejsem schopna nastínit jinou perspektivu (ač bych si to přála) Staročeských májů na Kolínsku. A tak jen další vývoj ukáže, zda se bude moci (třeba za několik let) tradice znovu více posunout směrem k mládeži a její samostatné aktivitě.

13 Závěr

Cílem předložené práce bylo popsat možné rozdíly v pořádání a slavení tradice Staročeských májů na Kolínsku a důvody pro její revitalizaci v obcích Kolínska.

Výzkumem se prokázalo, že rozdíly v organizaci i slavení tradice Staročeských májů na Kolínsku jsou velmi pestré. Rozdíly nacházíme ve využití techniky (např. využívání jeřábu pro stavbu Krále), postavách organizátorů akce (např. mládež či zájmová skupina v obci) i jejich účinkujících (např. pouze svobodní mladí lidé nebo účinkující od dětského věku). Nejvýraznější rozmanitost můžeme pozorovat během samotné slavnosti. Tradice má v různých obcích různou podobu, přičemž obce ležící blíže u sebe se vzájemně ovlivňují více než ty vzdálenější. Nutno podotknout, že toto ovlivňování vždy nevede k podobnosti slavnosti, ale mnohdy naopak k jejím odlišnostem ve snaze se od okolních obcí trochu odlišit, být unikátní (např. dívky v Ovčárech nosí jako jediné ze zkoumané oblasti černé punčochové kalhoty). Podobnosti ve slavení tradice Staročeských májů můžeme však najít i mezi obcemi, kde byla tato tradice v posledních letech obnovena a obcemi s tradicí trvalou. Tyto vsi často čerpali inspiraci pro obnovu tradice v obcích, kde tato tradice nikdy přerušena nebyla, proto nesou některé shodné prvky slavnosti právě těchto vsí (např. Konárovičtí tančí Českou besedu téměř shodně s Ovčáráky, od kterých čerpali při obnovování tradice inspiraci). Obce, kde byla tradice po desetiletích obnovena mohly do slavnosti zanechat i novější prvky, které se v tradici dříve neobjevovaly a které by v obcích s tradicí nepřerušenu byly přijímány obyvatelstvem mnohem pomaleji a vlažněji (vzpomeňme např. velkoosecké barevné rozlišení kolon). Zároveň si mohli ze známých průběhů tradice v okolí vybrat to, co považovali pro svou obec za podstatné a žádoucí.

Z pohledu obcí a jejich obyvatel jsem zkoumala důvody pro obnovu tradice Staročeských májů na Kolínsku. Výzkum ukázal, že motivace pro obnovu této tradice je vždy specifická a odráží potřeby obyvatel obce. Výzkum tak nepotvrdil moje předpoklady, že je tato tradice do obcí zaváděna na základě impulsu vedení obce a za účelem zisků pro obec, ať už prvoplánově finančních či prestiže. Kromě přímého finančního přínosu však zavedení tradice do obcí mělo přesně tento efekt. Obce získali na prestiži, díky tradici se otevřeli návštěvníkům a v neposlední řadě se jim otevřela i cesta ke státním a evropským dotacím pro oblast kulturního rozvoje českého venkova. Obnovení tradice však vedlo i k naplnění původních cílů, pro které bylo obyvatelstvem

ve vsích obnovení tradice navrženo. Tyto cíle byly specifické pro každou sledovanou obec. Vzhledem k tomu, že výzkum proběhl pouze ve třech obcích, kde byla tato tradice obnovena, nemůžeme důvody pro její obnovení paušalizovat. Jako velmi obecný společný ukazatel však můžeme definovat mezilidské kontakty. Ve výzkumu se odrážely v potřebě zapojit do dění v obcích mládež (Velký Osek), umožnit setkávání starším obyvatelům obce či vytvořit možnost pro setkávání a komunikaci různých vrstev obyvatelstva obcí (Konárovice). Zcela jedinečný důvod měli pro zavedení tradice v obci Veltruby. Prvním impulzem byla snaha vybrat peněžní prostředky na pomoc severomoravským obcím postiženým povodněmi a pořádání májové slavnosti bylo prostředkem, jak tohoto cíle dosáhnout. Vzhledem k malému výzkumnému vzorku však věřím, respektive jsem si naprosto jista, že v širším výzkumu bychom našli mnoho dalších motivací pro obnovu této tradice. Předpokládám však, že by tyto motivace též odpovídali potřebám obyvatelstva konkrétní obce.

Pro další možné revitalizace této tradice v dalších obcích je tedy dle mého názoru důležité uvědomění si potřeb obyvatel a získání dojmu, že právě tyto potřeby mohou být uspokojeny formou májové slavnosti. V zásadě obnova tradice Staročeských májí závisí na iniciativě obyvatel obcí a ochotě vedení obcí tuto tradici podpořit.

Výzkum též ukázal zajímavý fakt, že pro budoucí udržení tradice Staročeských májí na Kolínsku, bude v současné době žádoucí přenést část kompetencí za organizaci tradice do rukou skupiny dospělých jedinců či pod ochranná křídla obecní instituce. Současný stav Staročeských májí, kde tuto funkci zastává mládež (téměř všechny obce s nepřerušenu tradicí stavění májí) ukazuje, že se v posledních několika letech mládež potýká s vnitřními problémy a hrozí, že tradice, tak jak existuje dnes, v těchto obcích zanikne. Nejvýraznějšími problémy mládežnických skupin je jejich fragmentace. V současné době mládež v obcích netvoří jednu kompaktní skupinu, jak tomu bývalo v minulosti (v Ovčárech např. ještě před deseti lety), ale je tvořena mnoha menšími skupinkami mladých lidí. Menší skupinky umožňují jedincům v rámci skupiny lépe vyniknout, zároveň zastávají mnohdy odlišné názory, čímž je ovlivněna komunikace i spolupráce těchto skupinek navzájem. Navíc zájem mládeže o zábavu formou májových slavností mírně klesá. Přičítám to rozšiřující se nabídce jiných zábav a možnosti mládeže za těmito zábavami cestovat a sdílet je s větším množstvím přátel prostřednictvím sociálních sítí (sociální sítě nevnímám prvoplánově jako negativum pro pořádání májových slavností – jejich prostřednictvím se mládežnické skupiny

domlouvají na účasti na májových slavnostech i rozšiřují povědomí o konání slavností mezi své další „přátele“). Problémem pro mládež je v současné době i časová náročnost příprav Staročeských májí. Přípravami (např. tréninky) tráví několik jarních měsíců. Současná mládež tuto dobu raději tráví na placených brigádách, které jim umožňují být finančně nezávislejší a využívat tak již zmiňovanou nabídku zábav i mimo obec. Vzhledem k časové náročnosti příprav májových oslav a složitější práci s fragmentovanou mládeží se snižuje i zájem mladých lidí o organizační posty v rámci Staročeských májí. Řešením by dle mého názoru mohl být přesun alespoň některých povinností mimo skupinu mládeže. Netvrdím však, že by toto řešení mělo být konečné. Je pravděpodobné, že se po několika letech opět situace obrátí a mládež získá své postavení v tradici Staročeských májí na Kolínsku zpět.

POUŽITÁ LITERATURA

BARNA, Gábor. *Religion, tradition, culture*. Budapest: Académiai Kiadó, 2007. 130 s.

BROUČEK, Stanislav a Richard JEŘÁBEK, ed. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Etnologický ústav AV ČR a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007. 284 s.

ČERVENÁ, Vlasta. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 2., Praha: Academia, 1998. 647 s.

DOHNALOVÁ, Marie, MALINA, Jaroslav. *Slovník antropologie občanské společnosti*. Brno: CERM, 2006. 778 s.

HLŮŠKOVÁ, Hana. *Tradičná kultúra a generácie*. Bratislava: Ústav etnológie SAV, 2000. 178 s.

HOLUBOVÁ, Markéta, PETRÁŇOVÁ, Lydie a WOITSCH, Jiří. *Česká etnologie 2000: Praha, vila Lanna 25.-26. října 2000*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2002. 273 s.

JEŘÁBEK, Richard, KŘÍŽOVÁ, Alena. *Biografický slovník evropské etnologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 207 s.

KARLOVÁ, Jana. *Slavnosti a rituály jako zpráva o obrazu světa*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. 189 s.

KLEVETOVÁ, Vladimíra: 1. máj v Čechách. *Český lid* 73, 1986, s.152-157.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové kroje z České republiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Dějiny odívání. 262 s.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Praha: Lidové noviny, 2004. 341 s.

Lidová kultura v obrazech: kolektivní monografie a CD-ROM s obrázky. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2009. 167 s.

MÍKA, Zdeněk. *Zábava a slavnosti staré Prahy: od konce 18. do počátku 20. století*. Praha: Ostrov, 2008. 351 s.

MRÁZKOVÁ, Tereza. *Staročeské máje v obcích Ovčáry a Jestřebí Lhota*. Brno: 2012, 44 s. Bakalářská práce, Masarykova Univerzita.

Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích: M-Ž. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003. 752 s.

PARGAČ, Jan. *Tradice v kulturním a společenském životě nymburské vesnice*. Praha: Univerzita Karlova, 1988. Acta Universitatis Carolinae.

PLESSINGEROVÁ, Alena: *Obraz současných společenských podmínek ve středočeské slavnosti „staročeské máje“*. Český lid 77, 1990, s. 47-50.

STAŇKOVÁ, Jitka, BARAN, Ludvk. *České a slovenské lidové kroje*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004. 151 s.

TONCROVÁ, Marta. *Etnokulturní tradice v současné společnosti: sborník příspěvků ze stejnojmenné konference pořádané Etnologickým ústavem Akademie věd České republiky 12. října 2006 v Brně*. Brno: Etnologický ústav AV ČR Praha - pracoviště Brno, 2007. 166 s.

TURNER, Victor Witter. *Průběh rituálu*. Brno: Computer Press, 2004. 194 s.

VÁCLAVÍK, Antonín. *Výroční obyčeje a lidové umění*. Luhačovice: Irena Voštová ve spolupráci s nakl. Atelier IM, 2010. 684 s.

VÁLKA, Miroslav. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 224 s.

VINCENCIOVÁ, Hana: *Tradice stavění májí a obřady letnic ve východním Polabí*. In: *Východočeský sborník historický*, Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích 9, 2000, s. 115-159.

ZÍBRT, Čeněk. *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy: prstonárodní pokud o nich vypravují písemné památky až po náš věk*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1889. 311 s.

ZÍBRT, Čeněk. *Veselé chvíle v životě lidu českého*. Praha: Vyšehrad, 2006. 636 s.

Internetové zdroje:

- <http://www.ovcary-obec.cz/>
- <http://www.jestrabi-lhota.cz/>
- <http://www.volarna.cz/>
- <http://www.veltruby.cz/>
- <http://www.velky-osek.cz/>
- <http://www.konarovice.cz/>
- <http://www.mukolin.cz/>

Další zdroje:

- Sociální síť Facebook
- Letáček k výstavě fotografií v Ovčárech – Staročeské máje Ovčáry 2010
- Přednášky Metodologie sociálních věd I a II (Upce, akademický rok 2011/2012)
- Kroniky obcí Ovčáry, Jestřabí Lhota, Volárna, Konárovice, Veltruby a Velký Osek

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – taneční pořádek České besedy.....	112
Příloha 2 – porovnání středočeského kroje a současných krojových kostýmů....	113
Příloha 3 – májová mládež sledovaných obcí.....	114
Příloha 4 – ukázka plakátů.....	117
Příloha 5 – přepis žertovného textu popravy krále.....	118
Příloha 6 – ukázka rozpočtu májové slavnosti.....	121
Příloha 7 – mapa.....	123

PŘÍLOHY

Příloha 1 – taneční pořádek České besedy

- I. část Úvod – Páni, dámy
 Sousedská – Počkej, já povím...
 Furiant – Sedlák, sedlák...
 Polka – Alou, páni muzikanti...
 Řezanka – Počkej, holka...
- II. část Úvod – orchestr
 Komínku, komínku.
 Furiant – Sedlák, sedlák
 Obkročák – Nechod' tam...
 Polka – Pata, špička
- III. část Úvod – Dudák (orchestr)
 Rejdovák – Učte se panenky...
 Furiant (orchestr)
 Kdybys byl Jeníčku...
 Kalamajka – Kalamajka mik, mik, mik...
- IV. část Úvod (orchestr)
 Sousedská – Měla jsem milého parukáře...
 Furiant – Sedlák, sedlák...
 Kuželka – (orchestr) Anduličko, stroj koně...
 Bavorák – Však nám tak nebude...
 Strašák – Já dnes jednu miluju...

Příloha 2 – porovnání středočeského kroje a současných krojových kostýmů

Sváteční oděv dívky z Čáslavska, Grüner: Böhmisches Volkstrachten, 1810, Praha. Repro D. Havránková.

(LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové kroje z České republiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Dějiny odívání.)

Dívčí krojový kostým, Staročeské máje v Ovčárech, 2016. (vlastní archiv)

Pár v krojových kostýmech, Staročeské máje v Sendražicích, 2013. (oficiální foto akce)

Dívčí krojový kostým, Staročeské máje v Jestřabí Lhotě, 2017. (oficiální foto akce)

Doprovodné postavy v krojích vdaných žen, Jestřabí Lhota, 2010. (archiv Terezy Mrázkové)

Příloha 3 – májová mládež sledovaných obcí

Velký osek, 2015. (oficiální foto akce)

Sendražice, 2016. (oficiální foto akce)

Jestřabí Lhota, 2017. (oficiální foto akce)

Ověčáry, 2016. (oficiální foto akce)

Volárna, 2016. (oficiální foto akce)

Veltruby, 2014. (oficiální foto akce)

Konárovice, 2013. (oficiální foto akce)

Příloha 4 – ukázka plakátů

STAROČESKÉ MÁJE JESTŘABÍ LHOTA

čtvrtek rozvoz májek 16:00
pátek stavění Krále 17:00
sobota průvod obcí 18:00
Beseda, poprava krále
Májová zábava hraje SOS BANDA (vstup 100,- Kč) 20:00

sobota 13. května 2017

VOLÁRENSKÁ mládež si Vás dovoluje pozvat na

STAROČESKÉ MÁJE

které se uskuteční dne 9. 5. 2015

Průvod obcí začíná od 13.00 hod.

Od 20.00 se v Obecní hospodě koná
májová zábava

K tanci a poslechu hraje POLABANKA

VOLÁRENSKÁ mládež Vás tímto zve na tradiční

STAROČESKÉ MÁJE

které se konají v sobotu 7. května 2016
13:00 Začíná průvod obcí a je zakončen staročeskou
besedou pod křídlem na místním hřišti.
20:00 Májová zábava v sále Obecní hospody, vstupné 80,- Kč
K tanci a poslechu hraje kapela ESO

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ MLÁDEŽ OVČÁRY A OÚ OVČÁRY

Vás zvou **31.05.2014** na

Staročeské Máje

Průvod obcí od 13:00 -- kapela ESO

Večerní zábava od 20:00 -- kapela ECHO 91

Vstupné: 100,- Kč

Obec
Senzražice
na vědomost davů je
21. května 2012
se konají

Staročeské Máje

Zahájení oslav je ve 13 hodin
od Hostince u Černošávků, po kterém následuje
tradiční průvod obcí zakončený
Staročeskou besedou a Měsíční máje
u obecní Hasičské stanice.

Součástí oslav bude posádka májové veselky
od 20 hodin v obecní Hostinci u Černošávků.
Ide nám k tanci a poslechu
zahraje kapela ROCKETA. Vstupné 90,- Kč

Klub mladých ze Senzražic o.s.
Vás srdečně zve na

Staročeské Máje

konané v sobotu 19. května 2012

Průvod vychází ve 13 hodin od hostince u Černošávků
a doprovázet ho bude Malá dřevcovka Kmechovka

Zábava začíná ve 20 hodin v hostinci u Černošávků
K tanci a poslechu hraje S.O.S. Banda.
Vstupné 90,- Kč

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ MLÁDEŽ OVČÁRY A OÚ OVČÁRY
VÁS ZVOU DNE 28.5.2016 NA

STAROČESKÉ MÁJE

K tanci a poslechu hraje kapela BUMERANG, ESO
vstupné: 100,- Kč

f staročeské máje Ovčáry

OBECNÍ ÚŘAD JESTŘABÍ LHOTA VÁS VŠECHNY SRDEČNĚ ZVE

STAROČESKÉ MÁJE

SOBOTA 14. KVĚTNA 2016
JESTŘABÍ LHOTA

ČASŮVÝŠKŮ:
16:00 rozvoz májek
17:00 stavění krále
18:00 průvod obcí
19:00 Májová zábava
20:00 Májová zábava
hraje "ROY OF MOUNTAIN"
(BYVALÝ PROGRAM 2012)

Příloha 5 – přepis žertovného textu popravky krále

Text popravky krále. Stejný text užívá pro divadlo mládež v Ovčárech, Jestřabí Lhotě i v Konárovicích.

Kecal: „Vážení opatrní sousedé a ještě opatrnější susedky a vy nevážená chaso svobodná, velevážení přespólní, ale i domácí diváky a divačky, já vás všechny z celého srdce vítám, ať jste se sem dostali koňmo, pěšmo, kočármo či autmo, jak je vidět, zvědavých lidí je tu dost a dost. Zvláště vítám naše mládence a panny, slaměné vdovy a slaměné vdovce, a abych nezapomněl, hlavně nás těší velké účasti, které se nám dostalo od nejbližších pánů a paních z Volárny, Lhoty Jestřabí a Býchor, kteří neváhali přes kopec slézt dolů i po rovině k nám přišli, aby na vlastní oči viděli konec krále, který tu naši malou ves sužoval. Ano, je to tak. Na vědomost se dává, že pana krále Máje, který celý měsíc naši malou ves tolik sužoval, a proto král chce, abyste všichni byli před jeho smrtí veselí, toho, kdo by se škaredil, zavřeme do šatlavy. Všichni, co valí očička na naši máj, musím vám říci, že je ze dřeva, poctivě ukradená a na dluh odvezená. Zeptejte se na to.“

Král: „Dost! Mluvíš hlouposti!“

Kecal: „Cože? Já mluvím hlouposti, vaše královská milosti?“

Král: „Zanech těch tlachů. Stále ještě vládnu já, tak ať mám slovo já.“

Kecal: „Ó, svět je marnej, tak ty se raduješ a vesele si rýmuješ, ale jinak se celým tělem třeseš a kruté smrti své neujdeš.“

Král: „Veledůstojní páni, vrchní soudcové, slovutní páni, poddaní, nepoddaní. Z praděda na děda, z děda na otce, z otce na syna zdědil jsem náš úřad královský, a tak jsem se nakonec stal králem já. Čím déle jsem vládl, tím lépe jsem v tom uměl chodit, o tom nejlépe svědčí to, že jsem zdědil jeden hrad, dva zbrojnoše, pár klusáků. Snídal černý chléb a k obědu loupal brambory, protože mých dvacet poddaných více mi nemohlo dát. Nyní už mám hrady tři, šedesát zbrojířů, šestispřeží, snídám holoubátka, zapíjím je bílým vínem a moje polední tabule se prohýbá pod tíží těch nejlepších jídel.“

Kecal: „Dost už králi, smrt tě nemine. Přístup radši blíže a podle pravdy vše řekni bez výmluv a zapírání, co to tady bylo za povstání.“

Král: „Nic zlého se tu nedělo, jenom tady tancovali, k dívkám se pěkně měli a přitom lásku nalhávali.“

Kecal: „Na hlavu tu nejsem padlý, abychom na pohled lásku jim nalhávali a hubičky přitom brali.“

Král: „Inu, jaké brali, když pak nám ji samy daly, oni však se nehněvaly, smělé chlapce rády měly a nám již odpustily, to mi věřte páni milí.“

Kecal: „Zpívali jste, tancovali, děvčatům hubičky brali, nás k tomu však nepřizvali. Těžké je to provinění, nečekejte odpuštění. Odnese to váš král. Velmi jste se provinili, že jste v máji dováděli. Takhle my jsme lidi milí v máji nedováděli.“

Král: „Nebyli jste nikdy lepší, jak zdejší kroniky svědčí. Na nás se však škaredíte. Závist je zlá věc, páni milí.“

Kecal: „Zpívali jste, tancovali, děvčatům hubičky brali, nás k tomu nepřizvali. Těžké je to provinění, nečekejte odpuštění. Odnese to váš král. Dost řečí, my to známe, na sobě to nepoznáme, vám však krále potrestáme. Za vinu se ti králi klade, žes naváděl mladé lidi, dal si jim tance, zpěv a radovánky, a přitom sladké milování, to je tvůj velký hřích, neodmlouvej a buď již tich. Je to zlosti, tisíc hromů, popravít tě a jít domů. Slyšels ortel špatný králi, hlava se ti odkutálí. Milosti už žádné, k nohám ti hlava spadne. Za vsí zakope tě ras. Nespádl by ti ani vlas, kdybys ty mladé nepokoušel a naváděl nás.“

Král: „Bejvávalo, milí páni, bejvávalo, dobře víte, svět již nezastavíte, ani když mě popravíte. Bylo, a vždy bude, skonání, tanec a milování. Lidi mladí, právo, které vám ještě vzalo, vy však byste rádi, staří moji kamarádi, ale že již nemůžete ani mladí nejste, hlady zemřete. Komu jsem dnes ublížil? Proto vás lidičky, a hlavně mládence, prosím za odpuštění, neboť já, král, skončil jsem si život sám. Byl jsem dobrý král, přeci nebudu jím dál, proto co bych ještě povídal.“

Kecal: „Tak už zlého dosti. Vážení a milí, vydržte ještě chvíli, kdy králova duše odletí, aby nestihlo nás prokletí. Že dlouho jsme tu stáli a do hospody se včas nedostali, protože králi jsme ještě hlavu nesťali, on je s’atej dost. Ano, ano, ano bylo již zlého dosti, kate, kate, konej svou povinnost.“

Král: „Nežli opustím tento svět, přijměte naposled tento testament. Děvčatům, co se kolem točí, odporoučím svoje oči. Těm, který mají daleko do hospody, odporoučím svoje nohy. Kterým to při tanci pěkně sluší, těm odporoučím svoje uši. Dávám srdíčko té, která se bude vdávat brzičko. A když si vezme moje záda, bude mít svého hochu ráda, aby ho měla ráda tuze, ať si vezme z mého věnce růže. Která má čisté putýnky, ta dostane kus mé prdýlky. A přidám ještě kus mých plic, aby do společnosti chodila ještě víc. Té baculaté přiřknu stehýnka, aby z ní byla pěkná maminka. Okatým dávám půl hlavičky, aby dávali sladké hubičky. Támhleté dlouhé dám svá líčka, aby byla rovná jako svíčka. Babičkám věnuji svoji beraninku, aby nelezli pořád pod peřinku, těm mladším věnuji kožíšek, aby v něm schovali častý svůj hříšek. Starým pannám ve světnicích věnuji kus jazyku, aby lidé neklepali, jak to mají ve zvyku. A těm, co mají v domech smutek, odkazují svůj pupek a těm, co se schovávají mezi mládež ať veselou nacházejí náruč. Stáří ctihodná je věc, ale lepší je svobodnej mládenec, to paní na paměti mějte a staré mládence neodhánějte. Pánům muzikantům dávám půlku hlavy, aby při muzikách nespávali. Ožralům hrtan poroučím, když jim jejich vlastní občas nestačí. Kuchařkám poroučím se celý, aby vám od nich chutnalo zelí.“

Kecal: „Tak ve jménu práva do rukou kata tě dávám, a tak končí náš král, svůdce mladých a tak dál.“

Král: „A ty kate tyranský, usekni mi hlavu hrdinsky.“

Příloha 6 –ukázka rozpočtu májové slavnosti

Celkový rozpočet občanského sdružení Mládež Ovčáry za rok 2009. Zůstatek z roku 2008 tvoří částka převedená z mládežnické kasy po založení občanského sdružení.

FINANCE OSMO 2009

VÝDAJE 2009

Čarodějnice

Dřevo	5 200 Kč
Občerstvení	3 000 Kč
Benzín a olej	200 Kč
Ještěrka	300 Kč
<hr/>	
	8 700 Kč

Máje

Král a malé májky	1 300 Kč
Velké májky	1 500 Kč
Jeřáb	600 Kč
Krepové papíry	517 Kč
Zapůjčení pily	300 Kč
Zábrodský	300 Kč
Folie (zákaz vstupu)	159 Kč
Vázací drát	228 Kč
Účet v krámě	1 000 Kč
Benzín	1 000 Kč
<hr/>	
	6 904 Kč

Máje – čtvrtek a pátek

Pivo	3 900 Kč
Jídlo	418 Kč
Rum	600 Kč
Nealko	343 Kč
Zapůjčení pikolíku a kompresoru	100 Kč
<hr/>	
	5 361 Kč

Máje – sobota

Alkohol do kočáru	4 625 Kč
Účet v Postřižinách	2 672 Kč
Kapela ESO	13 000 Kč

Kapela ECHO 91'	13 200 Kč
Kočár	5 000 Kč
Občerstvení pro ECHO 91'	1 528 Kč
	<hr/>
	40 025 Kč

Máje – neděle

Pivo (1 sud)	ZDARMA
11 x pizza	1 180 Kč
Alkohol	8 368 Kč
Fotograf a CD	3 300 Kč
	<hr/>
	12 848 Kč

Dětský den

Odměny pro děti	500 Kč
	<hr/>
	500 Kč

VÝDAJE CELKEM	74 338 Kč
----------------------	------------------

ROZPOČET 2009

Zůstatek 2008	22 000 Kč
Příspěvek na sdružení od OÚ	15 000 Kč
Příspěvek OÚ na zaplacení kapely	15 000 Kč
Výdělek z kočáru	8 000 Kč
Výdělek ze vstupného na zábavu	23 800 Kč
Výdělek za krále	1 000 Kč
	<hr/>
CELKOVÝ ROZPOČET	84 800 Kč

<u>ZŮSTATEK 2009</u>	<u>10 462 Kč</u>
-----------------------------	-------------------------

(archiv OSMO)

Příloha 7 – mapa

